

A FELELŐS ÜZLETI MAGATARTÁSRA VONATKOZÓ KELLŐ GONDOSSÁGRÓL SZÓLÓ OECD ÚTMUTATÁS

A jelen dokumentum és a benne található térképek nem befolyásolják az egyes területek státusát vagy szuverenitását, a nemzetközi határokat és az egyes területek, városok és régiók nevét.

Kérjük, a jelen kiadványra az alábbiak szerint hivatkozzanak:

OECD (2018), *A felelős üzleti magatartásra vonatkozó kellő gondosságról szóló*

OECD-útmutatás Grafikai tervezés: Peggy King Cointepas

© 2018 OECD Az OECD-tartalmak saját használatra lemásolhatók, letölthetők, illetve kinyomtathatók, továbbá az OECD-kiadványok, adatbázisok és multimédiás termékek tartalmát szabadon felhasználhatja saját dokumentumaiban, előadásában, blogján, weboldalain és tananyagaiban, az OECD mint forrás és a szerzői jog jogosultjának megfelelő megjelölésével. A nyilvános vagy kereskedelmi célú felhasználásra és a fordítási jogokra vonatkozó megkereséseket a rights@oecd.org e-mail-címre kell megküldeni. Az anyag egyes részei nyilvános vagy kereskedelmi célú fénymásolásának engedélyezése iránti megkereséseket közvetlenül a Copyright Clearance Centernek (CCC) kell megküldeni az info@copyright.com címre vagy a Centre français d'exploitation du droit de copie-nak (CFC) a contact@cfcopies.com címre.

ELŐSZÓ

A felelős üzleti magatartásra vonatkozó kellő gondosságról szóló OECD útmutatás (a továbbiakban: Útmutatás) célja, hogy gyakorlati támogatást nyújtson a vállalatoknak az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelveinek (a továbbiakban: Irányelvek) végrehajtásához, közérthető magyarázatokat fűzve azok kellő gondosságról szóló ajánlásaihoz és kapcsolódó rendelkezéseikhez. Ezen ajánlások megvalósítása segíti a vállalatokat abban, hogy a munkavállalókhoz, emberi jogokhoz, környezetvédelemhez, vesztegetéshez, fogyasztókhoz és vállalatirányításhoz kapcsolódó, a vállalatok működésével, ellátási láncjaival vagy más üzleti kapcsolataival összefüggő káros hatásokat elkerüljék vagy kezeljék. Az Útmutatás melléklete további magyarázatokkal, javaslatokkal és példákkal szolgál a kellő gondosság megértéséhez.

Az Útmutatásnak célja továbbá az is, hogy elősegítse a felelős üzleti magatartással kapcsolatos kellő gondosság egységes értelmezését a kormányok és egyéb érdekelték által. Az ENSZ Üzleti élet és emberi jogok vezérelvei, valamint a multinacionális vállalatokra és szociálpolitikára vonatkozó alapelvek tripartit nyilatkozata (ILO Tripartit nyilatkozat) szintén tartalmaz kellő gondossági ajánlásokat, amelyek végrehajtásában a jelen Útmutatás segítheti a vállalatokat.

Az Útmutatás a G7-csoport vezetőinek 2015. június 7-8-án Schloss Elmauban elfogadott nyilatkozatához is kapcsolódik, amely elismerte a kellő gondosság egységes értelmezésének fontosságát – különösen a kis- és középvállalkozások esetében –, és ösztönözte az érintett országokban működő vagy bejegyzett vállalatokat arra, hogy ellátási láncjaikban valósítsák meg a kellő gondosság elvét. 2017. július 8-án Hamburgban elfogadott nyilatkozatukban a G20-vezetők a fenntartható és befogadó ellátási láncok létrejötte érdekében elkötelezték magukat amellett, hogy a nemzetközileg elfogadott keretrendszereknek megfelelően támogatják a munkaügyi, szociális és környezetvédelmi normák, valamint az emberi jogok érvényesítését, és hangsúlyozták, hogy a vállalatok felelősek az ezzel kapcsolatos kellő gondosság gyakorlásáért.

A jelen Útmutatás elkészítését az OECD felelős üzleti magatartással foglalkozó munkacsoportja (a továbbiakban: OECD Felelős Üzleti Magatartás Munkacsoport, WPRBC) felügyelte, a több érdekelt fél részvételén alapuló folyamatba pedig OECD-országok és OECD-n kívüli országok, valamint az üzleti szféra, a szakszervezetek és a civil szféra képviselői is bevonásra kerültek. Az első tervezetet észrevételezés céljából 2016 májusában kapta meg a WPRBC, valamint az OECD érdekelti szervezetek. 2017 februárjában társadalmi egyeztetésre bocsátották az Útmutatás módosított tervezetét. 2017 júniusában több érdekelt fél részvételén alapuló tanácsadó csoport jött létre, hogy segítse a WPRBC-t az érdekelték észrevételeinek beépítésében és az Útmutatás véglegesítésében. Az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága is széles körben közreműködött a folyamatban.

Az Útmutatást az OECD Felelős Üzleti Magatartás Munkacsoport 2018. március 6-án, az OECD Beruházási Bizottsága pedig 2018. április 3-án hagyta jóvá. Az Útmutatásra vonatkozó OECD-ajánlást a Tanács 2018. május 30-án, miniszteri szinten fogadta el.

Az OECD egyes ágazatokra és ellátási láncokra, nevezetesen az ásványkincsek, mezőgazdaság, ruházati és cipőipari ágazat, nyersanyag-kitermelés területére, valamint a pénzügyi szektorra vonatkozóan is kidolgozott útmutatásokat, hogy segítse a vállalatokat a felelős üzleti magatartással kapcsolatos kellő gondosság végrehajtásában.

BETŰSZAVAK ÉS RÖVIDÍTÉSEK

EFZ	Exportfeldolgozó zóna
EJHV	Emberi jogi hatásvizsgálat
Felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörök	Emberi jogok, ideértve a munkavállalói és munkaügyi kapcsolatokat, környezetvédelem, vesztegetés és korrupció, információk közzététele és fogyasztói érdekek
KHV	Környezeti hatásvizsgálat
KKV	Kis- és középvállalkozások
KTHV	Környezeti és társadalmi hatásvizsgálatok
KYC	Ismerd az üzletfeled (Know your counterparty)
MNV	Multinacionális vállalat
NEJI	Nemzeti emberi jogi intézmény
NKP	az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelvei (Irányelvek) szerinti Nemzeti Kapcsolattartó Pont
OSZPM	Operatív szintű panaszkezelési mechanizmus
RBC	Felelős üzleti magatartás (Responsible Business Conduct)
WPRBC	OECD Felelős Üzleti Magatartás Munkacsoportja (Working Party on Responsible Business Conduct)

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	9
I. A FELELŐS ÜZLETI MAGATARTÁSRA VONATKOZÓ KELLŐ GONDOSSÁG ÁTTEKINTÉSE	14
Káros hatások és kockázatok	15
Miért kell alkalmazni a kellő gondosság elvét?	16
A kellő gondosság jellemzői – alapvető elemek	16
II. A KELLŐ GONDOSSÁG ALKALMAZÁSÁNAK FOLYAMATA	20
1. A felelős üzleti magatartás beépítése a politikákba és irányítási rendszerekbe	22
2. A vállalat működéséhez, termékeihez vagy szolgáltatásaihoz kapcsolódó tényleges és lehetséges káros hatások azonosítása és értékelése	25
3. A káros hatások megszüntetése, megelőzése és mérséklése	29
4. A végrehajtás és az eredmények nyomon követése	32
5. A hatások kezelési módjának kommunikálása	33
6. Szükséges esetekben a helyzet orvoslása, önállóan vagy másokkal együttműködésben	34
MELLÉKLET A felelős üzleti magatartásra vonatkozó kellő gondosság áttekintéséhez kapcsolódó kérdések	37
K1. Néhány példa azon káros hatásokra, amelyek az Irányelvek hatálya alá tartozó területeken jelentkezhetnek	38
K2. Hogyan tudja egy vállalat a nemek közötti egyenlőséggel kapcsolatos kérdéseket beépíteni a kellő gondossági folyamatába?	41
K3. Hogyan tudja felállítani a vállalat a prioritási sorrendet?	42
K4. A kellő gondossági folyamat mely fázisaiban van jelentősége a prioritási sorrendnek?	45
K5. Miben tér el a prioritási sorrend felállítása az emberi jogi kockázatok és más káros hatások esetén?	45
K6. Mi a teendő az erőforrások korlátozottsága esetén?	46
K7. Hogyan illeszkedhet a kellő gondosság egy vállalat körülményeihez?	46
K8. Kik a vállalat érdekeltjei?	48
K9. Mit jelent az „érdekeltek érdemi bevonása”?	49
K10. Mikor fontos az érdekelt bevonása?	50
K11. Hogyan tudja a vállalat bevonni a potenciálisan veszélyeztetett érdekeltet?	51
K12. Hogyan tudnak a vállalatok együttműködni a kellő gondosság végrehajtása során?	51
K13. Hordozhat-e az együttműködés versenyjogi kockázatokat?	53

TARTALOMJEGYZÉK

A kellő gondossági folyamathoz kapcsolódó kérdések	55
A.1. A felelős üzleti magatartás beépítése a politikákba és irányítási rendszerekbe	
K14. Mi kerüljön a felelős üzleti magatartással kapcsolatos politikákba?	56
K15. Milyen szaktudást lehet segítségül hívni a felelős üzleti magatartással kapcsolatos politikák elkészítéséhez?	56
K16. Mely csapatokat és üzleti egységeket kell figyelembe venni a vállalat felelős üzleti magatartással kapcsolatos politikáinak megfelelő célkitűzések kialakításakor?	57
K17. Az igazgatótanácsnak és a menedzsmentnek milyen szerepe van abban, hogy a felelős üzleti magatartás biztosan beépítésre kerüljön?	59
K18. Hogyan építhetők be a felelős üzleti magatartásra vonatkozó elvárások az üzleti kapcsolatokba?	60
A.2. A vállalat működéséhez, termékeihez vagy szolgáltatásaihoz kapcsolódó tényleges és lehetséges káros hatások azonosítása és értékelése	
K19. Mit értünk az alkalmazási kör meghatározásán, és mennyire legyen széles a vállalat által kialakított alkalmazási kör?	61
K20. Miért értünk ágazati, termék-, földrajzi és vállalati szintű kockázatok alatt?	62
K21. Milyen információforrásokra támaszkodhat az elméleti megközelítésű kutatás?	63
K22. Mi a teendő információhiány esetén?	65
K23. Hogyan mérheti fel a vállalat a saját tevékenységei során felmerülő káros hatások kockázatait?	65
K24. Hogyan döntheti el a vállalat azt, hogy melyik működési területét vagy üzleti kapcsolatát értékelje először?	66
K25. Hogyan tudják a vállalatok értékelni az alkalmazási kör meghatározása során prioritásnak minősített üzleti kapcsolatokat?	66
K26. Mire terjedhet ki az üzleti kapcsolatok értékelése, és ki végezze?	67
K27. Mikor célszerű elvégezni az üzleti kapcsolatok értékelését?	68
K28. Hogyan tudják a vállalatok értékelni azokat az üzleti kapcsolatokat, amelyekkel nem állnak szerződéses viszonyban?	68
K29. Mit értünk azon káros hatások alatt, amelyeket a vállalat „okozott”, vagy amelyekhez „hozzájárult”, illetve amelyek üzleti kapcsolat révén „közvetlenül összefüggenek” a tevékenységével, termékeivel vagy szolgáltatásaival?	70
K30. Miért fontos az, hogy egy vállalat hogyan kapcsolódik a káros hatásokhoz?	72
K31. A tevékenységeivel és üzleti kapcsolataival kapcsolatos káros hatások megelőzése és mérséklése során hogyan tud a vállalat prioritási sorrendet felállítani válaszütemezései között?	73

TARTALOMJEGYZÉK

A.3. A káros hatások megszüntetése, megelőzése és mérséklése

K32. Mi a különbség a káros hatások megelőzése és mérséklése között?	74
K33. Hogyan előzze meg és mérsékelje a vállalat az általa vagy hozzájárulásával okozott tényleges vagy lehetséges hatásokat?	75
K34. Hogyan tudja a vállalat megelőzni és mérsékelni a valamely üzleti kapcsolat révén a tevékenységével, termékeivel vagy szolgáltatásaival közvetlenül összefüggő tényleges vagy lehetséges hatásokat?	77
K35. Hogyan tudja a vállalat az üzleti kapcsolataival összefüggő káros hatások megelőzése és mérséklése érdekében módosítani a működését vagy tevékenységeit?	77
K36. Hogyan tudja a vállalat a befolyásoló erejét használni?	78
K37. Mi a teendő akkor, ha a vállalat nem rendelkezik befolyásoló erővel?	79
K38. Hogyan segítheti a vállalat az üzleti kapcsolatot a káros hatások megelőzésében és mérséklésében?	80
K39. Mit tehet a vállalat az üzleti kapcsolat megszakításával kapcsolatban?	80
K40. Mit tud tenni a vállalat az azon üzleti kapcsolataihoz kötődő káros hatások megelőzése és mérséklése érdekében, amelyek kapcsán nem áll fenn szerződéses viszony?	81

A.4. A végrehajtás és az eredmények nyomon követése

K41. Mely információk nyomon követésére terjed ki a kellő gondosság?	82
K42. Hogyan követheti nyomon a vállalat a végrehajtást és az eredményeket?	82
K43. A vállalaton belül ki vegyen részt a végrehajtás és az eredmények nyomon követésében?	83
K44. Mit tehet a vállalat a nyomon követés eredményei nyomán?	84
K45. Hogyan állítható fel a nyomonkövetési tevékenységek prioritási sorrendje?	84

A.5. A hatások kezelési módjának kommunikálása

K46. Melyek a nyilvánosság, illetve az érintett érdekelték felé történő kommunikáció megfelelő formái?	85
K47. Hogyan oldható meg a lényeges információk közlése érzékeny üzleti információk esetén?	86

TARTALOMJEGYZÉK

A.6. Szükséges esetekben a helyzet orvoslása, önállóan vagy másokkal együttműködésben	
K48. Hogyan viszonyul az orvoslási intézkedés a kellő gondossághoz?	88
K49. Mit értünk „orvoslás” alatt?	88
K50. Hogyan állapíthatja meg a vállalat az orvoslás megfelelő formáit?	88
K51. Melyek a törvényes orvoslási mechanizmusok?	89
K52. Mit jelent a törvényes orvoslási mechanizmusokban való együttműködés?	90
K53. Mely körülmények között megfelelőek az orvoslást lehetővé tevő különböző folyamatok?	90
K54. Mi a különbség a korai figyelmeztetési rendszer és az orvoslást lehetővé tevő folyamat között?	91
A TANÁCS AJÁNLÁSA A FELELŐS ÜZLETI MAGATARTÁSRA VONATKOZÓ KELLŐ GONDOSSÁGRÓL SZÓLÓ OECD ÚTMUTATÁS KAPCSÁN	92
HIVATKOZÁSOK	95

BEVEZETÉS

AZ ÚTMUTATÁS ALAPJA

A felelős üzleti magatartásra vonatkozó kellő gondosságról szóló jelen útmutatás (a továbbiakban: Útmutatás) az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelvein (a továbbiakban: Irányelvek) alapszik. Az Irányelvek a részes kormányok nem kötelező erejű ajánlásai a multinacionális vállalatok számára a felelős üzleti magatartásról. Elismerik és ösztönzik az üzleti szféra gazdasági, környezeti és társadalmi fejlődésre gyakorolt pozitív hatásait, tisztában vannak azonban azzal is, hogy az üzleti tevékenységek a munkavállalókkal, emberi jogokkal, környezettel, vesztegetéssel, fogyasztókkal és vállalatirányítással összefüggő káros hatásokkal is járhatnak. Az Irányelvek ezért azt ajánlják, hogy a vállalatok kövessenek kockázatalapú kellő gondossági folyamatokat a működésükkel, ellátási láncokkal és más üzleti kapcsolataikkal kapcsolatos ilyen káros hatások elkerülése és kezelése érdekében.

AZ ÚTMUTATÁS CÉLJA

Ez az Útmutatás segít a vállalkozásoknak (vállalatoknak) megérteni és végrehajtani az Irányelvekben előrevetített, felelős üzleti magatartással kapcsolatos kellő gondossági elveket (kellő gondosság). Az Útmutatásnak célja továbbá az is, hogy elősegítse a felelős üzleti magatartással kapcsolatos kellő gondosság kormányok és egyéb érdekelték általi egységes értelmezését. Az Irányelvek biztosítják a vállalatok számára, hogy a kellő gondosság jellemzőit, az ahhoz kapcsolódó intézkedéseket és folyamatokat rugalmasan, a saját körülményeikhez igazítsák. A vállalatoknak célszerű a jelen Útmutatást keretrendszerként használniuk saját vállalatukra szabott kellő gondossági rendszereik és folyamataik kialakításához és megerősítéséhez, majd szükség szerint további forrásokat keresniük a téma mélyebb tanulmányozásához.

Az Irányelvek egyedi népszerűsítési és panaszkezelési mechanizmussal rendelkeznek: ezek a Nemzeti Kapcsolattartó Pontok (NKP-k). A jelen Útmutatás hasznos forrás az NKP-k számára az Irányelvek megértésében és népszerűsítésében. ►**lásd a 8. keretes írást, mely bővebb információval szolgál az NKP-kről**

AZ ÚTMUTATÁS HATÁLYA

1. TÁBLÁZAT – A FELELŐS ÜZLETI MAGATARTÁSRA VONATKOZÓ KELLŐ GONDOSSÁGRÓL SZÓLÓ OECD ÚTMUTATÁS HATÁLYA

Vállalatok	• Az Irányelvek részes országaiban működő vagy bejegyzett valamennyi multinacionális vállalat, tulajdonosi szerkezetétől függetlenül, valamennyi ágazatban és mérettől függetlenül, ideértve a multinacionális, kis- és középvállalkozásokat (KKV-eket). • A multinacionális vállalatok csoportjába tartozó valamennyi szervezet – anyavállalat, helyi vállalat, beleértve a leányvállalatokat is. • A multinacionális és nemzeti vállalatok magatartásával szemben megfogalmazott elvárások mindig azonosak, ha az Irányelvek mindkét csoportra vonatkoztathatók.
-------------------	--

BEVEZETÉS

1. TÁBLÁZAT – A FELELŐS ÜZLETI MAGATARTÁSRA VONATKOZÓ KELLŐ GONDOSÁGRÓL SZÓLÓ OECD ÚTMUTATÁS HATÁLYA

A kellő gondosság által érintett témakörök	• Emberi jogok (OECD, 2011, IV. fejezet) • Foglalkoztatás és munkaügyi kapcsolatok (OECD, 2011, V. fejezet) • Környezetvédelem (OECD, 2011, VI. fejezet) • Küzdelem a vesztegetés, a kenőpénz-kérés és a zsarolás ellen (OECD, 2011, VII. fejezet) • Fogyasztói érdekek (OECD, 2011, VIII. fejezet) • Információk közzététele (OECD, 2011, III. fejezet)
A kellő gondosság hatálya alá tartozó	A vállalat mindenfajta üzleti kapcsolata – beszállítók, jogbérletbe vevők, engedélyesek, vegyes vállalkozások befektetők, ügyfelek, szerződő felek, vevők, pénzügyi, jogi vagy más tanácsadók, valamint üzleti működéséhez, termékeihez vagy szolgáltatásaihoz kötődő bármely más állami vagy nem állami szervezet.

* Az Irányelvek következő három fejezetét nem fedi le az Útmutatás: Tudomány és technológia; Verseny; Adózás.

CÉLKÖZÖNSÉG

Az Útmutatás elsődleges célközönségét a vállalatban belül a kellő gondosság megvalósításával megbízott gyakorló szakemberek jelentik. Az Irányelvek által lefedett témakörök széles körére, valamint arra tekintettel, hogy a vállalat különböző működési területeire és üzleti kapcsolataira is kiterjedően megvalósított kellő gondosság több funkcion is átível, a kellő gondosság megvalósításáért valószínűleg több különböző üzleti egység, funkcionális terület és személy is felel. Az Útmutatás más felek számára is hasznos lehet, például a kellő gondossági tevékenységekkel kapcsolatos együttműködéseket elősegítő ágazati vagy több érdekelt fél részvételén alapuló kezdeményezések, továbbá a munkavállalók, szakszervezetek, a munkavállalói képviselők¹ és civil szervezetek számára.

SZERKEZET

Az Útmutatás az Irányelvek egyes fejezeteinek rövid összefoglalójával kezdődik. Ezt követően áttekintést nyújt a kellő gondosságról, ideértve néhány alapfogalmat és alapvető jellemzőt, hogy az olvasók könnyen megérthessék az Irányelvek által ajánlott kellő gondossági megközelítést.

Az Útmutatás fő része lépésről lépésre leírja a kellő gondossági folyamatot és az azt támogató intézkedéseket, bár a gyakorlatban a kellő gondosság egy folyamatos, ismétlődő és nem feltétlenül ezt a sorrendet követő folyamat, mivel sokszor több lépés egyszerre zajlik, az eredmények pedig egymás erősítik. Minden lépés tartalmaz „gyakorlati lépéseket” is annak bemutatása céljából, hogy hogyan tudja a vállalat megvalósítani – és szükség szerint saját igényeihez igazítani – a támogató eljárásokat és a kellő gondossági folyamatot.

1. A munkavállalói képviselő, szakszervezet és a maguk által választott képviseleti szervek kifejezéseket a jelen Útmutatás a nemzetközi munkaügyi normák – az egyesülési szabadság és a szervezkedési jog védelméről szóló 87. sz. ILO-egyezmény, a szervezkedési jog és a kollektív tárgyalási jog elveinek alkalmazásáról szóló 98. sz. ILO-egyezmény és a munkavállalói képviselőről szóló 135. sz. ILO-egyezmény – szerinti értelemben használja.

BEVEZETÉS

A gyakorlati lépéseket nem a kellő gondossági teendők kimerítő „ellenőrzőlistájának” szántuk. Nem minden gyakorlati lépés fog minden helyzethez illeszkedni. Hasonlóképp, a vállalatok egyes helyzetekben ezeken kívül más lépéseket vagy végrehajtási intézkedéseket is hasznosnak találhatnak. Hivatkozások és kereszthivatkozások formájában az Útmutatás további magyarázatokkal, javaslatokkal és példákkal szolgál. Ezek „kérdés-válasz” formájában kerülnek bemutatásra az Útmutatás konkrét pontjaihoz kapcsolódva.

KAPCSOLÓDÁSOK EGYÉB ELJÁRÁSOKHOZ ÉS ESZKÖZÖKHÖZ

OECD felelős üzleti magatartásra vonatkozó ágazati útmutatások

Az OECD egyes szektorokra, így az ásványkincsekre, mezőgazdaságra, a ruházati és cipőipari ellátási láncokra vonatkozóan szektorspecifikus kellő gondossági útmutatásokat, a nyersanyag-kitermelés területére és a pénzügyi szférára nézve pedig jó gyakorlatokat bemutató útmutatást dolgozott ki (lásd OECD, 2016a; OECD, 2016b; OECD, 2016c; OECD, 2017a; és OECD, 2017b). Ezek kidolgozására a kormányokkal, üzleti szereplőkkel, szakszervezetekkel és a civil társadalommal szoros együttműködésben került sor. Az ágazati útmutatások által felvázolt megközelítések illeszkednek a jelen Útmutatás által követett megközelítéshez, de részletesebb, az egyes ágazatokra és körülményekre szabott ajánlásokkal szolgálnak. Ezen Útmutatásnak nem célja, hogy felváltsa vagy módosítsa a meglévő, felelős üzleti magatartásra vonatkozó ágazati vagy tematikus OECD útmutatásokat, pusztán kiegészítheti azokat. Kétség esetén a vállalat azt az útmutatást használja, amelyik a leginkább illeszkedik a saját működéséhez, ellátási láncához vagy ágazatához.

Egyéb OECD dokumentumok

Az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelveire számos egyéb OECD dokumentum hivatkozik, amelyek megerősítik a felelős üzleti magatartás és ezen egyéb területek közötti kapcsolódási pontokat; ilyenek például: a G20/OECD vállalatirányítási alapelvek; az OECD Irányelvek az állami vállalatok felelős irányításáról; a hivatalosan támogatott exporthitelek és a környezetvédelmi és társadalmi kellő gondosság közös megközelítése; a Beruházási Keretrendszer; a Tanács közbeszerzési ajánlása; illetve a Tanács ajánlása a külföldi hivatalos személyek megvesztegetése elleni további küzdelemről a nemzetközi kereskedelmi ügyletekben (lásd OECD, 2015a; OECD, 2015b; OECD, 2016d; OECD, 2015c; OECD, 2015d; és OECD, 2009).

Egyéb multilaterális eljárások és eszközök

Emberi jogi kérdésekben – ideértve a munkavállalók emberi jogait – jelen Útmutatás igyekszik összhangot teremteni az ENSZ Üzleti élet és emberi jogok vezérelveivel, a munka világára vonatkozó alapvető elvekről és jogokról szóló ILO-nyilatkozattal, az Irányelvekben hivatkozott ILO-egyezményekkel és ajánlásokkal, valamint a multinacionális vállalatokra és szociálpolitikára vonatkozó alapelvek tripartit nyilatkozattal (ILO Tripartit nyilatkozat), (lásd ENSZ, 2011; ILO, 1998; és ILO, 2017).

AZ IRÁNYELVEK FEJEZETEI

I. Konceptió és alapelvek

Az Irányelvek első fejezete rögzíti azokat a fogalmakat és alapelveket, amelyek a megfelelő összefüggésrendszerbe helyezik a következő fejezetek ajánlásait. Ezen fogalmak és elvek (pl. hogy a nemzeti jog betartása a vállalatok elsődleges kötelezettsége) alkotják az Irányelvek gerincét, és kiemelik az Irányelvek hátterét képező alapvető elképzeléseket.

II. Általános elvek

Ez az első olyan fejezet, amely – általános elvek formájában – konkrét ajánlásokat rögzít a vállalatok számára, megadva az alaphangot és közös elvi keretrendszert alkotva a következő fejezetekhez. Fontos rendelkezéseket tartalmaz, mint például a kellő gondosság megvalósítása, a káros hatások kezelése, az érdekelték bevonása.

III. Információk közzététele

A vállalatokra vonatkozó világos és teljes körű információk számos különböző felhasználói csoport számára bírnak fontossággal. Ez a fejezet működésük átláthatóvá tételére hívja fel a vállalatokat, valamint hogy teljesítsék a nyilvánosság egyre kifinomultabbá váló információigényét.

IV. Emberi jogok

A vállalatok hatással lehetnek a nemzetközileg elismert emberi jogok gyakorlatilag teljes spektrumára. Ezért fontos, hogy teljesítsék felelősségüket. Az Irányelvek ezen új fejezete összhangban van a „Védd, tiszteld és orvoslod” elnevezésű ENSZ-keretrendszerrel, valamint az azt gyakorlatba ültető ENSZ Üzleti élet és az emberi jogok vezérelveivel, és merít ezekből.

V. Foglalkoztatás és munkaügyi kapcsolatok

Az ILO illetékes abban, hogy foglalkozzon a nemzetközi munkaügyi normákkal, azokat kidolgozza, valamint előmozdítja a Munka világára vonatkozó alapvető elvekről és jogokról szóló 1998. évi nyilatkozatban elismert alapvető munkaügyi jogokat. Ez a fejezet arra fókuszál, hogy az Irányelvek milyen szerepet játszanak az ILO által kidolgozott nemzetközi munkaügyi normák a multinacionális vállalatok általi betartásának erősítésében.

VI. Környezetvédelem

A környezetvédelemről szóló fejezet számos ajánlással szolgál a multinacionális vállalatok számára arra nézve, hogyan javítsák környezeti teljesítményüket és hogyan járuljanak hozzá a lehető leginkább a környezetvédelemhez belső vállalatirányításuk és tervezésük fejlesztése révén. Nagymértékben tükrözi a „Riói nyilatkozat a környezetről és fejlődésről”, illetve az „Agenda 21” (a Riói nyilatkozat akcióterve) elveit és célkitűzéseit.

BEVEZETES

VII. Küzdelem a vesztegetés, a kenőpénz-kérés és a zsarolás ellen

A vesztegetés és a korrupció káros a demokratikus intézményekre és a vállalatirányításra nézve. A vállalatokra fontos szerep hárul e gyakorlatok leküzdésében. Az OECD a globális küzdelem élharcosaként a vesztegetés kiküszöbölése révén igyekszik egyenlő feltételeket teremteni a nemzetközi vállalatok számára. Az Irányelvekben szereplő ajánlások az OECD e téren folytatott jelentős munkájára támaszkodnak.

VIII. Fogyasztói érdekek

Az Irányelvek a vállalatokat tisztességes üzleti, marketing- és hirdetési gyakorlatok alkalmazására, valamint az általuk nyújtott termékek minőségének és megbízhatóságának biztosítására hívják fel. Ez a fejezet az OECD Fogyasztóvédelmi Bizottsága és Pénzügyi Piacokkal Foglalkozó Bizottsága, valamint más nemzetközi szervezetek, például a Nemzetközi Kereskedelmi Kamara, a Nemzetközi Szabványügyi Szervezet és az ENSZ munkáján alapul.

IX. Tudomány és technológia

Ez a fejezet elismeri, hogy a multinacionális vállalatok adják a határokon átnyúló technológia-transzfer legfőbb csatornáját. Célja, hogy elősegítse a fogadó országokban irányuló technológia-transzfer, valamint az innovációs képességeikhez való hozzájárulást.

X. Verseny

E fejezet arra összpontosít, mekkora fontossággal bír az, hogy a multinacionális vállalatok tevékenységüket valamennyi vonatkozó versenyt szabályozó törvénnyel és rendelettel összhangban folytassák, figyelemmel mindazon joghatósági területek versenyjogára, ahol a tevékenységük hatása versenyellenes lehet. A vállalatoknak tartózkodniuk kell az olyan versenyellenes megállapodások megkötésétől, amelyek aláássák mind a hazai, mind a nemzetközi piacok hatékony működését.

XI. Adózás

Az Irányelvek az első olyan, nemzetközi vállalati felelősségvállalásról szóló dokumentum, amely – nagyszabású adózási munkákra (elsősorban az OECD Modellegyezményére a jövedelem és a vagyon adóztatásáról és az ENSZ Modellegyezményére a kettős adóztatás elkerüléséről a fejlett és fejlődő országok között) támaszkodva, és azokhoz hozzájárulva – az adózásra is kiterjed. Ez a fontos fejezet alapvető adózási ajánlásokat tartalmaz.

I.

A FELELŐS ÜZLETI MAGATARTÁSRA VONATKOZÓ KELLŐ GONDOSSÁG ÁTTEKINTÉSE

A FELELŐS ÜZLETI MAGATARTÁSRA VONATKOZÓ KELLŐ GONDOSSÁG ÁTTEKINTÉSE

Az Irányelvek elismerik és ösztönzik az üzleti szféra lehetséges pozitív hozzájárulását a gazdasági, környezeti és társadalmi fejlődéséhez, tisztában vannak azonban azzal is, hogy az üzleti tevékenységek a vállalatirányítással, munkavállalókkal, emberi jogokkal, környezettel, vesztegetéssel és fogyasztókkal összefüggő káros hatásokkal is járhatnak. A kellő gondosság az a folyamat, amelynek végrehajtásával a vállalatok azonosíthatják, megelőzhetik és mérsékelhetik a saját működésükben, ellátási láncukban és más üzleti kapcsolataikban felmerülő tényleges vagy lehetséges káros hatásokat, valamint be tudnak számolni arról, hogy az Irányelvekben megfogalmazott ajánlásoknak megfelelően mit tesznek ezek kezelése érdekében. A hatékony kellő gondosságot a felelős üzleti magatartásnak a politikákba és irányítási rendszerekbe való beépítésére irányuló erőfeszítésekkel kell alátámasztani, célja pedig a vállalat által vagy hozzájárulásával okozott káros hatások orvoslása. ► lásd az 1. ábrát

KÁROS HATÁSOK ÉS KOCKÁZATOK

A kellő gondosság az Irányelvekben szereplő alábbi témakörökhöz kapcsolódó tényleges vagy lehetséges káros hatások (kockázatok) kezelését célozza: emberi jogok - ideértve a munkavállalói és munkaügyi kapcsolatokat -, környezetvédelem, vesztegetés és korrupció, információk közzététele és fogyasztói érdekek (a továbbiakban: felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörök). Az Irányelvek fejezetei részletes leírást adnak az egyes felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökben követendő magatartásokról. Ha a vállalkozás magatartása vagy az ellátási láncával vagy üzleti kapcsolataival kapcsolatos körülmények nem állnak összhangban az Irányelvek ajánlásaival, megnő a káros hatások bekövetkezésének valószínűsége. A káros hatások kockázata fennállhat akkor, ha előfordulhat olyan magatartás, amely ellentétes az Irányelvekkel, mivel ez magában hordozza a jövőben esetleg bekövetkező hatások lehetőségét. ► lásd K1. melléklet

1. KERETES ÍRÁS – MIT JELENT A KOCKÁZAT AZ IRÁNYELVEKBEN?

Sok vállalat számára a „kockázat” elsősorban a vállalatot fenyegető – pénzügyi, piaci, működési, hírnévbeli stb. – kockázatot jelent. A vállalatokat a versenytársaikhoz viszonyított piaci helyzetük, a róluk kialakult kép és hosszú távú fennmaradásuk foglalkoztatja, így a kockázatok vizsgálata során jellemzően a magát a vállalatot fenyegető kockázatokat vizsgálják. Az Irányelvek azonban azon káros hatások valószínűségére utalnak, amelyeket a vállalat gyakorolhat - egyedül vagy hozzájárulás, illetve közvetlen összefüggés útján - az emberekre, a környezetre és a társadalomra. Másképpen megfogalmazva ez a kockázat kifelé irányuló megközelítést jelent.

A vállalatok úgy azonosíthatják a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökkel kapcsolatos kockázatokat, ha összevetik az Irányelvekben foglalt ajánlásokat a működésükkel, ellátási láncukkal és üzleti kapcsolataikkal összefüggő körülményekkel. ► lásd K1. melléklet

MIÉRT KELL ALKALMAZNI A KELLŐ GONDOSSÁG ELVÉT?

Bizonyos üzleti folyamatok, termékek és szolgáltatások eredendően kockázatosak, mivel a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörök területén nagy valószínűséggel káros hatásokkal járnak, azokhoz hozzájárulnak vagy azokkal közvetlen összefüggésben állnak. Más esetekben az üzleti működés eredendően nem kockázatos, azonban bizonyos körülmények (pl. jogállamisági kérdések, a normák érvényesítésének hiánya, az üzleti partnerek magatartása) mégis a káros hatások kockázatát idézhetik elő. A kellő gondosság arra hivatott, hogy segítsen a vállalatoknak előre látni és elkerülni vagy mérsékelni ezen hatásokat. Néhány esetben a kellő gondosság segíthet eldönteni, hogy bizonyos működéseket vagy üzleti kapcsolatokat folytassanak-e vagy végső megoldásként megszüntessék-e azokat, ha egy káros hatás kockázata túl magas vagy a mérséklésére tett kísérletek sikertelenek voltak. A káros hatások hatékony megelőzése vagy mérséklése pedig abban is segítheti a vállalatot, hogy minél több pozitív hatást gyakoroljon a társadalomra, javítsa az érdekeltekkel fennálló kapcsolatait és megvédje jó hírnevét. A kellő gondosság – többek között a költségcsökkentési lehetőségek felderítése; a piacok és stratégiai beszerzési források jobb megértése; a vállalat-specifikus üzleti és működési kockázatok jobb kezelése; az Irányelvekben foglalt kérdésekhez kapcsolódó incidensek valószínűségének csökkentése; valamint a rendszerszintű kockázatoknak való kitettség csökkentése által – a vállalat értéktérmését is segítheti. A vállalat a kellő gondosság révén az egyes felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökre vonatkozó jogi előírásoknak – mint például a helyi munkajogi, környezetvédelmi, vállalatirányítási, büntetőjogi vagy vesztegetés elleni szabályozás – való megfelelését is elősegítheti.

A KELLŐ GONDOSSÁG JELLEMZŐI – ALAPVETŐ ELEMEL

• A kellő gondosság megelőző jellegű.

A kellő gondosság elsődleges célja az emberekre, a környezetre és a társadalomra gyakorolt káros hatások – vagy az azokhoz való hozzájárulás – elkerülése, valamint az üzleti kapcsolatokon keresztül a működéssel, termékekkel vagy szolgáltatásokkal közvetlenül összefüggő káros hatások lehetőség szerinti megelőzése. Ha a káros hatások elkerülhetetlenek, a kellő gondosság révén a vállalatoknak képessé kell válniuk ezek mérséklésére, megismétlődésük megelőzésére, és adott esetben a következmények orvoslására.

• A kellő gondosság számos folyamatot és célkitűzést foglal magában.

Az Irányelvek szerinti „kellő gondosság” fogalom számos egymással összefüggő folyamatot foglal magában, amelyek célja a káros hatások azonosítása, megelőzése és mérséklése, a végrehajtás és az eredmények nyomon követése, valamint a vállalat saját működésével, ellátási láncával és más üzleti kapcsolataival kapcsolatos káros hatások kezelési módjának kommunikálása. A kellő gondosságnak szervesen be kell épülnie a vállalat döntéshozatali és kockázatkezelési folyamataiba. E tekintetben alapját képezhetik a hagyományos üzleti vagy „ismerd az üzletfeled” (KYC) kellő gondossági folyamatok, bár köre ezeknél bővebb. A felelős üzleti magatartásnak a politikákba és irányítási rendszerekbe való beépítése segít a vállalatoknak elkerülni a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökre gyakorolt káros hatásokat, és a vállalati stratégia tisztázása, a személyzeti kapacitás kiépítése, a források rendelkezésre állásának biztosítása, valamint a felülről jövő egyértelmű kommunikáció útján a kellő gondosság hatékonyságát is növeli.

- **A kellő gondosság a kockázattal arányos (kockázatalapú).**

A kellő gondosság kockázatalapú. A vállalat által a kellő gondosság érdekében tett intézkedéseknek arányban kell állniuk a káros hatás *súlyosságával* és bekövetkezésének *valószínűségével*. Ha a káros hatás valószínűsége és súlyossága nagy, a kellő gondosságnak is szélesebb körűnek kell lennie. A kellő gondosságnak ahhoz is igazodnia kell, hogy milyen *jellegű* káros hatások érhetik a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgyköröket (pl. emberi jogok, környezetvédelem vagy korrupció). Ennek keretében a megközelítéseket az egyes kockázatokhoz kell igazítani, és figyelembe kell venni, hogy ezen kockázatok hogyan érinthetik az egyes csoportokat, így például be kell építeni a kellő gondosságba a nemi szempontokat is. ► lásd K2. *melléklet*

- **A kellő gondosságnak része lehet egy (kockázatalapú) prioritási sorrend felállítása.**

Amennyiben valamennyi azonosított hatás egyszerre történő kezelése nem oldható meg, a vállalatnak – a káros hatások valószínűsége és súlyossága alapján – fel kell állítania a megteendő intézkedések prioritási sorrendjét. A legjelentősebb hatások azonosítását és kezelését a kevésbé jelentős hatások kezelésének kell követnie. Amennyiben a vállalat a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökre nézve káros hatásokat okoz vagy ezekhez hozzájárul, minden esetben fel kell hagynia a hatást okozó vagy ahhoz hozzájáruló tevékenységgel, és gondoskodnia kell a káros hatások orvoslásáról, illetve együtt kell működnie abban. A prioritási sorrend felállítása folyamatosan zajlik; előfordulhat, hogy időközben új vagy kialakuló káros hatások jelennek meg, amelyek kezelését a kevésbé jelentős hatások elé kell sorolni. Az emberi jogokhoz kapcsolódó kockázatok sorrendjének felállításakor a lehetséges káros hatás súlyosságát – tehát ha például az intézkedés késedelme visszafordíthatatlan hatással járna – kell elsődleges tényezőként figyelembe venni. ► lásd K3-5. *melléklet*

- **A kellő gondosság dinamikus.**

A kellő gondossági folyamat nem statikus, hanem folyamatos, a körülményekre reagáló és változó. Visszacsatolási mechanizmusokat foglal magában, hogy a vállalat tanulhasson a bevált, illetve nem működő intézkedésekből. A vállalatoknak törekedniük kell arra, hogy a káros hatások elkerülését és kezelését célzó rendszereiket és folyamataikat fokozatosan fejlesszék. A kellő gondossági folyamat során a vállalatnak képesnek kell lennie arra, hogy a körülmények változásához igazodva megfelelően tudjon alkalmazkodni a kockázati profiljában bekövetkező változásokhoz (pl. változások az ország szabályozási keretrendszerében, az ágazatban felmerülő új kockázatok, új termékek kifejlesztése, új üzleti kapcsolatok kialakítása).

- **A kellő gondosság nem helyezi át a felelősséget.**

Egy adott üzleti kapcsolatban valamennyi részt vevő fél felelős a káros hatások azonosításáért és kezeléséért. Az irányelvek kellő gondossági ajánlásainak nem célja, hogy a felelősséget a kormányokról a vállalatokra, vagy a káros hatásokat okozó vagy azokhoz hozzájáruló vállalatokról azokra a vállalatokra hárítsák át, akik azokkal az üzleti kapcsolataik révén közvetlen összefüggésben állnak. Ehelyett azt javasolják, hogy minden vállalat kezelje a káros hatások tekintetében fennálló saját felelősségét. Azokban az esetekben, ha a hatások közvetlenül összefüggnek a vállalat működésével, termékeivel vagy szolgáltatásaival, a vállalatnak a lehetőségekhez mérten fel kell használnia befolyásoló erejét arra, hogy önállóan vagy másokkal együttműködésben változást idézzon elő.

- **A kellő gondosság a felelős üzleti magatartás nemzetközileg elismert normáival foglalkozik.**

Az Irányelvek az alkalmazandó jogszabályokkal és a nemzetközileg elismert normákkal összhangban fejtik ki a felelős üzleti magatartás alapelveit és normáit. Rögzítik, hogy a vállalkozások elsődleges kötelessége a működési és/vagy székhelyük szerinti nemzeti jogszabályok betartása. A kellő gondosság abban is segít, hogy a vállalatok az Irányelvekhez kapcsolódó tárgykörökben betartsák jogszabályi kötelezettségeiket. Azokban az országokban, amelyekben a nemzeti jogszabályok és előírások ellentmondanak az Irányelvek alapelveinek és normáinak, a kellő gondosság abban is segíthet a vállalatoknak, hogy – a nemzeti jog sérelme nélkül – a lehető legteljesebb mértékig tiszteletben tartsák az Irányelveket. Bizonyos esetekben a nemzeti jog is előírhatja, hogy a vállalat egyes felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökben lépéseket tegyen (pl. egyes felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökre, úgymint a külföldi veszteségekre, a modernkori rabszolgaságra vagy konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségekből származó ásványokra vonatkozó jogszabályok).

- **A kellő gondosság az adott vállalat körülményeihez illeszkedik.**

A kellő gondosság jellegét és mértékét olyan tényezők befolyásolhatják, mint a vállalat mérete, működési keretei, üzleti modellje, az ellátási láncokban betöltött helye, valamint termékeinek vagy szolgáltatásainak jellege. A kiterjedt működéssel és széles termék- vagy szolgáltatási körrel rendelkező nagyobb vállalatoknak formálisabb és szélesebb körű rendszerekre lehet szükségük a kockázatok hatékony azonosításához és kezeléséhez, mint a korlátozott termék- vagy szolgáltatási körrel bíró kisebb vállalatoknak. ► lásd K6-7. melléklet és 4. táblázat

- **A kellő gondosság hozzáigazítható az üzleti kapcsolatok korlátozott befolyásolhatóságához.**

A vállalatok gyakorlati vagy jogi korlátokkal találkozhatnak szembe magukat azzal kapcsolatban, hogy üzleti kapcsolataikat hogyan tudják befolyásolni, vagy hogyan tudnak azokra hatni a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökre gyakorolt káros hatások megszüntetése, megelőzése, mérséklése vagy orvoslása érdekében. A vállalatok, különösen a KKV-k sokszor nem rendelkeznek elegendő piaci erővel ahhoz, hogy üzleti kapcsolataikat egymaguk befolyásolni tudják. Az üzleti kapcsolatok befolyásolásának e kihívásait a vállalatok megpróbálhatják szerződéses megállapodások, előminősítési követelmények, csoportos részvényesi meghatalmazások, licenc- vagy franchise szerződések útján kezelni, és megpróbálhatnak együttműködni annak érdekében, hogy az iparági szövetségekben vagy ágazatokon átívelő kezdeményezésekben befolyásoló erőt gyűjtsenek.

- **A kellő gondossághoz szükséges információk az érdekelt bevonásával gyűjthetők össze.**

Az érdekelt olyan személyek vagy csoportok, akiknek bizonyos érdekeire a vállalat tevékenységei kihatással lehetnek.² Az érdekelt bevonását kétirányú kommunikáció jellemzi. Résztét képezi, hogy az érdekelt időben, számukra érthető és hozzáférhető formában megkapják a tájékozott döntéshozatalhoz szükséges információkat. Az érdemi folyamathoz elengedhetetlen valamennyi fél jóhiszeműsége. A kellő gondossági folyamat során nagy jelentősége van a releváns érdekelt érdemi bevonásának. A vállalat által vagy hozzájárulásával okozott vagy a jövőben esetlegesen keletkező káros hatások esetén különösen fontos

2. Az érdekelt közt tartozhatnak például a munkavállalók, munkavállalói képviselők, szakszervezetek (a globális szakszervezetek is), a közösség tagjai, civil szervezetek, befektetők, iparági és kereskedelmi szövetségek.

A FELELŐS ÜZLETI MAGATARTÁSRA VONATKOZÓ KELLŐ GONDOSSÁG ÁTTEKINTÉSE

az érintett vagy potenciálisan érintett érdekelt és jogosultak bevonása. A kezelt káros hatás jellegétől függően ez kiterjedhet például helyszíni értékelésekben való részvételre, azok eredményeinek megosztására, kidolgozására, a folyamatos monitoringra és panaszkezelési mechanizmusok kialakítására.³

- **A folyamatos kommunikáció a kellő gondosság része.**

A kellő gondosság folyamatára, megállapításaira és terveire vonatkozó információk közlése magának a kellő gondosság folyamatának a részét képezi. Ezek segítségével a vállalat bizalmat építhet ki tevékenysége és döntéshozatala iránt, és demonstrálhatja jóhiszeműségét. A vállalatnak be kell számolnia arról, hogyan azonosítja és kezeli a tényleges és lehetséges káros hatásokat, és ennek megfelelően kell kommunikálnia. Az információknak hozzáférhetőnek kell lenniük a célközönség (pl. érdekelt, befektető, fogyasztók stb.) számára, és elegendőnek kell lenniük annak igazolásához, hogy a vállalat megfelelően reagált az adott hatásokra. A kommunikáció során figyelemmel kell lenni az üzleti titoktartásra és más versenyjogi⁴ vagy biztonsági aggályokra. Többféle stratégia is hasznosan alkalmazható lehet annak biztosítására, hogy a kommunikáció minél szélesebb körű legyen, azonban ne sértsen titoktartási szempontokat. ► lásd K47. melléklet

2. KERETES ÍRÁS – EGYÜTTMŰKÖDÉS A KELLŐ GONDOSSÁG TELJESÍTÉSÉBEN

A vállalatok iparági vagy több iparágra kiterjedő szinten, illetve a releváns érdekelttel is együttműködhetnek a kellő gondossági folyamat során, bár ezekben az esetekben is felelősek maradnak a kellő gondosság hatékony végrehajtásáért. Az együttműködés célja lehet például az ismeretek összegyűjtése, a befolyásoló erő növelése és a hatékony intézkedések megerősítése. A költségmegosztás és -megtakarítás is az ágazati együttműködés egyik előnye, amely különösen hasznos lehet a KKV-k számára. ► lásd K12. melléklet

Bár a vállalatok sok esetben a versenyjogi előírások megszegése nélkül is együtt tudnak működni a kellő gondossági kérdésekben, javasolt, hogy mind a vállalatok, mind a részvételükkel működő együttműködési kezdeményezések tájékoztódjanak a jogrendszerükben irányadó versenyjogi szabályokról, és kerüljék az olyan tevékenységeket, amelyek ezen szabályok megszegésének minősülhetnek. ► lásd K13. melléklet

3. A K8. melléklet magyarázattal szolgál a releváns érdekelt, érintett vagy potenciálisan érintett érdekelt és jogosult fogalmi kapcsolatán. A K8-11. mellékletek további tájékoztatást nyújtanak az érdekelt bevonásáról.

4. A versenyaggályok a vonatkozó versenyjogi szabályok fényében értelmezendők.

II.

A KELLŐ GONDOSSÁG FOLYAMATA

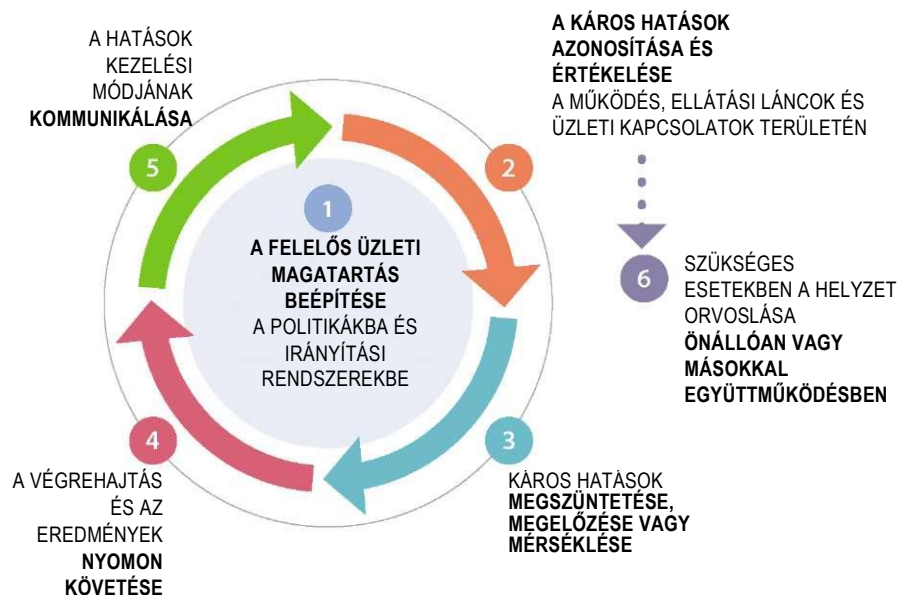

A KELLŐ GONDOSSÁG FOLYAMATA

Figyelemmel arra, hogy a kellő gondosságnak arányban kell állnia a kockázattal, valamint meg kell felelnie az adott vállalat körülményeinek és működési kereteinek, a következő rész vázolja azokat a lépéseket, amelyek által: (1) a felelős üzleti magatartás beépíthető a vállalat politikáiba és irányítási rendszereibe; teljesíthető a kellő gondosság (2) a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökre gyakorolt tényleges vagy lehetséges káros hatások azonosítása, (3) ezen káros hatások megszüntetése, megelőzése vagy mérséklése, (4) a végrehajtás és az eredmények nyomon követése és (5) a hatások kezelési módjának kommunikálása által; valamint (6) szükséges esetben a hatások orvoslásának lehetővé tétele. ► lásd 1. ábra

A megadott gyakorlati intézkedéseket nem a kellő gondossági teendők kimerítő „ellenőrzőlistájának” szántuk. Nem minden gyakorlati lépés fog minden helyzethez illeszkedni. Hasonlóképp, bizonyos helyzetekben az itt leírtakon kívüli további gyakorlati lépések vagy végrehajtási intézkedések is hasznosnak bizonyulhatnak.

1. ÁBRA – A KELLŐ GONDOSSÁG FOLYAMATA ÉS AZT TÁMOGATÓ INTÉZKEDÉSEK

A FELELŐS ÜZLETI MAGATARTÁS BEÉPÍTÉSE A POLITIKÁKBA ÉS IRÁNYÍTÁSI RENDSZEREKBE

- 1.1 A vállalat dolgozzon ki, fogadjon el és terjesszen a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökre vonatkozó politikákat, amelyek kinyilvánítják a vállalatnak az Irányelvekben szereplő alapelvek és normák melletti elkötelezettségét, illetve a kellő gondosság végrehajtására irányuló terveit, és amelyek a vállalat saját működése, ellátási lánc és más üzleti kapcsolatai szempontjából is relevánsak lehetnek.

► lásd K14-15. melléklet

GYAKORLATI LÉPÉSEK

- a. A vállalat vizsgálja felül és aktualizálja a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökkel (pl. munkaügyi kérdések, emberi jogok, környezetvédelem, közzététel, fogyasztóvédelem, kormányzat, vesztegetés- és korrupcióellenes szabályok) kapcsolatos meglévő politikákat, hogy azok megfeleljenek az Irányelvekben rögzített alapelveknek és normáknak.
- b. A kockázatértékelés megállapításai alapján dolgozzon ki konkrét politikákat a vállalat legjelentősebb kockázataira nézve, amelyek útmutatóul szolgálnak a vállalat konkrét kockázatkezelési megközelítésére vonatkozóan. Fontolja meg, hogy a vállalat kellő gondossági terveit is belefoglalja ezekbe a politikákba.
- c. Tegye nyilvánossá a vállalat felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökre vonatkozó politikáit pl. a vállalat honlapján, a vállalat telephelyein, a helyi nyelveken.
- d. Kommunikálja a politikákat a vállalat saját érintett munkavállalói és más dolgozók felé pl. az eligazítások vagy képzések alkalmával, illetve időszakosan is, a tudatosság fenntartása érdekében.
- e. Aktualizálja a vállalat politikáit a vállalat működésében, ellátási láncában és más üzleti kapcsolataiban felmerülő és növekvő kockázatoknak megfelelően.

1.2 A vállalat törekedjen arra, hogy felügyeleti szervei átvegyék a vállalat felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökre vonatkozó politikáit. Építse be a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökre vonatkozó politikáit az irányítási rendszerekbe, hogy végrehajtásuk a rendes üzleti folyamatok részét képezze, figyelembe véve ezen szervek nemzeti jogszabályok és előírások által esetlegesen megkövetelt függetlenségét, önállóságát és jogi felépítését.

☀ GYAKORLATI LÉPÉSEK

- a. Ruházzon a kellő gondossággal kapcsolatos felügyeleti jogköröket és felelősséget a megfelelő felső vezetésre, és szélesebb körű felelős üzleti magatartás felelősségi köröket az igazgatótanácsi szintre. ► lásd *K16. melléklet*
- b. Ruházzon felelősséget az érintett részlegekre a politikák megfelelő aspektusainak végrehajtásáért, különös tekintettel azokra a munkavállalókra, akiknek a tevékenysége és döntései a legnagyobb valószínűséggel növelik vagy csökkentik a kockázatokat. ► lásd *K16. melléklet*
- c. Fejlessze tovább és módosítsa a meglévő információs és nyilvántartási rendszereket a kellő gondossági folyamatokról, a kapcsolódó döntéshozatalról és a válaszingedményekről történő információgyűjtés érdekében.
- d. Alakítson ki kommunikációs csatornákat vagy használja a meglévő kommunikációs csatornákat az érintett felső vezetés és a végrehajtó részlegek között a kockázatokkal és döntéshozattal kapcsolatos információk megosztása és dokumentálása érdekében.
- e. Szorgalmazzon egyeztetéseket a csapatok és üzleti egységek között a vállalat felelős üzleti magatartással kapcsolatos politikáinak releváns vonatkozásairól, azok összehangolásáról. Ez megoldható például olyan funkciókon átvivő csoportok vagy bizottságok felállításával, amelyek feladata a kockázatokkal kapcsolatos információk megosztása és döntések meghozatala, illetve az olyan üzleti egységek bevonásával, amelyek a döntéshozatal során befolyásolni tudják a felelős üzleti magatartással kapcsolatos politikák betartását. ► lásd *K16. melléklet*
- f. Tartson képzéseket a munkavállalók számára, hogy jobban megérthessék és végrehajthassák a felelős üzleti magatartással kapcsolatos politikák releváns vonatkozásait, és biztosítson megfelelő, a szükséges kellő gondossággal arányos erőforrásokat.
- g. A munkavállalók és üzleti egységek számára dolgozzon ki a vállalat felelős üzleti magatartással kapcsolatos politikáival összeegyeztethető ösztönzőket.
- h. Alakítson ki panasztételi mechanizmusokat (akár a meglévők alapján), illetve módosítsa a meglévő eljárásokat, amelyek segítségével a munkavállalók bejelenthetik a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökkel (pl. munkaügyi gyakorlatok, korrupció, vállalatirányítás) kapcsolatos aggályait vagy panaszait.
- i. Dolgozzon ki eljárásokat a felelős üzleti magatartással kapcsolatos politikák megszegésének eseteire és adott esetben a helyzet orvoslására (pl. további tényfeltárás, kapacitásépítés, fegyelmi intézkedések/szankciók).

1.3 A vállalat építse be a felelős üzleti magatartással kapcsolatos elvárásokat és politikákat a beszállítókkal és más partnerekkel fennálló üzleti kapcsolataiba. ► *lásd K18. melléklet*

☀ **GYAKORLATI LÉPÉSEK**

- a. Kommunikálja a felelős üzleti magatartással kapcsolatos politikák főbb aspektusait a beszállítók és más releváns üzleti kapcsolatok felé.
- b. Foglalja bele a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökre vonatkozó feltételeket és elvárásokat a beszállítók vagy üzleti partnerek szerződéseibe vagy más írásos megállapodásokba.
- c. Dolgozza ki és hajtsa végre a beszállítókra és más üzleti partnerekre vonatkozó kellő gondossági előminősítési folyamatokat, lehetőség szerint az adott kockázathoz és környezethez igazítva azokat annak érdekében, hogy azon felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökre összpontosítson, amelyeket az adott üzleti kapcsolat, annak tevékenységei vagy működési területe(i) esetén relevánsnak találtak.
- d. Biztosítson megfelelő erőforrásokat és képzést a beszállítók és más üzleti partnerek számára, hogy megértsék és alkalmazzák a releváns felelős üzleti magatartással kapcsolatos politikákat és megvalósítsák a kellő gondosságot.
- e. Törekedjen a vállalat üzletviteléből adódó olyan akadályok megértésére és kezelésére, amelyek akadályozhatják a beszállítókat és más üzleti partnereket a felelős üzleti magatartással kapcsolatos politikák végrehajtásában, mint például a vállalat beszerzési gyakorlatai vagy kereskedelmi ösztönzői.

A VÁLLALAT MŰKÖDÉSÉHEZ, TERMÉKEIHEZ VAGY SZOLGÁLTATÁSAIHOZ KAPCSOLÓDÓ TÉNYLEGES ÉS LEHETSÉGES KÁROS HATÁSOK AZONOSÍTÁSA ÉS ÉRTÉKELÉSE

2.1 A vállalat átfogó jelleggel derítse fel az alkalmazási kört, vagyis tevékenységének minden olyan területét (beleértve valamennyi működési területet, üzleti partnert és ellátási láncot), amelyen a legvalószínűbb a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatok előfordulása, és ahol ezek a kockázatok a legjelentősebbek lehetnek. A releváns elemek közé tartozhatnak többek között az ágazati és földrajzi kockázati tényezőkre, valamint a termékkel és a vállalattal kapcsolatos kockázati tényezőkre vonatkozó információk, beleértve azokat az ismert kockázatokat is, amelyekkel a vállalat szembenézett vagy valószínűleg szembe kell néznie. Az alkalmazási kör meghatározása által a vállalatnak képessé kell válnia a legjelentősebb kockázati területek kezdeti prioritási sorrendjének felállítására, amely alapján a további értékelést végezni fogja. A kevésbé sokrétű tevékenységet folytató, főleg kisebb vállalkozásoknak nem feltétlenül kell a konkrét hatások azonosítása és a prioritási sorrend felállítása előtt meghatározniuk az alkalmazási kört. ► lásd K19-22. melléklet

☀ GYAKORLATI LÉPÉSEK

- A vállalat alakítson ki egy kezdeti, magas szintű képet a vállalat működési területeiről és üzleti kapcsolatainak típusairól annak megértéséhez, hogy milyen információkat szükséges összegyűjtenie.
- Gyűjtsön információkat az ágazattal (pl. termékek és ellátási láncok, szolgáltatások és más tevékenységek) és földrajzi területtel (pl. kormányzat és jogállam, konfliktusok, átható káros emberi jogi és környezeti hatások) kapcsolatos káros hatások magas szintű kockázatainak, illetve a vállalkozás specifikus kockázati tényezők megértéséhez (pl. ismert korrupciós esetek, szabályszegések, a felelős üzleti magatartás normáinak végrehajtása). ► lásd K20. melléklet
- Ennek forrásai lehetnek a kormánytól, nemzetközi szervezetektől, civil szervezetektől, munkavállalói képviselőktől és szakszervezetektől, nemzeti emberi jogi intézményektől (NEJI), média- vagy más szakértőktől származó jelentések. ► lásd K21-22. melléklet
- Ha az információk hiányosak, egyeztessen releváns érdekeltekkel és szakértőkkel.
- Vegye figyelembe a korai figyelmeztető rendszereken (pl. segélyvonalak) és panaszkezelési mechanizmusokon keresztül gyűjtött információkat.
- Azonosítsa a legjelentősebb felelős üzleti magatartással kapcsolatos kockázati területeket, és jelölje ki ezeket kiindulópontként a lehetséges vagy tényleges káros hatások mélyebb értékeléséhez.
- Rendszeresen tekintse át az alkalmazási kör meghatározása során tett megállapításokat.
- Minden alkalommal, amikor a vállalat jelentős változtatásokat hajt végre, például új országban működik vagy új országból szerzi be az alapanyagait; új termék- vagy szolgáltatáscsoportot fejleszt ki, amely jelentősen eltér a korábbiaktól; módosítja egy termék vagy szolgáltatás bemeneti értékeit; szerkezetátalakítást hajt végre vagy új típusú üzleti kapcsolatokat létesít (pl. egyesülés, felvásárlás, új ügyfelek és piacok), az új információkat építse be az alkalmazási kör meghatározásába.

A VÁLLALAT MŰKÖDÉSÉHEZ, TERMÉKEIHEZ VAGY SZOLGÁLTATÁSAIHOZ KAPCSOLÓDÓ
TÉNYLEGES ÉS LEHETSÉGES KÁROS HATÁSOK AZONOSÍTÁSA ÉS ÉRTÉKELÉSE

2.2 A fentiek szerint azonosított jelentős kockázati területekről kiindulva a vállalat végezze el a prioritásnak minősített működési területek, beszállítók és más üzleti kapcsolatok ismétlődő és egyre részletesebb értékelését a konkrét felelős üzleti magatartást érintő tényleges és lehetséges káros hatások azonosítása és értékelése érdekében. ► lásd K23-28. melléklet

☀ **GYAKORLATI LÉPÉSEK**

- a. Térképezze fel a prioritások közé sorolt kockázatok szempontjából releváns vállalati működést, beszállítókat és más üzleti kapcsolatokat, beleértve a kapcsolódó ellátási láncokat.
- b. Vegye nyilvántartásba az értékelés alatt álló kockázatokra vonatkozó felelős üzleti magatartással kapcsolatos normákat és problémákat, ideértve az Irányelvek releváns rendelkezéseit, a nemzeti jogszabályokat és a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökre vonatkozó releváns nemzetközi és iparági keretrendszereket.
- c. Megfelelő és megoldható esetben szerezzen be releváns információkat a szerződéses kapcsolatokon túli üzleti kapcsolatokról (pl. az „1. szinten” túli alvállalkozók). Vezessen be egyéni vagy együttműködésen alapuló eljárásokat annak érdekében, hogy értékelje a kapcsolat távolabbi szintjeinek kockázati profilját, például a meglévő értékelések áttekintésével és az ellátási lánc közepén elhelyezkedő szereplők és „ellenőrzési pontok” bevonásával azok kellő gondossági gyakorlatainak a jelen Útmutatás ajánlásai mentén történő értékelése céljából.
- d. Értékelje a prioritásként meghatározott műveletekkel, beszállítókkal és más üzleti kapcsolatokkal összefüggő tényleges és lehetséges hatások jellegét és mértékét (vagyis melyik felelős üzleti magatartás tárgykört érinti és milyen módon, a hatás mértéke stb.). Amennyiben elérhető, használja fel a vállalat saját, illetve harmadik felek környezeti hatásvizsgálataiból (KHV), környezeti és társadalmi hatásvizsgálataiból (KTHV), emberi jogi hatásvizsgálataiból (EJHV), jogi vizsgálataiból származó információkat, illetve a korrupcióra vonatkozó megfelelőségi irányítási rendszerekből, pénzügyi auditokból (közzétételi célú), munkahelyi egészségvédelmi és biztonsági ellenőrzésekből származó információkat; valamint az üzleti kapcsolatok valamennyi releváns, a vállalat vagy az iparág és több érdekelt fél kezdeményezésére elvégzett értékeléséből rendelkezésre álló információkat, ideértve a környezetvédelmi, társadalmi és munkaügyi ellenőrzéseket, a korrupció felmérését és a KYC folyamatokat.
- e. Azonosítsa azon tevékenységeket, amelyeket nem a részt vevő valamennyi személy és vállalat jogainak védelmére alkalmas, megfelelő jogi és intézményi keretrendszerben végeznek el.
- f. Egy javasolt üzleti tevékenység (pl. felvásárlás, szerkezetátalakítás, új piaci belépés, új termék vagy szolgáltatás kifejlesztése) előtt mérlegelje a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatokat, előrevetítve, hogy a javasolt üzleti tevékenység és az ahhoz kapcsolódó üzleti kapcsolatok milyen káros hatásokkal járhatnak a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökre nézve.
- g. Rendszeres időközönként szükség szerint értékelje újra a hatásokat: nagyszabású döntések vagy a tevékenység változásai előtt (pl. piacra történő belépés, termék piacra történő bevezetése, politikák változása, az üzleti tevékenység szélesebb körű változásai); a működési környezet változásai nyomán vagy azokra felkészülve (pl. növekvő társadalmi feszültségek); és időszakonként egy tevékenység vagy kapcsolat élettartama során.

A VÁLLALAT MŰKÖDÉSÉHEZ, TERMÉKEIHEZ VAGY SZOLGÁLTATÁSAIHOZ KAPCSOLÓDÓ
TÉNYLEGES ÉS LEHETSÉGES KÁROS HATÁSOK AZONOSÍTÁSA ÉS ÉRTÉKELÉSE

- h. Emberi jogi hatások esetén vonja be az érintett és potenciálisan érintett jogosultakat – ideértve a munkavállalókat, munkavállalói képviselőket és szakszervezeteket – és konzultáljon velük a káros hatásokra és kockázatokra vonatkozó információk gyűjtése érdekében, figyelembe véve az érdekeltek hatékony bevonásának lehetséges akadályait. Amennyiben a jogosultakkal való közvetlen konzultáció nem lehetséges, mérlegelje az észszerű alternatívákat, úgymint a megbízható, független szakértői forrásokat, ideértve az emberi jogi jogvédőket, szakszervezeteket és civil csoportokat. A potenciálisan érintett jogosultakkal az őket esetleg érintő projektek és tevékenységek előtt és alatt is konzultáljon (pl. helyi szintű, pl.: telephelyi értékeléseken keresztül).
► lásd K8-11 és K25. melléklet
- i. Az emberi jogokkal kapcsolatos hatások értékelése során szenteljen különös figyelmet az olyan csoportokból vagy népességből származó egyénekre gyakorolt lehetséges káros hatásoknak, akik esetében nagyobb a kiszolgáltatottság vagy marginalizálódás kockázata, valamint a férfiakat és nőket érintő eltérő kockázatoknak.
- j. Vállalatcsoportot alkotó vállalatok esetén támogassa a helyi szervezeteket saját értékeléseik elvégzésében.

2.3 A megfelelő válaszigazgatások meghatározása érdekében a vállalat mérje fel, hogy milyen szerepet játszik az azonosított tényleges vagy lehetséges káros hatásokban (lásd 3.1 és 3.3). Különösen azt mérje fel, hogy a vállalat okozta-e (vagy okozná-e) a káros hatást; vagy hozzájárult-e (vagy hozzájárulna-e) a káros hatáshoz; vagy a káros hatás egy üzleti kapcsolat révén közvetlenül összefügg-e (vagy összefüggene-e) a működésével, termékeivel vagy szolgáltatásaival. ► lásd K29-30. melléklet

☀ **GYAKORLATI LÉPÉSEK**

- A vállalat konzultáljon az üzleti partnerekkel, más releváns vállalatokkal és egyéb releváns érdekeltekkel.
- Konzultáljon az érintett érdekeltekkel és jogosultakkal vagy törvényes képviselőikkel.
- Szükség szerint vegyen igénybe releváns belső vagy külső szakértőket.
- Amennyiben az érintett érdekeltek vagy jogosultak nem értenek egyet a vállalattal abban, hogy a vállalat milyen szerepet játszik a tényleges vagy lehetséges káros hatásban, jóhiszeműen működjön együtt a nézeteltérés megoldására és orvoslás nyújtására szolgáló törvényes mechanizmusokban. ► lásd K51-52. melléklet

A VÁLLALAT MŰKÖDÉSÉHEZ, TERMÉKEIHEZ VAGY SZOLGÁLTATÁSAIHOZ KAPCSOLÓDÓ
TÉNYLEGES ÉS LEHETSÉGES KÁROS HATÁSOK AZONOSÍTÁSA ÉS ÉRTÉKELÉSE

2.4 A tényleges vagy lehetséges káros hatásokról gyűjtött információk alapján a vállalat szükség esetén súlyosság és valószínűség szerint állítsa prioritási sorrendbe a legjelentősebb felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatokat és a kezelendő hatásokat. A sorrend felállításának akkor van jelentősége, ha nem lehet valamennyi lehetséges és tényleges káros hatást azonnal kezelni. A legjelentősebb hatások azonosítását és kezelését kövesse a kevésbé jelentős hatások kezelése. ► *lásd K3-5. és K31. melléklet*

☀ **GYAKORLATI LÉPÉSEK**

- a. A vállalat állapítsa meg, hogy mely tényleges vagy lehetséges hatásokat lehet azonnal kezelni, legalább bizonyos szintig (pl. a beszállítókkal kötött szerződéses feltételek aktualizálása, az ellenőrzési protokollok módosítása, hogy olyan kockázatokra összpontosítsanak, amelyek a korábbi ellenőrzések során esetleg elkerülték a figyelmet).
- b. Elsőként kezelje az olyan tevékenységeket, amelyek – a vállalat káros hatásokban való érintettségének 2.3 pont szerinti értékelése alapján – a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökre nézve káros hatással járnak, vagy ahhoz hozzájárulnak.
- c. Üzleti kapcsolatokra kiterjedő hatások esetén mérje fel, hogy az üzleti partnerek mennyire rendelkeznek a releváns felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatok azonosításához, megelőzéséhez és mérsékléséhez szükséges megfelelő politikákkal és eljárásokkal.
- d. Ha az üzleti kapcsolatok révén a vállalat működésével, termékeivel vagy szolgáltatásaival közvetlenül összefüggő valamennyi tényleges és lehetséges káros hatás kezelése nem (vagy nem a kívánt mértékben) lehetséges, határozza meg az azonosított hatások vagy kockázatok valószínűségét és súlyosságát, amely alapján felállítható az intézkedések prioritási sorrendje.
- e. A prioritási sorrendre vonatkozó döntésekkel kapcsolatban konzultáljon az üzleti partnerekkel, más releváns vállalatokkal és az érintett vagy potenciálisan érintett érdekelttel és jogosultakkal.
- f. Szükség szerint vegyen igénybe releváns belső vagy külső szakértőket.

A KÁROS HATÁSOK MEGSZÜNTETÉSE, MEGELŐZÉSE ÉS MÉRSÉKLÉSE

3.1 A vállalat hagyjon fel az olyan tevékenységekkel, amelyek – a vállalat káros hatásokban való érintettségének 2.3 pont szerinti értékelése alapján – a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökre nézve káros hatással járnak, vagy ahhoz hozzájárulnak. Dolgozzon ki és hajtson végre olyan terveket, amelyek alkalmasak a lehetséges (jövőbeli) káros hatások megelőzésére és mérséklésére. ► *lásd K32-33. melléklet*

☀ GYAKORLATI LÉPÉSEK

- a. Jelölje ki a releváns felső vezetői felelősségi köröket, hogy a káros hatásokat okozó vagy azokhoz hozzájáruló tevékenységek biztosan megszűnjenek, illetve azokat a jövőben is megelőzzék.
- b. Összetett, illetve olyan intézkedések esetén, amelyek megszüntetése működési, szerződéses vagy jogi kérdések miatt nehézkes lehet, a vállalat jogtanácsosának és az érintett vagy potenciálisan érintett érdekelték és jogosultak bevonásával készítsen ütemtervet a káros hatásokat okozó vagy azokhoz hozzájáruló tevékenységek megszüntetési módjára vonatkozóan.
- c. Aktualizálja a vállalat politikáit, hogy útmutatást nyújtsanak a káros hatások jövőbeli elkerülési és kezelési módjaira vonatkozóan, és gondoskodjon azok végrehajtásáról.
- d. Biztosítson a célnak megfelelő képzést a vállalat releváns munkavállalói és vezetősége számára.
- e. A kockázateértékelés megállapításai alapján aktualizálja és erősítse meg az irányítási rendszereket az információk jobb nyomon követése érdekében, illetve azért, hogy a kockázatokat még a káros hatások megjelenése előtt jelezzék. ► *lásd 1.2. pont*
- f. A megfelelő lépések kidolgozása és a terv végrehajtása érdekében konzultáljon az érintett vagy potenciálisan érintett érdekelttekkel és jogosultakkal, valamint képviselőikkel, és vonja be őket. ► *lásd K8-K11. melléklet*
- g. Kollektív vagy halmozódó hatások esetén (pl. ha a vállalat csak egyike azon számos szervezetnek, amely hozzájárul a káros hatás kialakulásához), illetve ha szükséges, törekedjen a többi szervezet bevonására a hatások megszüntetése és újrakeletkezésük megelőzése, illetve a kockázatok materializálódásának megelőzése érdekében pl. iparági kezdeményezéseken és a kormányzatok bevonásán keresztül. ► *lásd 6. keretes írás*
- h. Ha a vállalat más szervezet által okozott káros hatásokhoz vagy kockázatokhoz járul hozzá, akkor a fentiek szerint tegye meg a hozzájárulásának megszüntetéséhez vagy megelőzéséhez szükséges lépéseket, továbbá érvényesítse befolyásoló erejét bármennemű fennmaradó hatás lehető legteljesebb mérséklése érdekében. ► *lásd 3.2 (c) - (e) pont és K34. melléklet*

A KÁROS HATÁSOK MEGSZÜNTETÉSE, MEGELŐZÉSE ÉS MÉRSÉKLÉSE

3.2 A felállított prioritási sorrend (lásd 2.4 pont) alapján a vállalat dolgozzon ki terveket a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökre gyakorolt, a vállalat működésével, termékeivel vagy szolgáltatásaival üzleti kapcsolat révén közvetlenül összefüggő tényleges vagy lehetséges káros hatások megelőzésére és mérséklésére, és ezeket hajtsa is végre. Az üzleti kapcsolatokkal összefüggő kockázatokra megfelelő válasz lehet többek között: a kapcsolat folytatása a kockázat mérséklésére irányuló erőfeszítései folyamán; a folyamatban lévő kockázatmérséklés követése a kapcsolat időleges felfüggesztése mellett; vagy – végső megoldásként – az üzleti kapcsolat megszakítása a mérséklésre irányuló kísérletek kudarca esetén, vagy ha a vállalat a mérséklést nem tartja lehetségesnek, vagy a káros hatás súlyossága miatt. A kapcsolat megszakítására irányuló döntés meghozatalakor vegye figyelembe annak lehetséges káros társadalmi és gazdasági hatásait is. A tervek részletezzék a vállalat által teendő intézkedéseket, valamint a beszállítói, vevői és más üzleti partnerei felé fennálló elvárásait is. ► lásd K34-40. melléklet

☀ GYAKORLATI LÉPÉSEK

- a) A vállalat jelölje ki a fenti tervek kidolgozására, végrehajtására és monitoringjára vonatkozó felelősségi köröket.
- b) A vállalat támogassa releváns üzleti partnerét/partnereit, vagy működjön együtt velük a célnak megfelelő tervek kidolgozásában az azonosított káros hatások észszerű és egyértelmű határidőn belül történő megelőzése és mérséklése érdekében, a javaslat meghatározására és mérésére minőségi és mennyiségi mutatókat alkalmazva („korrekciós cselekvési tervként” is szokták említeni). ► lásd K38. melléklet
- c) Amennyire lehetséges, vesse be befolyásoló erejét annak érdekében, hogy az üzleti partner(ek) megelőzzék vagy mérsékeljék a káros hatásokat vagy kockázatokat. ► lásd K36. és K40. melléklet
- d) Amennyiben a vállalat nem rendelkezik megfelelő befolyásoló erővel, fontolja meg, hogyan tudna további erőre szert tenni adott üzleti kapcsolat viszonylatában, például a felső vezetés általi kapcsolatfelvétel vagy kereskedelmi ösztönzők révén. Amennyire lehetséges, működjön együtt más szereplőkkel kollektív befolyásoló erő kiépítése és gyakorlása érdekében, például iparági szövetségekben történő együttműködés vagy a kormányzat bevonása révén. ► lásd K37. melléklet
- e) A lehetséges (jövőbeli) káros hatások megelőzése és a tényleges hatások kezelése érdekében próbálja növelni a befolyását az új vagy már meglévő üzleti kapcsolatokban, pl. politikák, magatartási kódexek, szerződések, írásos megállapodások vagy piaci ereje révén. ► lásd II. szakasz 1.3. pont és K36. melléklet
- f) Emberi jogi hatások esetén ösztönözze a káros hatásokat okozó vagy azokhoz hozzájáruló szervezeteket, hogy a korrekciós cselekvési tervek kidolgozása és végrehajtása során vegyék fel a kapcsolatot és konzultáljanak az érintett vagy potenciálisan érintett jogosultakkal vagy képviselőkkel. ► lásd K8-K11. melléklet

A KÁROS HATÁSOK MEGSZÜNTETÉSE, MEGELŐZÉSE ÉS MÉRSÉKLÉSE

- g) Támogassa az érintett beszállítókat és más üzleti kapcsolatokat a káros hatások vagy kockázatok megelőzésében és mérséklésében pl. képzés, a létesítmények korszerűsítése vagy irányítási rendszereik megerősítése útján, törekedve a folyamatos fejlődésre.
► lásd *K38. melléklet*
- h) Végző megoldásként fontolja meg a beszállítóval fennálló vagy egyéb üzleti kapcsolat megszakítását, ha a káros hatások megelőzésére vagy mérséklésére irányuló kísérletek sikertelenek voltak; ha a káros hatások orvosolhatatlanok; ha nincs észszerű kilátás a változásra; vagy ha káros hatásokat vagy kockázatokat azonosítottak, és az azokat okozó szervezet nem tesz azonnali lépéseket azok megelőzésére vagy mérséklésére. Az üzleti kapcsolat megszakításáról szóló tervnek figyelembe kell vennie, hogy mennyire fontos a beszállító vagy az üzleti kapcsolat a vállalat számára, milyen jogi kihatásai vannak a kapcsolat fenntartásának, illetve megszakításának, a megszakítás hogyan változtathat a helyszíni hatásokon, valamint tekintetbe kell vennie a megszakításra vonatkozó döntés lehetséges káros társadalmi és gazdasági hatásaira vonatkozóan elérhető, megbízható információkat. ► lásd *K39. melléklet*
- i) Ha a vállalat a kapcsolat fenntartása mellett dönt, fel kell készülnie arra, hogy folyamatos kockázatsökkentési törekvéseiről be tudjon számolni, és tisztában kell lennie azzal, hogy a kapcsolat fenntartása milyen hírnévteli, pénzügyi vagy jogi kockázatokkal jár.
- j) Ösztönözze cselekvésre a hatás bekövetkezése szerinti ország illetékes hatóságait, pl. hogy végezzenek ellenőrzéseket, érvényesítsék és alkalmazzák a meglévő jogszabályokat és előírásokat. ► lásd *6. keretes írás*

A VÉGREHAJTÁS ÉS AZ EREDMÉNYEK NYOMON KÖVETÉSE

4.1 A vállalat kövesse nyomon kellő gondossági tevékenységeinek végrehajtását és hatékonyságát, vagyis a hatások azonosítására, megelőzésére, mérséklésére és adott esetben azok orvoslásának támogatására irányuló intézkedéseit, beleértve az üzleti kapcsolatokra vonatkozó intézkedéseket is. A nyomon követésből levont tanulságokat pedig használja fel a folyamatok jövőbeli továbbfejlesztésére. ► *lásd K41-K45. melléklet*

☀ GYAKORLATI LÉPÉSEK

- a. A vállalat kövesse figyelemmel és kövesse nyomon saját belső vállalásainak, kellő gondossági tevékenységeinek és célkitűzéseinek végrehajtását és eredményességét, például az elért eredmények időszakos belső vagy külső felülvizsgálata vagy ellenőrzése, illetve az eredmények megfelelő szintű belső, vállalati kommunikációja révén.
- b. Végezze el az üzleti kapcsolatok időszakos értékelését annak érdekében, hogy meggyőződjön arról, hogy a kockázatsökkentési intézkedések folyamatban vannak-e, vagy arról, hogy a káros hatásokat ténylegesen megelőzték vagy mérsékelték-e.
- c. A vállalat által vagy hozzájárulásával (esetlegesen) okozott emberi jogi hatások esetén próbálja bevonni az érintett és potenciálisan érintett jogosultakat, beleértve a munkavállalókat, munkavállalói képviselőket és szakszervezeteket, és próbáljon konzultálni velük. ► *lásd K8-K11. melléklet*
- d. A vállalat kérje az olyan releváns, több érdekelt fél részvételén alapuló és iparági kezdeményezések időszakos felülvizsgálatát, amelyekben a vállalkozás részt vesz. A felülvizsgálatnak ki kell terjednie a jelen Útmutatásnak való megfelelés vizsgálatára, valamint annak ellenőrzésére, hogy ezen kezdeményezések, figyelembe véve függetlenségüket, mennyire segítik a vállalatot az üzleti tevékenységével összefüggő káros hatások azonosításában, megelőzésében vagy mérséklésében. ► *lásd K12. melléklet*
- e. Azonosítsa a korábbi kellő gondossági folyamatok során esetleg figyelmen kívül hagyott káros hatásokat vagy kockázatokat, és építse be ezeket a jövőbeli folyamatokba.
- f. A folyamat és eredmények jövőbeni javítása érdekében a levont tanulságokból származó visszajelzéseket építse be a vállalat kellő gondossági folyamatába. ► *lásd K44. melléklet*

A HATÁSOK KEZELÉSI MÓDJÁNAK KOMMUNIKÁLÁSA

5.1 A vállalat tegyen közzé a kellő gondossági politikákra, folyamatokra, a tényleges és lehetséges káros hatások azonosítása és kezelése érdekében tett tevékenységekre vonatkozó releváns információkat, beleértve a tevékenységek során tett megállapításokat, azok eredményeit. ► *lásd K46-K47. melléklet*

☀ GYAKORLATI LÉPÉSEK

- a. Nyilvánosan tegye közzé a kellő gondossági eljárásokra vonatkozó releváns információkat, megfelelő figyelmet fordítva az üzleti titoktartási és a versennyel vagy biztonsággal kapcsolatos egyéb szempontokra, pl. a vállalat éves beszámolóján, fenntarthatósági vagy vállalati felelősségvállalási jelentésein vagy más megfelelő közzétételi formákon keresztül. A közzététel terjedjen ki a felelős üzleti magatartással kapcsolatos politikákra, a felelős üzleti magatartásnak a politikákba és irányítási rendszerekbe való beépítése érdekében tett intézkedésekre vonatkozó információkra, a vállalat azonosított jelentős kockázati területeire, az azonosított, prioritási sorrendbe rendezett és értékelt jelentős káros hatásokra vagy kockázatokra, valamint a prioritási szempontokra, az e kockázatok megelőzése vagy mérséklése érdekében tett intézkedésekre – beleértve lehetőség szerint a javulás és az eredmények becsült idő- és viszonyítási pontjait (benchmark)–, a végrehajtás és az eredmények nyomon követése érdekében tett intézkedésekre, valamint a vállalat által vagy közreműködésével nyújtott orvoslásokra.
- b. A fenti információkat könnyen elérhető, megfelelő módon tegye közzé, pl. a vállalat honlapján, telephelyén, a helyi nyelveken.
- c. A vállalat az általa vagy hozzájárulásával okozott emberi jogi hatások esetén álljon készen arra, hogy megfelelő időben, kulturálisan érzékeny és hozzáférhető módon kommunikálja az érintett vagy potenciálisan érintett jogosultak felé a fenti, számukra releváns információkat, különösen akkor, ha a jogosultak vagy képviselőik kinyilvánították az ezekkel kapcsolatos aggályait. ► *lásd II. szakasz 2.4 pont és II. szakasz 2.12. pont*

SZÜKSÉGES ESETEKBEN A HELYZET ORVOSLÁSA, ÖNÁLLÓAN VAGY MÁSOKKAL

6.1 Ha a vállalat megállapítja, hogy tényleges káros hatásokat okozott vagy ilyen hatásokhoz járult hozzá, orvosolja ezeket a hatásokat akár önállóan, akár másokkal együttműködésben.

► **lásd** 2.3. pont és K48-K50. melléklet

☀ GYAKORLATI LÉPÉSEK

- a. Amennyiben lehetséges, próbálja visszahelyezni az érintett személyt vagy személyeket abba a helyzetbe, amelyben akkor lennének, ha a káros hatás nem következett volna be, és tegye lehetővé a káros hatás jelentőségével és mértékével arányos orvoslátot.
- b. Tartsa be a jogszabályokat és keressen az orvoslásra vonatkozó nemzetközi iránymutatásokat, ha vannak ilyenek, amennyiben pedig ilyen normák vagy irányelvek nem állnak rendelkezésre, próbáljon olyan orvoslási lehetőséget nyújtani, amely megfelel a hasonló esetekben nyújtottaknak.
A megfelelő orvoslás vagy orvoslások együttese a káros hatás jellegétől és mértékétől függ, így lehet például bocsánatkérés, helyreállítás vagy rehabilitáció (pl. az elbocsátott munkavállalók jogviszonyának visszaállítása, a szakszervezet elismerése a kollektív tárgyalások folytatása céljából), pénzügyi vagy nem pénzügyi kompenzáció (pl. kompenzációs alapok felállítása a sértetteknek vagy jövőbeli tájékoztatási, oktatási programok céljából), büntető szankciók (például a kárért felelős személyzet elbocsátása), a jövőbeli káros hatások megelőzésére tett intézkedések. ► **lásd** K50. melléklet
- c. Emberi jogi hatások esetén konzultáljon az érintett jogosultakkal és képviselőikkel a megfelelő orvoslás megállapításáról, és vonja be őket abba. ► **lásd** K8-K11. és K50. melléklet
- d. Próbálja felmérni, hogy a panasztevők mennyire elégedettek a lefolytatott eljárással és annak kimenetelével.

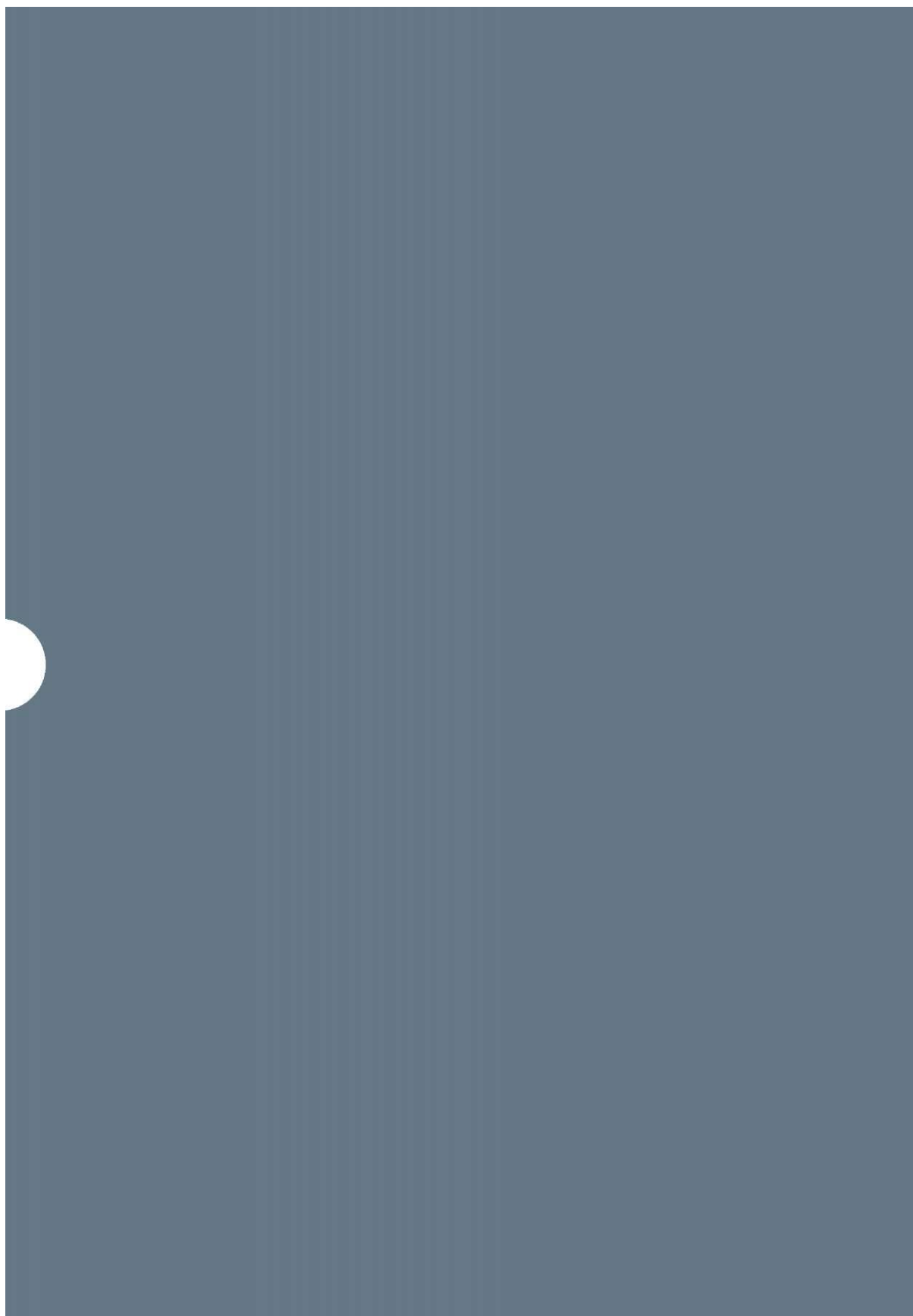

SZÜKSÉGES ESETEKBEN A HELYZET ORVOSLÁSA, ÖNÁLLÓAN VAGY MÁSOKKAL EGYÜTTMŰKÖDÉSBEN

6.2 Szükség esetén működtessen, önállóan vagy másokkal együttműködésben, törvényes orvoslási mechanizmusokat, amelyeken keresztül az érintett érdekelték és jogosultak panaszt tehetnek, és kérhetik a panasz vállalat általi kezelését. Olyan helyzetekben, ahol nincs egyetértés a tekintetben, hogy a vállalat okozta-e a káros hatást vagy hozzájárult-e ahhoz, vagy hogy milyen és milyen mértékű orvoslás nyújtására lenne szükség, különösen sokat segíthet az, ha egy állítólagos hatással törvényes orvoslási mechanizmushoz fordulnak. ► lásd II. szakasz 2.3. pont és K51-54. melléklet

☀ GYAKORLATI LÉPÉSEK

- a. Jóhiszeműen működjön együtt a bírósági és bíróságon kívüli mechanizmusokkal például akkor, ha olyan panaszos esettel fordulnak egy NKP-hoz vagy más típusú panaszkezelési mechanizmust működtető kezdeményezéshez, amely a vállalat magatartását is érinti. Amennyiben a tényleges káros hatás bűncselekménynak vagy közigazgatási szabálysértésnek minősül, a vállalat ellen büntetőeljárás indulhat, vagy közigazgatási szankciókat szabhatnak ki rá.
- b. Állítson fel operatív szintű panaszkezelési mechanizmusokat (OSZPM), például házon belüli munkavállalói panasztételi mechanizmusokat vagy külső panasztételi rendszereket. Ennek keretében felállítható egy panaszkezelési eljárás, amely kiterjed: egy a panaszok orvoslására és kezelésére vonatkozó ütemtervre; a sérelmek orvoslására vonatkozó határidőkre; az egyeztetés sikertelensége vagy a kifejezetten súlyos sérelmek esetén alkalmazandó panaszkezelési eljárásokra; az OSZPM hatályának meghatározására; a releváns érdekelttekkel történő egyeztetésre az OSZPM-k megfelelő formáiról és a kulturálisan megfelelő és hozzáférhető panaszkezelési módokról; az OSZPM személyzetének felvételére és az erőforrások biztosítására; az OSZPM teljesítményének nyomon követésére és monitoringjára. Emberi jogi hatások esetén az OSZPM-eknek meg kell felelniük a törvényesség, hozzáférhetőség, kiszámíthatóság, méltányosság, irányelvekkel való összeegyeztethetőség, illetve az átláthatóság alapvető kritériumainak, valamint párbeszédre kell alapulniuk.
- c. Vonja be a munkavállalói képviselőket és a szakszervezeteket egy olyan eljárás kialakításába, amelyen keresztül panaszt tehetnek a vállalatnál, például a kollektív szerződésekben rögzített panaszkezelési mechanizmusokon vagy globális keretmegállapodásokon keresztül.

ANNEX

A FELELŐS ÜZLETI MAGATARTÁSRA VONATKOZÓ KELLŐ GONDOSSÁG ÁTTEKINTÉSÉHEZ KAPCSOLÓDÓ KÉRDÉSEK

PÉLDÁK ÉS MAGYARÁZATOK A FELELŐS ÜZLETI MAGATARTÁSRA VONATKOZÓ KELLŐ GONDOSSÁGGAL KAPCSOLATBAN

A válogatott példák és magyarázatok célja, hogy szemléltessék a felelős üzleti magatartásra vonatkozó kellő gondosságról szóló OECD útmutatás ajánlásait. A kellő gondosság megközelítéseire vonatkozóan új vagy további ajánlásokat nem vezetnek be.

A kellő gondosság az Irányelvekben szereplő alábbi témakörökhöz kapcsolódó tényleges vagy lehetséges káros hatások (kockázatok) kezelését célozza: emberi jogok, ideértve a munkavállalói és munkaügyi kapcsolatokat, környezetvédelem, vesztegetés és korrupció, információk közzététele és fogyasztói érdekek (a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörök). ► lásd I. szakasz, Káros hatások és kockázatok

K1. Néhány példa azon káros hatásokra, amelyek az Irányelvek hatálya alá tartozó területeken jelentkezhetnek

2. TÁBLÁZAT – NÉHÁNY PÉLDA AZON KÁROS HATÁSOKRA, AMELYEK AZ IRÁNYELVEK HATÁLYA ALÁ TARTOZÓ TERÜLETEKEN JELENTKEZHETNEK

Tárgykör	PÉLDÁK KÁROS HATÁSOKRA ¹
Információk közzététele ²	- A vállalat pénzügyi és működési eredményeire; a vállalat célkitűzéseire; a főbb részvényesekre és szavazati jogokra, az igazgatótanácsi tagok és fő vezető tisztségviselők javadalmazására vonatkozó politikával kapcsolatos lényeges információk, valamint az igazgatótanácsi tagokra, kapcsolt felekkel folytatott ügyletekre, előre látható kockázati tényezőkre, munkavállalókra és más releváns érdekeltekre, illetve az irányítási struktúrára és politikákra vonatkozó információk közzétételének elmulasztása. - A vállalat tevékenységének lehetséges környezeti, egészségi és biztonsági hatásaira vonatkozó megfelelő, mérhető, (amennyiben lehetséges) ellenőrizhető és kellő időben történő információ nyújtásának elmulasztása a nyilvánosság és a munkavállalók részére.
Emberi jogok	- Kényszermunka.³ - Egyenlő munkáért vagy egyenlő értékű munkáért nem egyenlő bér fizetése, bérezési megkülönböztetés. - Nemi alapú erőszak vagy zaklatás, beleértve a szexuális zaklatást. - A vállalat nem azonosítja az őslakosokat és nem vonja be őket megfelelő módon ott, ahol őslakosok élnek és lehet, hogy érinti őket a vállalat tevékenysége. - A vállalat olyan civil szervezetek és emberi jogi jogvédő szervezetek elleni megtorlásokban vesz részt, amelyek dokumentálják a projektekkel kapcsolatos lehetséges és tényleges emberi jogi hatásokat, szót emelnek vagy egyéb módon panaszt tesznek azok ellen. - Az emberek tiszta vízhez való hozzáférése korlátozva van.

2. TÁBLÁZAT – NÉHÁNY PÉLDA AZON KÁROS HATÁSOKRA, AMELYEK AZ IRÁNYELVEK HATÁLYA ALÁ TARTOZÓ TERÜLETEKEN JELENTKEZHETNEK

Foglalkoztatás és munkaügyi kapcsolatok	• A vállalat nem tartja tiszteletben a munkavállalók azon jogát, hogy saját választásuk szerint szakszervezetet vagy képviselői szervezetet hozzanak létre, illetve ilyen szervezetekbe belépjenek, és hogy ezeket a kollektív tárgyalások során elismerjék. <i>(OECD, 2011, V. fejezet 1b bekezdés)</i> • Nem folytat konstruktív tárgyalásokat - egyedileg vagy munkaadói szövetségen keresztül – ezekkel a képviselőkkel a foglalkoztatási feltételekről szóló megállapodás elérése érdekében. <i>(OECD, 2011, V. fejezet 1b bekezdés)</i> • Gyermekmunka, ideértve a gyermekmunka legrosszabb formáit. <i>(OECD, 2011, V. fejezet 1.c bekezdés)</i> • A munkavállalók hátrányos megkülönböztetése a foglalkoztatás vagy munkavégzés terén faj, bőrszín, nem, vallás, politikai nézet, nemzeti hovatartozás, társadalmi származás vagy más státusz alapján. <i>(OECD, 2011, V. fejezet 1.e bekezdés)</i> • A használt gépeket, berendezéseket, a munkaidőt, a munkaszervezést és a munkafolyamatokat nem a munkavállalók fizikai és mentális képességeinek megfelelően alakítja ki. <i>(OECD, 2011, V. fejezet 1.e bekezdés; ILO, 1981, 155. sz.)</i> • Nem váltja fel a veszélyes anyagokat veszélytelen vagy kevésbé veszélyes anyagokkal, amikor ez lehetséges. <i>(ILO, 1988, 167. sz.)</i> • Olyan bért fizet, amely nem fedezi a munkavállalók és családjaik alapvető szükségleteit. <i>(OECD, 2011, V. fejezet 4b bekezdés)</i> • Azzal fenyegeti a munkavállalókat, hogy a működési egységet részben vagy egészben áthelyezik, ezzel próbálva akadályozni őket a szakszervezet alakításától vagy az ahhoz való csatlakozástól. <i>(OECD, 2011, V. fejezet 7. bekezdés)</i>
Környezetvédelem	• Az ökoszisztéma pusztulásának előidézése a talaj károsításával, a vízforrások kimerítésével és/vagy az érintetlen erdők kiirtásával és a biológiai sokszínűség pusztításával. • A termékek és szolgáltatások biológiai, vegyi vagy fizikai veszélyeket hordoznak. • Vízszennyezés (pl. a szennyvíz megfelelő szennyvízkezelő infrastruktúra nélküli kiengedése).

2. TÁBLÁZAT – NÉHÁNY PÉLDA AZON KÁROS HATÁSOKRA, AMELYEK AZ IRÁNYELVEK HATÁLYA ALÁ TARTOZÓ TERÜLETEKEN JELENTKEZHETNEK

Vesztegetés, kenőpénz-kérés és zsarolás	• Hivatalos személyek megvesztegetése közbeszerzések megnyerése érdekében. • Hivatalos személyek megvesztegetése kedvező adózási vagy egyéb kivételezett bánásmód, illetve bizalmas információkhoz való hozzáférés érdekében. • Hivatalos személyek megvesztegetése a vám eljárás lefolytatása érdekében. • Hivatalos személyek megvesztegetése engedélyek megszerzése érdekében. • Termékek emelt áron történő értékesítése állami szervek részére annak érdekében, hogy az állami tisztviselők részesedhessenek a nyereségből. • Hivatalos személyek megvesztegetése annak érdekében, hogy szemet hunyjanak bizonyos szabályok be nem tartása vagy ellenőrzési mechanizmusok hiánya felett. • Ajándékok juttatása, étkezés és vendéglátás biztosítása a vállalat üzleti partnereinek megfelelő szabályozók és dokumentáció nélkül. • Ajándékok elfogadása üzleti partnerektől vagy hivatalos személyektől megfelelő szabályozók és dokumentáció nélkül.
Fogyasztói érdekek	• Az áruk és szolgáltatások nem felelnek meg a fogyasztók egészségére és biztonságára vonatkozó, megegyezésen alapuló vagy jogszabály által megkövetelt valamennyi normának, beleértve az egészségvédelmi figyelmeztetéseket és biztonsági tájékoztatásokat. (OECD, 2011, VIII. fejezet 1. bekezdés) • Nem nyújt pontos, ellenőrizhető és világos információt, ami elegendő ahhoz, hogy lehetővé tegye a fogyasztók tájékozott döntését, beleértve az áruk és szolgáltatások árát, valamint adott esetben tartalmát, biztonságos használatát, környezeti tulajdonságait, karbantartását, tárolását és ártalmatlanítására vonatkozó információkat. (OECD, 2011, VIII. fejezet 2. bekezdés) • A vállalat megtévesztő, félrevezető, csalárd vagy tisztességtelen állításokat tesz, illetve ilyen mulasztásokat követ el vagy egyéb ilyen gyakorlatokat folytat. (OECD, 2011, VIII. fejezet 4. bekezdés)

1. Ez a lista csak példálózó, nem kimerítő jellegű. A káros hatásokat okozhatja a vállalat, kialakulhatnak a vállalat hozzájárulása következtében, vagy közvetlenül összefügghetnek a vállalattal annak egy üzleti kapcsolata révén.

2. A káros hatás kockázata mint fogalom megértése az Irányelvek „Információk közzététele” fejezetére – mely elsősorban a vállalatirányításra, pénzügyi piacokra, befektetőkre és munkavállalókra gyakorolt lehetséges hatásokkal foglalkozik – vonatkoztatva különösen nagy nehézségekbe ütközhet. Ezért az Irányelvek olyan alapelveket és normákat fektetnek le, amelyek viszonyítási pontként (benchmark) szolgálhatnak a tevékenységek végzése és nyomon követése során.

3. Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, 4. és 13. cikk; a munka világára vonatkozó alapvető elvekről és jogokról szóló ILO-nyilatkozat.

A FELELŐS ÜZLETI MAGATARTÁSRA VONATKOZÓ KELLŐ GONDOSSÁG ÁTTEKINTÉSÉHEZ KAPCSOLÓDÓ KÉRDÉSEK

A kellő gondosságnak ahhoz is igazodnia kell, hogy milyen jellegű (pl. emberi jogi, környezetvédelmi vagy korrupciós) káros hatások érhetik a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgyköröket. Ennek keretében a megközelítéseket az egyes kockázatokhoz kell igazítani, és figyelembe kell venni, hogy ezen kockázatok hogyan érinthetik az egyes csoportokat, így például szükség esetén a kellő gondosság folyamán a nemi szempontokra is figyelemmel kell lenni. ► lásd 1. szakasz, A kellő gondosság jellemzői - A kellő gondosság a kockázattal arányos (kockázatalapú).

K2. Hogyan tudja egy vállalat a nemek közötti egyenlőséggel kapcsolatos kérdéseket beépíteni kellő gondossági folyamatába?

A nemi szempontoknak a kellő gondosság folyamatába történő beépítése annak végiggondolását jelenti, hogy a tényleges vagy lehetséges káros hatások másképp érinthetik-e a nőket, vagy vonatkozhatnak-e csak rájuk.

→ **PÉLDÁUL** fontos a nemi szempontok vagy a nők emberi jogainak figyelembevétele olyan helyzetekben, amelyek aránytalanul nagymértékben érinthetik a nőket:

- Ahol a nőket súlyos hátrányos megkülönböztetés éri.
- Ha a vállalat tevékenységei jelentős hatással vannak a helyi gazdaságra, környezetre, a földhöz és megélhetéshez való hozzáférésre.
- Jelenleg vagy korábban konfliktussal sújtott területeken.
- Olyan ágazatokban vagy globális ellátási láncokban, ahol nagy számban foglalkoztatnak nőket, úgymint ruházati cikkek, elektronika, turizmus, egészségügy és szociális ellátás, háztartási munka, mezőgazdaság és vágottvirág-ágazat.

Az is fontos, hogy a vállalat úgy korrigálja a hatások azonosítása, megelőzése, mérséklése és kezelése érdekében tett intézkedéseket, hogy azok biztosan hatékonyak és megfelelőek legyenek.

→ **PÉLDÁUL**

- Nemek szerint lebontva gyűjti és értékeli az adatokat, és elemzi, hogy a vállalat tevékenységei másként érintik-e a férfiakat és a nőket.
- Nemi szempontokra érzékeny és arra reagáló politikákat és terveket fejleszt ki és értékeli az azonosított tényleges és lehetséges káros hatások mérséklésére és kezelésére.
- Azonosítja az egymást átfedő/halmazódó sérülékenységi tényezőket (pl. őslakos, írástudatlan, női munkavállaló).
- Nemi szempontokra érzékeny figyelmeztető rendszereket dolgoz ki, és védi a visszaélés-bejelentőket.
- Támogatja a nők egyenlő és érdemi részvételét az egyeztetésekben és tárgyalásokban.
- Felméri, hogy a nők megfelelően részesülnek-e a kompenzációs kifizetésekben vagy a helyreállítás egyéb formáiban.

- Férfiak jelenléte nélkül egyeztet a nőkkel, és külön teret biztosít a nőknek véleményük és üzleti döntéseikkel kapcsolatos nézeteik kifejtésére.
- Azonosítja a tényleges vagy lehetséges káros hatások egyes nemekre vonatkozó tendenciáit és mintázatait, amelyeket a kellő gondosság elvén alapuló folyamat során nem vettek észre.
- Értékeli, hogy vajon a panaszkezelési mechanizmusok érzékenyek-e a nemi szempontokra, figyelemmel azokra az akadályokra, amelyek meggátolhatják a nőket az ezekhez való hozzáférésben.

A kellő gondosságnak része lehet egy (kockázatalapú) prioritási sorrend felállítása. Amennyiben valamennyi azonosított hatás kezelése egyszerre nem megoldható, a vállalatnak – a káros hatások valószínűsége és súlyossága alapján – fel kell állítania a megteendő intézkedések prioritási sorrendjét. ► lásd I. szakasz, A kellő gondosság jellemzői – A kellő gondosságnak része lehet egy (kockázatalapú) prioritási sorrend felállítása

K3. Hogyan tudja felállítani a vállalat a prioritási sorrendet?

Amint az Útmutatás megjegyzi, előfordulhat, hogy a vállalat nem mindig tudja azonnal azonosítani és kezelni a tevékenységeivel és üzleti kapcsolataival összefüggő összes káros hatást. E tekintetben az Irányelvek azt is rögzítik, hogy „a nagyszámú beszállítóval rendelkező vállalatokat ösztönzik, hogy azonosítsák azokat az általános területeket, ahol a káros hatások kockázata a legjelentősebb, és e kockázatelemzés alapján a beszállítókra állítsanak fel prioritási sorrendet a kellő gondosság tekintetében.”⁵ A vállalatok felelősséggel tartoznak az általuk vagy hozzájárulásukkal okozott káros hatások kezeléséért.

A káros hatás jelentősége annak valószínűségétől és súlyosságától függ. A súlyosság a hatás mértéke, kiterjedése és orvosolhatatlansága alapján ítélt meg.

A mérték a káros hatás súlyosságára utal.

A kiterjedés azt mutatja meg, meddig érnek el a káros hatás következményei, például hány embert érint vagy fog érinteni, vagy mekkora a környezeti kár.

Az orvosolhatatlanság azt jelenti, hogy az érintett személyek helyzete vagy a környezet nem állítható vissza teljesen a káros hatás előtti állapotba.

A súlyosság nem abszolút fogalom, az adott körülményektől függ. A 3. táblázat példákkal szolgál a mérték, kiterjedés és orvosolhatatlanság mutatóira az Irányelvek hatálya alá tartozó egyes káros hatások esetén. Ezek a mutatók csak példálózó jellegűek, és a vállalat működési környezetétől függően változnak.

5. OECD (2011), *Magyarázat az „Általános elvek” fejezetéhez*, 16. bekezdés

A FELELŐS ÜZLETI MAGATARTÁSRA VONATKOZÓ KELLŐ GONDOSÁG ÁTTEKINTÉSÉHEZ KAPCSOLÓDÓ KÉRDÉSEK

3. TÁBLÁZAT – PÉLDÁK A MÉRTÉK, KITERJEDÉS ÉS ORVOSOLHATATLANSÁG MUTATÓIRA

KÁROS HATÁS	PÉLDÁK A MÉRTÉKRE	PÉLDÁK A KITERJEDÉSRE	PÉLDÁK AZ ORVOSOLHATATLANSÁGRA
Környezetvédelem	- Az emberi egészségre gyakorolt hatás mértéke - Milyen mértékű változás következett be a fajösszetételben - Vízhasználat intenzitása (a rendelkezésre álló készletek százalékában kifejezett aránya) - A termelt hulladék és vegyi anyag mértéke (tonna; a termelés százalékában kifejezve)	- A hatás földrajzi kiterjedése - Érintett fajok száma	- Milyen mértékben lehetséges és megoldható a természeti környezet helyreállítása - Mennyi időt venne igénybe az orvoslás
Korrupció	- A vesztegetés pénzügyi összege - A vesztegetés által okozott halálesetek vagy súlyos személyi sérülések - A vesztegetés büntetőjogi jellege - A vesztegetés nyomán hozott döntések mekkora kihatással vannak a piacokra, emberekre, környezetre és társadalomra - A vesztegetésből származó nyereség mértéke	- Milyen gyakran fizetnek kenőpénzt - A vesztegetés földrajzi kiterjedése - A vesztegetésben részt vevő hivatalos személyek, munkavállalók vagy megbízottak száma és/vagy szintje - A vesztegetéssel összefüggő tevékenységek terjedelme - A vesztegetés eredményeként hozott döntések által érintett, azonosítható csoportok száma	- Mekkora kár éri a társadalmat a közpénzek elvesztése miatt - A vesztegetés során vállalt vagy az által lehetővé tett tevékenységek milyen mértékben vezetnek orvosolhatatlan káros hatásokhoz
Foglalkoztatás	- A munkavállalók egészségére és biztonságára gyakorolt hatás mértéke - A szabálysértés érint-e a munka világára vonatkozó alapvető jogot	- Az érintett dolgozók/munkavállalók száma - A hatás mennyire rendszerszintű (pl. adott földrajzi területen, iparágban vagy ágazatban) - Mennyire érintenek a hatások adott csoportokat aránytalanul nagymértékben (pl. kisebbségek, nők stb.)	- A hatás milyen mértékben hozható helyre (pl. kompenzáció, visszaállítás stb. útján) - Visszaállítható-e az érintett munkavállalók korábbi helyzete, azaz biztosítható-e számukra újra a szóban forgó jog - A munkavállalók eltántorítása a szakszervezet alapításától vagy az ahhoz való csatlakozástól mennyire fosztja meg őket ténylegesen képviselői joguktól

3. TÁBLÁZAT – PÉLDÁK A MÉRTÉK, KITERJEDÉS ÉS ORVOSOLHATATLANSÁG MUTATÓIRA

KÁROS HATÁS	PÉLDÁK A MÉRTÉKRE	PÉLDÁK A KITERJEDÉSRE	PÉLDÁK AZ ORVOSOLHATATLANSÁGRA
Emberi jogok	Az alapvető létszükségletekhez és szabadságokhoz (pl. oktatás, megélhetés stb.) való hozzáférés megsértésének mértéke	- Az érintett személyek száma - A hatással érintett személyek azonosítható csoportjainak %-a	- A hatás milyen mértékben hozható helyre (pl. kompenzáció, helyreállítás stb. útján) - Visszaállítható-e az érintett személyek korábbi helyzete, azaz tudják-e újra gyakorolni az adott jogot
Információk közzététele	- Mennyire fontos a nem megfelelően vagy tévesen közölt információ - A nem megfelelően vagy tévesen közölt információk nyomán hozott döntések mekkora kihatással vannak a piacokra, emberekre, környezetre és társadalomra	- Mennyiben hoztak döntéseket a nem megfelelően vagy tévesen közölt információkra támaszkodva - Az érintett személyek (pl. részvényesek) száma - A nem megfelelően vagy tévesen közölt információk alapján hozott döntések által érintett, azonosítható csoportok száma	A közzététel hiánya vagy téves volta mennyire vezet jövőtehetetlen pénzügyi veszteségekhez vagy orvosolhatatlan káros hatásokhoz
Fogyasztói érdekek	- Az emberi egészségre vagy biztonságra gyakorolt hatás mértéke - A fogyasztókat ért pénzügyi veszteség mértéke	- Az érintett fogyasztók száma - Az érintett fogyasztók azonosítható csoportjainak száma - Az érintett fogyasztók azonosítható csoportjainak %-a	A hatás milyen mértékben hozható helyre (pl. kompenzáció, helyreállítás stb. útján)

Maguk az Irányelvek nem kísérik meg súlyosságuk alapján sorrendbe állítani a káros hatásokat. Egy adott hatásnak nem feltétlenül kell több mint egy jellemzővel (mérték, kiterjedés és orvosolhatatlanság) bírnia ahhoz, hogy súlyosnak minősüljön, bár sokszor igaz az, hogy minél nagyobb az adott hatás mértéke vagy kiterjedése, annál kevésbé orvosolható.

A FELELŐS ÜZLETI MAGATARTÁSRA VONATKOZÓ KELLŐ GONDOSSÁG ÁTTEKINTÉSÉHEZ KAPCSOLÓDÓ KÉRDÉSEK

Hogy hol a *legjelentősebb* a káros hatások kockázata, az a vállalatától, annak ágazatától és üzleti kapcsolataitól függ, és bizonyos esetekben megítélés kérdése is lehet. Ezért javasolt lehet, hogy a vállalatok egyeztessenek a releváns érdekeltekkel arról, hogyan állítsák fel prioritási sorrendjüket és hogyan kommunikálják indokaikat a felelős üzleti magatartással kapcsolatos politikáikon keresztül. A prioritási döntések meghozatalának módja és oka mögött meghúzódó indokok nyilvános közlése segítheti a bizalomépítést a vállalat kellő gondossági folyamata során. Bizonyos esetekben a prioritási sorrendet a nemzeti jogszabályi kötelezettségek is befolyásolhatják.

→ **PÉLDÁUL** bizonyos nemzeti jogszabályok megkövetelik az adott joghatósági területen működő vállalatoktól a kellő gondosság lefolytatását annak érdekében, hogy elkerüljék és kezeljék az ellátási láncukban jelentkező emberkereskedelem, vagy a konfliktust finanszírozó ásványkincsek beszerzésének kockázatát.

Bár a vállalatoknak a kockázat jelentősége alapján kell felállítaniuk kellő gondosságuk *prioritási sorrendjét*, az azonosított kockázat kezelésének lehetséges módjai a jogszabályi és gyakorlati korlátoktól függenek, például hogy a vállalatok mennyire képesek változást előidézni üzleti partnereik magatartásában, vagy hogy mennyire alapvető fontosságú az adott beszállító a vállalat számára. ► lásd K7. és K34-K40. melléklet

K4. A kellő gondossági folyamat mely fázisaiban van jelentősége a prioritási sorrendnek?

Szükséges a prioritási sorrend felállítása akkor, ha a vállalat nem tudja azonnal azonosítani és kezelni a tevékenységeivel és üzleti kapcsolataival összefüggő összes káros hatást. A jelentős kockázatok vagy hatások prioritási sorrendjének felállítása a hatások azonosításakor és az azok megelőzése és mérséklése érdekében tett törekvések esetén is fontos. A megelőzés és mérséklés szempontjából prioritásként kezelt hatások kezelését nyomon kell követni.

► lásd a K24., K31., K45. mellékletet arra vonatkozóan, hogy a gyakorlatban hogyan állítható fel a prioritási sorrend ezen fázisok során

K5. Miben tér el a prioritási sorrend felállítása az emberi jogi kockázatok és más káros hatások esetén?

Összességében az emberi jogi hatások prioritási sorrendjének felállítása az Útmutatás II. szakasz 2.4. pontjában foglaltakat tükrözi. Az Irányelvek rögzítik, hogy emberi jogok esetén a prioritási sorrend felállításakor a súlyosság előbbre való, mint a valószínűség. Így, ha prioritási sorrend felállítására van szükség, a vállalatoknak azokkal az emberi jogi hatásokkal kell kezdeniük, amelyek a legsúlyosabbak lennének, felismerve azt, hogy a késedelmes reakció befolyásolhatja az orvosolhatóságot.

→ **PÉLDÁUL**, ha egy lehetséges káros hatás halálhoz vezethet, abban az esetben is előrébb kell sorolni, ha bekövetkezése kevésbé valószínű (pl. olyan intézkedéseket kell bevezetni, amelyek egy természeti katasztrófa esetén az erőműben segítenek megelőzni a károkat és haláleseteket).

A kellő gondosság az adott vállalat körülményeihez illeszkedik – A kellő gondosság jellegét és mértékét olyan tényezők befolyásolják, mint a vállalat mérete, működési keretei, üzleti modellje, az ellátási láncokban betöltött helye, valamint termékeinek vagy szolgáltatásainak jellege

lásd I. szakasz, A kellő gondosság jellemzői – A kellő gondosság az adott vállalat körülményeihez illeszkedik

K6. Mi a teendő az erőforrások korlátozottsága esetén?

A kellő gondosság személyi és pénzügyi erőforrásokat is igényel. Bár az erőforrások korlátozottsága valamennyi vállalatot kihívás elé állíthat, a kellő gondosság végrehajtásához valószínűleg különösen a kisvállalatok rendelkeznek kevesebb személyi és pénzügyi erőforrással. Ugyanakkor sokszor nagyobb rugalmassággal rendelkeznek a döntések meghozatala és végrehajtása során, és talán kevesebb hatást és beszállítót kell figyelembe venniük, mint a nagyobb vállalatoknak. Egy vállalat mérete és a rendelkezésére álló erőforrások nem változtatnak a kockázattal arányos kellő gondosság lefolytatására vonatkozó felelősségén, de befolyásolhatják a lefolytatás módját. A korlátozott erőforrásokkal bíró vállalatok esetleg jobban támaszkodhatnak az együttműködésen alapuló megközelítési módokra, és talán megfontoltabb döntéseket kell hozniuk a prioritási sorrend felállításakor. Felhasználhatnak meglévő erőforrásokat is, úgymint modellként szolgáló politikákat, vagy a bizonyos ellátási láncokban előforduló kockázatokra vonatkozó nyilvános információkat, és technikai segítséget kérhetnek azoktól az iparági egyesületektől, amelyeknek a tagjai. ► *további információért lásd a 4. táblázatot*

K7. Hogyan illeszkedhet a kellő gondosság egy vállalat körülményeihez?

A vállalat kellő gondossági intézkedéseit olyan tényezők befolyásolják, mint a vállalat mérete, működési keretei, üzleti modellje, az ellátási láncokban betöltött helye, valamint termékeinek vagy szolgáltatásainak jellege. ► *lásd a példákat a 4. táblázatban*

4. TÁBLÁZAT – PÉLDÁK ARRA, HOGY EGY VÁLLALAT KELLŐ GONDOSSÁGI INTÉZKEDÉSEI HOGYAN IGAZÍTHATÓK HOZZÁ A KÖRÜLMÉNYEIKHEZ

Tényezők Példák	
A vállalat mérete	• A beszállítói felett korlátozott befolyásoló erővel bíró KKV-nak, amely csak korlátozott erőforrásokat tud szánni arra, hogy segítsen a beszállítóinak a felelős üzleti magatartásra vonatkozó követelményeknek való megfelelésben, érdemes lehet megfontolnia egy erős előminősítési folyamat kidolgozását, amelynek eredményeként csak a magas felelős üzleti magatartásra vonatkozó normáknak megfelelő beszállítókkal lép kapcsolatba. Ennek segítségével a beszállítóval való üzleti kapcsolat kiépítése után a KKV-nak kevesebb erőforrást kell a hatások azonosítására, monitoringára és megelőzésére fordítania. • Egy több magas kockázatú környezetben számos beszállítóval és üzleti kapcsolattal rendelkező multinacionális nagyvállalatnak sok esetben lehetősége van arra, hogy az adott országban működő irodákkal, és benne képzett, a feladatnak szentelt személyzettel rendelkezzen, akik a helyi kellő gondosság elvégzéséért felelősek.

4. TÁBLÁZAT – PÉLDÁK ARRA, HOGY EGY VÁLLALAT KELLŐ GONDOSSÁGI INTÉZKEDÉSEI HOGYAN IGAZÍTHATÓK HOZZÁ A KÖRÜLMÉNYEIHEZ

A vállalat működési környezete	Az érdekeltek bevonásának részeként a konfliktus által érintett vagy nem biztonságos régiókból alapanyagot beszerző vállalat bilaterális segélyező szervezetekkel (pl. donorszervezetekkel) veheti fel a kapcsolatot, amelyek rendelkeznek a megfelelő eszközökkel, hozzáféréssel és szakértelemmel a régióban e területekre vagy civil társadalmakra vonatkozóan, míg egy biztonságosabb körülmények között működő vállalat közvetlenül is bevonhatja az érintett vagy potenciálisan érintett érdekelteket és jogosultakat.
A vállalat üzleti modellje	Egy fejlődő gazdaságokban hosszú távú befektetésekkel rendelkező infrastruktúrávállalat hatékonyan találhatja, ha felveszi a kapcsolatot a kormánnyal, és más kockázatmegelőző és -mérséklő intézkedések mellett segít neki kezelni a működése szerinti régióban fennálló rendszerszintű problémákat, ezáltal segítve a működésével összefüggő, hosszú távon esetleg jelentkező káros hatások megelőzését. Egy fejlődő gazdaságban rövid távú projektet (pl. egy létesítmény korszerűsítését) finanszírozó bank számára azonban valószínűleg nem megfelelő megoldás a régió rendszerszintű problémáinak kezelése, ehelyett célszerűbb, ha alaposan felméri finanszírozási intézkedéseinek emberi jogi hatásait, és ennek eredményeihez igazítja a finanszírozást.
A vállalat helye az ellátási láncban	Egy downstream, azaz az ellátási láncban lefelé pozicionált vállalat (pl.: kiskereskedő) elvégezheti a középben elhelyezkedő mid-stream beszállítók értékelését, azok felmérje, azok milyen kellő gondossági intézkedéseket tesznek a felettük elhelyezkedő upstream beszállítók kapcsán, így kideríthetik, hogy fennáll-e gyermekmunka kockázata. Az ellátási lánc közepén elhelyezkedő vállalat a gyermekmunka kockázatának felderítése érdekében gondoskodhat a feljebb elhelyezkedő, magasabb kockázatú területeken működő üzleti kapcsolatok nyomonkövethetőségéről. A gyermekmunka kockázatát mindkét esetben prioritásként kezelik, de a kockázat azonosításának módja a vállalat ellátási láncban elfoglalt helyétől függően különbözik.
A vállalat termékeinek vagy szolgáltatásainak jellege	Az egyenrangú szereplők közötti (peer-to-peer) szolgáltatások (például szállásfoglalás) számára online felületet biztosító vállalatok valószínűleg nem végzik el az egyes szereplők (vagyis a szállást nyújtók) helyszíni vizsgálatát úgy, ahogy azt egy hagyományosabb szolgáltatásokat nyújtó vállalat tenné. A vállalat azonban stabil panaszkezelési mechanizmusokat és szigorú követelményeket alakíthat ki a szereplők számára, amelyek segítségével nyomon követi a magatartási kódexe és a működési politikái betartását, hogy eltántorítson a szabályszegésektől, illetve gyorsan reagáljon azokra.

A kellő gondossághoz szükséges információk az érdekelt bevonásával gyűjthetők össze – Az érdekelt olyan személyek vagy csoportok, akiknek bizonyos érdekeire a vállalat tevékenységei kihatással lehetnek.

► **lásd I. szakasz, A kellő gondosság jellemzői – Az érdekelttől származó információk**

K8. Kik a vállalat érdekeltjei?

Az érdekelt olyan személyek vagy csoportok, akiknek bizonyos érdekeire a vállalat tevékenységei kihatással vannak vagy lehetnek. Nem minden érdekeltnek tartott személynek és csoportnak lesznek ténylegesen olyan érdekei, amelyeket a vállalat adott tevékenysége érinthet. Ezért fontos, hogy a vállalat azonosítsa azokat a személyeket és csoportokat, akiknek az érdekeit adott tevékenység kapcsán feltétlenül figyelembe kell vennie (releváns érdekelt). Emellett a kellő gondosság foglalkozik azoknak az érdekeltnek az érdekeivel is, akiket a hatások érintettek (érintett érdekelt), valamint akiknek az érdekeit nem érintették, de érinthetik (potenciálisan érintett érdekelt). Emellett nem minden érdek egyformán fontos, és nem szükséges valamennyi érdekeltet azonos módon kezelni. Ha az érdek egyéni emberi jogot vagy (csoportokat, például őslakosokat illető) kollektív jogot jelent, azokra az érdekeltre, akiknek az emberi jogait a hatások érintik vagy érinthetik, „jogosultakként” is hivatkozhatunk.

Az érdekelt a vállalattól és tevékenységeitől függően változhatnak.

→ **PÉLDÁUL** az érintett vagy potenciálisan érintett érdekelt és jogosultak közé tartozhatnak az alábbiak:

- helyi, regionális vagy országos szintű közösségek
- dolgozók és munkavállalók, beleértve az ellátási láncban informálisan foglalkoztatottakat, valamint a szakszervezeteket
- a termékek fogyasztói vagy végfelhasználói

Továbbá az érdemi bevonás szempontjából fontosak lehetnek az alábbi releváns érdekelt:

- a civil szervezetek, helyi civil szervezetek, NEJI-k
- közösségi alapú szervezetek és helyi emberi jogi jogvédők
- az iparág más szereplői
- az adott ország kormányzata (helyi, regionális és országos)
- üzleti partnerek
- befektetők/résztvényesek

A vállalatok számos forrást tudnak segítségül hívni az érdekelt azonosításához (pl. OECD, 2015).

Nagyszámú érintett vagy potenciálisan érintett érdekelt vagy jogosult esetén a vállalat megbízható érdekelti képviselővel is felveheti a kapcsolatot, különösen akkor, ha az egyes érdekelt személyek bevonása a jogok vagy kollektív érdekek csorbulásához vezetne.

→ **PÉLDÁUL** egy gyár szerkezetátalakításáról vagy bezárásáról szóló döntés meghozatalakor a döntés foglalkoztatási hatásainak mérséklése érdekében fontos lehet a szakszervezetek – és nem az egyes munkavállalók – bevonása, mivel a munkavállalók azon joga, hogy szakszervezeteket alakítsanak, azokhoz csatlakozzanak, és hogy kollektív tárgyalásokat folytassanak, nemzetközileg elismert emberi jog.

A vállalatok prioritásként kezelhetik a (potenciálisan) legsúlyosabban érintett érdekeltet vagy jogosultak bevonását. Az érdekeltre vagy jogosultakra gyakorolt hatás mértékéhez igazítható a bevonás mértéke.

K9. Mit jelent az „érdekeltek érdemi bevonása”?

- Az érdekeltet bevonása a releváns érdekelttel folytatott megbeszélések interaktív folyamatait foglalja magában. Az érdekeltet bevonása megtörténhet például meeting-ek, meghallgatások vagy konzultációs eljárások révén. Az érdekeltet érdemi bevonását kétirányú kommunikáció jellemzi, és mindkét fél részvevőinek jóhiszeműségétől függ.⁶ Egyben reagáló és folyamatos, és sok esetben már a döntés meghozatala előtt szükségessé teszi a releváns érdekeltet bevonását.
- A kétirányú bevonás azt jelenti, hogy a vállalat és az érdekeltet szabadon kifejezik véleményüket, megosztják nézőpontjaikat és meghallgatják az eltérő nézeteket is, hogy kölcsönös megállapodást érjenek el. Azt is jelenti, hogy a releváns érdekeltnek lehetőségük van arra, hogy maguk is segítsék a bevonási folyamatok kialakítását és végrehajtását.
- Mind a vállalat, mind pedig az érdekelt felé elvárás, hogy a bevonás során jóhiszeműen járjon el. Ez azt jelenti, hogy a vállalat azzal a valós szándékkal veszi fel a kapcsolatot a releváns érdekelttel, hogy megértse, tevékenységei hogyan érintik annak érdekeit. Azt jelenti továbbá, hogy a vállalat kész kezelni az általa vagy hozzájárulásával okozott káros hatásokat, és hogy az érdekeltet őszintén képviselik érdekeit, kifejezésre juttatják szándékaikat és aggályaikat.
- A reagáló bevonás azt jelenti, hogy a vállalat megpróbál információkat gyűjteni a döntés meghozatalához, és ennek során kikéri azoknak a véleményét, akikre a döntés valószínűleg hatással lesz. Fontos, hogy a potenciálisan érintett érdekeltet és jogosultak bevonása még a rájuk valószínűleg kihatással lévő döntés meghozatala előtt megtörténjen.⁷ Ennek értelmében időben biztosítani kell a potenciálisan érintett érdekeltet és jogosultak számára valamennyi olyan információt, amelyek alapján tájékozott döntést tudnak hozni arról, hogyan érintheti érdekeit a vállalat döntése. Magában foglalja továbbá a megállapodás szerinti vállalások utánkövetését is, biztosítva ezáltal az érintett és potenciálisan érintett érdekeltet és jogosultakat érő káros hatások kezelését – ideértve ezek orvoslását is –, amennyiben a hatás(oka)t a vállalat okozta vagy azokhoz hozzájárult.

6. OECD (2011), *Magyarázat az „Általános elvek” fejezethez*, 25. bekezdés

7. Ez bizonyos esetekben követelmény lehet, például ha az információhoz való jog az emberi jogok biztosításának részét képezi.

A FELELŐS ÜZLETI MAGATARTÁSRA VONATKOZÓ KELLŐ GONDOSSÁG ÁTTEKINTÉSÉHEZ KAPCSOLÓDÓ KÉRDÉSEK

- A folyamatos bevonás azt jelenti, hogy az érdekeltek bevonására az adott működés vagy tevékenység teljes életciklusa alatt sor kerül, és nem csak egyszeri törekvésről van szó.

Az érdekeltek érdemi bevonása a kellő gondossági folyamat kulcsfontosságú eleme.

Ennek ellenére az Útmutásnak nem célja, hogy teljes körű áttekintést adjon erről a kérdésről. A vállalatok számos forrást segítségül hívhatnak ahhoz, hogy szembe tudjanak nézni az érdekeltek bevonása során felmerülő gyakori kihívásokkal (pl. OECD, 2015.c).

K10. Mikor fontos az érdekeltek bevonása?

Az érdekeltek érdemi bevonása a kellő gondossági folyamat során mindvégig fontos.

Az érintett vagy potenciálisan érintett érdekeltek és jogosultak bevonása különösen fontos lehet akkor, ha a vállalat:

- a saját működésében tényleges vagy lehetséges káros hatásokat azonosít.
- a tényleges vagy lehetséges káros hatások szempontjából értékelni üzleti kapcsolatait.
- lépéseket dolgoz ki annak érdekében, hogy megelőzze vagy mérsékelje az általa vagy hozzájárulásával okozott káros hatások kockázatát.
- azonosítja az általa vagy hozzájárulásával okozott káros hatások orvoslásának formáit, valamint kialakítja az orvoslást lehetővé tevő intézkedéseket.
- nyomon követi, valamint kommunikálja, hogy a saját tevékenységeire vonatkozóan azonosított tényleges vagy lehetséges emberi jogi hatásokat hogyan kezelik.

Továbbá bizonyos esetekben az érdekeltek bevonása és a velük való konzultáció önmagában álló jog.⁸

→ **PÉLDÁUL** a munkavállalók azon joga, hogy szakszervezeteket alakítsanak, azokhoz csatlakozzanak, és hogy kollektív tárgyalásokat folytassanak, nemzetközileg elismert emberi jog. Ennek okán fontos, hogy a munkavállalók e kérdésekbe történő bevonása során a szakszervezeteket és munkavállalói képviselőket is bevonják. Emellett az iparági kapcsolatok is az érdekeltek bevonásának egy formáját jelentik.

A káros hatások bizonyos, kollektív károkat okozó típusa esetén (mint például a korrupció, amely kollektív károkat okoz az előfordulása szerinti joghatósági terület lakosságának, vagy az üvegházhatást okozó gázok kibocsátása, amely kollektív, határokon átnyúló károkhoz járul hozzá) előfordulhat, hogy az érintett vagy potenciálisan érintett érdekeltek és jogosultak széles körű bevonása nem lehetséges. Ezekben az esetekben hasznos lehet a megbízható érdekelti képviselők vagy képviseleti szervek (pl. civil szervezetek, reprezentatív köztestületek stb.) bevonása.

8. Például az őslakos népek jogairól szóló ENSZ-nyilatkozat rögzíti, hogy az államok számos helyzetben – ideértve a földjeiket, területeiket vagy más erőforrásaikat érintő projektek jóváhagyását – egyeztetnek és együttműködnek az érintett őslakosokkal, hogy szabad, előzetes és tájékozott hozzájárulásukat megszerezzék (lásd 19. és 32. cikk). A 169. sz. ILO-egyezmény, amely jogilag kötelező erejű az azt ratifikált országok számára, előírja, hogy a részes államok konzultáljanak az őslakosokkal, azzal a célkitűzéssel, hogy megállapodás vagy egyetértés jöjjön létre a javasolt intézkedések kapcsán (lásd a 6. cikket).

A FELELŐS ÜZLETI MAGATARTÁSRA VONATKOZÓ KELLŐ GONDOSÁG ÁTTEKINTÉSÉHEZ KAPCSOLÓDÓ KÉRDÉSEK

Az érdekeltek bevonásán túl előfordulhat, hogy a vállalatok a kellő gondossági intézkedések kialakításakor és végrehajtásakor szakértőket (pl. tudósok, civil szervezetek, helyi szervezetek) is be akarnak vonni, hogy bizonyos kérdések vagy körülmények kapcsán tanácsot kérjenek.

K11. Hogyan tudja a vállalat bevonni a potenciálisan veszélyeztetett érdekelteket?

Az érdekeltek bevonásának hatékonyságához fontos a folyamat lehetséges akadályainak (pl. nyelv, kultúra, nemi és hatalmi egyenlőtlenségek, a közösségen belüli megoszlás stb.) azonosítása és eltávolítása.

→ **PÉLDÁUL** az információk szóbeli megosztása egy olyan közösségben, ahol kevés az írástudók aránya.

Emellett bizonyos csoportoknál megnőhet a kiszolgáltatottság vagy marginalizálódás kockázata például társadalmi megbélyegzésük következtében. A legvesélyeztetettebb érdekeltek sokszor azok, akiket a vállalat tevékenységei a leginkább érintenek. Az olyan érdekelteket például, mint a nők, gyermekek vagy a társadalom peremére szorult közösségek, a vállalat tevékenysége jobban vagy másként érinthet, és az érdekeltek bevonása során külön figyelmet kell nekik szentelni.

Számos forrás nyújthat segítséget a bevonás esetleges akadályainak leküzdése és az egyes veszélyeztetett érdekelt csoportok bevonása kapcsán.⁹

A vállalatok iparági vagy több iparágra kiterjedő szinten, illetve a releváns érdekeltekkel is együttműködhetnek a kellő gondossági folyamat során, bár ezekben az esetekben is felelősek maradnak a kellő gondosság hatékony végrehajtásáért. ► lásd I. fejezet, A kellő gondosság jellemzői, 2. keretes írás

K12. Hogyan tudnak a vállalatok együttműködni a kellő gondosság végrehajtása során?

Az Útmutatásban szereplő több kellő gondossági ajánlás másokkal, így például más iparági szereplőkkel együttműködésben, a szakszervezetekkel partnerségben vagy több érdekelt fél együttműködésén alapuló kezdeményezés révén is teljesíthető.

→ **PÉLDÁUL** a vállalatok partnerségre léphetnek vagy közvetlen megállapodásokat köthetnek a szakszervezetekkel, hogy segítsék a dolgozóknak a kellő gondossági folyamatok megtervezésébe és végrehajtásába történő bevonását, a munkavállalók jogaival kapcsolatos normák végrehajtását és a panaszok bejelentését. A szakszervezetekkel kötött megállapodások számos formát ölthetnek, és megkötethetők a munkahely, a vállalat, az ágazat szintjén, vagy akár nemzetközi szinten is. Ilyenek lehetnek például a kollektív szerződések, a globális keretmegállapodások, protokollok és egyetértési megállapodások.

⁹ Lásd például OECD (2016c), B-D. mellékletek.

A FELELŐS ÜZLETI MAGATARTÁSRA VONATKOZÓ KELLŐ GONDOSSÁG ÁTTEKINTÉSÉHEZ KAPCSOLÓDÓ KÉRDÉSEK

Az együttműködés hasznos lehet az ágazati kockázatokkal és megoldásokkal kapcsolatos ismeretek összegyűjtése, a befolyásoló erő közös üzleti kapcsolatok feletti lehetséges mértékű növelése, a kellő gondosság mindenki számára való hatékonyabbá tétele szempontjából, például az üzleti kapcsolatok meglévő értékeléseinek megismerésén és az üzleti kapcsolatok közös jelentéstételi keretein keresztül. A költségmegosztás és -megtakarítás szintén az ágazati együttműködés előnye lehet. ►lásd K18, K27-K28., K37 melléklet és 5. keretes írás

3. KERETES ÍRÁS – JÓ KORMÁNYZÁS AZ EGYÜTTMŰKÖDÉSEN ALAPULÓ KELLŐ GONDOSSÁGI KEZDEMÉNYEZÉSEKNÉL

Az alábbi lista a jó kormányzás olyan példáit sorakoztatja fel, amelyek segíthetnek a vállalatnak eldönteni, hogy megbízható-e az az együttműködésen alapuló kezdeményezés, amelyben részt vesz.

A kezdeményezés:

- működő, hozzáférhető és eredményes panaszkezelési mechanizmust hozott létre, amely segítségével az érdekeltek kifejezhetik magának a kezdeményezésnek a tevékenységeivel kapcsolatos aggályait úgy, hogy nem kell megtorlástól tartaniuk*
- rendelkezik olyan eljárással, amely lehetővé teszi a kezdeményezés célkitűzéseiről és tevékenységeiről szóló érdeklő és szakértői konzultációt.
- rendelkezik olyan hatékony eljárással, amely lehetővé teszi a tényleges vagy lehetséges káros hatások részleteinek kellő időben történő kommunikálását a részt vevő vállalatok felé, támogatva őket ezzel a saját kellő gondossági intézkedéseik megtételében.
- rendszeres felülvizsgálati eljárással rendelkezik, ennek keretében figyelemmel kíséri és értékeli, hogy a kezdeményezés maga teljesíti-e saját célkitűzéseit, szükséges esetben aktualizálja politikáit, tevékenységeit és a részt vevő vállalatoknak adott útmutatásokat.
- mérlegelte, hogy hol lehet tényleges vagy potenciális összeférhetetlenség a kezdeményezés és a vállalatok vezetősége között, és kialakította a potenciális összeférhetetlenségek kezelésére szolgáló eljárást.
- részletes és nyilvános információkat biztosít saját belső irányítási szerkezetéről, személyzetéről, erőforrásairól és felügyeleti mechanizmusairól.
- jelentéseket készít arról, hogy a felelős beszerzési gyakorlatok tekintetében megfelel-e saját célkitűzéseinek.
- megfelelő minőségellenőrzés függvényében lehetővé teszi más kellő gondossági kezdeményezések kölcsönös elismerését.

*Ez a kezdeményezés tevékenységeihez kapcsolódó panaszkezelési mechanizmusokra utal és nem azokra, amelyeket a kezdeményezés esetleg azért állít fel, hogy megkönnyítse az érintett érdekeltek és jogosultak, valamint a kezdeményezést alkotó vállalatok közötti orvoslást.

A FELELŐS ÜZLETI MAGATARTÁSRA VONATKOZÓ KELLŐ GONDOSSÁG ÁTTEKINTÉSÉHEZ KAPCSOLÓDÓ KÉRDÉSEK

A kezdeményezésben való részvétel nem hárítja át a vállalatról a kezdeményezésre a vállalat által, hozzájárulásával vagy vele közvetlen összefüggésben okozott káros hatásokért való felelősséget.

Amennyiben a vállalat a kellő gondosságot együttműködésben teljesíti, először is fel kell mérnie a kezdeményezés színvonalát. Ez kiterjedhet az alábbiakra:

- A releváns érdekelték véleményének kikérése a kezdeményezés megbízhatósága kapcsán.
- Annak megvizsgálása, hogy a kezdeményezés és annak eljárásai megbízhatóak-e, azaz összhangban vannak-e a jelen Útmutatásban szereplő ajánlásokkal.
- Annak biztosítása, hogy az együttműködésen alapuló megközelítéseket alkalmazzák és a vállalatra szabják – annyira, amennyire az egy megfelelően stabil kellő gondossági folyamat kialakításához szükséges.
- Aktív részvétel az együttműködésben.
- Jó kormányzás alkalmazása, amennyiben az együttműködés formális keretek között zajlik.

► lásd 3. keretes írás

K13. Hordozhat-e az együttműködés versenyjogi kockázatokat?

Bár a vállalatok sok esetben a versenyjogi előírások megszegése nélkül is együtt tudnak működni a kellő gondossági kérdésekben, javasolt, hogy mind a vállalatok, mind a részvételükkel működő együttműködési kezdeményezések tájékozódjanak a jogrendszerükben irányadó versenyjogi szabályokról, és kerüljék az olyan tevékenységeket, amelyek ezen szabályok megszegésének minősülhetnek.

→ **PÉLDÁUL** a vállalatok és a részvételükkel működő, együttműködésen alapuló kezdeményezések:

- Kikérhetik a versenyjogi hatóságok tanácsát, amennyiben kétségük merül fel arra nézve, hogy adott magatartás vagy együttműködési forma versenyjogba ütközőnek minősülhet és így szabályozási kockázatokat hordozhat-e.
- Átláthatósági intézkedéseket vezethetnek be az együttműködésen alapuló kezdeményezések kapcsán, mérséklendő a versenyyaggályokat. A versenyhatóságok szkeptikusabban viszonyulhatnak a versenytársak közötti kezdeményezésekhez vagy megállapodásokhoz, ha a tevékenység zártan zajlik. Az átláthatóságnak köszönhetően emellett a potenciálisan problémás ügyek is napvilágra kerülhetnek, így gyorsan megoldhatók.
- Trösztellenes megfeleléségi programokat indíthatnak el. Adott joghatósági területeken a versenyhatóságok sokszor adnak tanácsot a megfeleléségi programok kidolgozása és érvényesítése kapcsán.

A FELELŐS ÜZLETI MAGATARTÁSRA VONATKOZÓ KELLŐ GONDOSSÁG ÁTTEKINTÉSÉHEZ KAPCSOLÓDÓ KÉRDÉSEK

Minden jogrendszerben eltérő a versenyjogi szabályozás; van azonban néhány alapkérdés, amelyeket a vállalatoknak érdemes mérlegelniük felelős üzleti magatartással kapcsolatos kezdeményezéseik esetleges versenyjogi aggályai kapcsán.

→ PÉLDÁUL

- Kiterjed-e az együttműködés vagy kezdeményezés a versenytársak közötti megállapodások megkötésére?
- Minősülhet-e az együttműködés vagy kezdeményezés már önmagában a versenyjog megsértésének? (árrögztetés, ajánlattételben való összejátszás (összehangolt ajánlattétel), kibocsátáskorlátozás, piacfelosztás vagy -megosztás révén)?
- Jár-e az együttműködés vagy kezdeményezés versenyellenes hatással (érinti-e a fogyasztói piacokat például magasabb árak kialakításával vagy áruk/szolgáltatások korlátozott elérhetőségével), függetlenül attól, hogy nem célja a verseny korlátozása?
- Az együttműködés vagy kezdeményezés versenyt támogató hatásai összességében meghaladják-e a versenykorlátozó hatásokat?
- Kelethet-e az együttműködés vagy kezdeményezés olyan közérdekű előnyöket, amelyeket egy mérlegelési teszt során figyelembe lehet venni, vagy amelyek felülírhatják a tesztet? lásd *Capobianco, Gillard és Bijelic, 2015*

A KELLŐ GONDOSSÁGI FOLYAMATHOZ KAPCSOLÓDÓ KÉRDÉSEK

A FELELŐS ÜZLETI MAGATARTÁS BEÉPÍTÉSE A POLITIKÁKBA ÉS IRÁNYÍTÁSI RENDSZEREKBE

A vállalat dolgozzon ki, fogadjon el és terjesszen felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökre vonatkozó politikákat, amelyek kinyilvánítják a vállalatnak az Irányelvekben szereplő alapelvek és normák melletti elkötelezettségét, a kellő gondosság végrehajtására irányuló terveit, és amelyek a vállalat saját működése, ellátási láncja és más üzleti kapcsolatai szempontjából is relevánsak lehetnek. ► lásd II. szakasz 1.1. pont

K14. Mi kerüljön a felelős üzleti magatartással kapcsolatos politikákba? ► lásd II. szakasz 1.1. pont

Ahogy az Útmutatás már említette, a vállalat felelős üzleti magatartással kapcsolatos politikáinak az Irányelvekben szereplő témakörökre vonatkozó vállalásokat kell rögzíteniük, és a vállalat legjelentősebb kockázataival kapcsolatos vállalásokat nagyobb mélységben kell szabályozniuk.

Az is hasznos lehet, ha a felelős üzleti magatartással kapcsolatos politikák kifejtik, hogy a vállalat hogyan állította fel a tárgykörökhöz kötődő kellő gondosság prioritási sorrendjét (vagyis miért ítél bizonyos kockázatokat jelentősebbnek a többinél). A felelős üzleti magatartással kapcsolatos politikák azt is rögzíthetik, hogyan fogja a vállalat teljesíteni kötelezettségeit – milyen megközelítést követ a kellő gondosság, az érdekelt bevonása és a hatások orvoslása kapcsán. E tekintetben a felelős üzleti magatartással kapcsolatos politikák azt is felvázolhatják, hogy a munkavállalók (beleértve az alkalmazottakat, ideiglenes munkavállalókat, egyéb minőségben munkát végzőket) és üzleti kapcsolatok terén mit vár a vállalat a felelős üzleti magatartással kapcsolatos politikák végrehajtásától. ► lásd K78. melléklet

A vállalat felelős üzleti magatartással kapcsolatos politikái a helyi keretekhez és működéshez igazíthatók.

Például egy multinacionális nagyvállalat meghatározott munkaügyi kockázatokat hordozó országban működő leányvállalata az anyavállalat felelős üzleti magatartással kapcsolatos politikáját e helyi kérdésekhez igazíthatja.

K15. Milyen szaktudást lehet segítségül hívni a felelős üzleti magatartással kapcsolatos politikák elkészítéséhez? ► lásd II. szakasz 1.1. pont

Az iparági vagy több érdekelt fél részvételén alapuló kezdeményezések kapcsán már számos ágazatra nézve léteznek jól használható modellként szolgáló politikák. A vállalat ezek átvétele vagy alapul vétele mellett is dönthet, feltéve, hogy megfelelnek az Útmutatás II. szakasz 1.1. pontjában szereplő ajánlásoknak, és illeszkednek a vállalat ágazatához vagy földrajzi működési területéhez.¹⁰

A felelős üzleti magatartással kapcsolatos politika kidolgozása során hasznos lehet a releváns érdekelttel történő egyeztetés. Ez különösen fontos lehet olyan helyzetekben, amelyekre vonatkozóan egyelőre még nem léteznek jó modellként szolgáló politikák. A munkáltatói szervezetektől, iparági szövetségektől, érintett civil szervezetektől vagy több érdekelt fél részvételén alapuló kezdeményezésektől kapott útmutatás szintén segítségül szolgálhat a politika kialakításakor. lásd K8-11. melléklet

A politika reális és hatékony végrehajtási módjainak megállapításában segíthet az, ha a vállalat érintett egységeit is bevonják a politika kidolgozásába. ► lásd K16. melléklet

10. Lásd például OECD (2016a) „A konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségekből származó ásványok felelősségteljes globális ellátási láncja tekintetében követendő szakpolitika modellje”, valamint OECD (2017a) „A felelős mezőgazdasági ellátási láncok vállalati politikai modellje”.

A vállalat törekedjen arra, hogy felügyeleti szervei átvegyék a vállalat felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökre vonatkozó politikáit. Építse be a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökre vonatkozó politikáit az irányítási rendszerekbe, hogy végrehajtásuk a rendes üzleti folyamatok részét képezze, figyelembe véve ezen szervek nemzeti jogszabályok és előírások által esetlegesen megkövetelt függetlenségét, önállóságát és jogi felépítését. ► lásd II. szakasz 1.2. pont

K16. Mely csapatokat és üzleti egységeket kell figyelembe venni a vállalat felelős üzleti

magatartással kapcsolatos politikáinak megfelelő célkitűzések kialakításakor?

► lásd I. szakasz, A kellő gondosság jellemzői – alapvető elemek; II. szakasz, 1.2. pont

Az, hogy a csapatok és üzleti egységek szintjén az összehangolás a gyakorlatban hogy fog megvalósulni, nagyban függ a vállalat bizonyos jellemzőitől, úgymint tevékenységeinek jellegétől, a méretétől, valamint az őt érintő kockázatok természetétől. A vállalatoknak mérlegelniük kell, hogy üzleti működésük mely egységei befolyásolhatják felelős üzleti magatartással kapcsolatos politikáik betartását, és ez alapján kell kiválasztaniuk azokat, amelyeket be kell vonniuk a célkitűzések összehangolásába.

Ebbe a körbe tartozhatnak például:

- A vállalatra vonatkozó magas szintű döntések meghozói (pl. igazgatótanács, felső vezetés).
- A megfelelőségi felelősök (pl. jogi osztály, megfelelőség, emberi erőforrások, környezetvédelmi osztály, helyi vezetés).
- Az új üzleti kapcsolatokról döntő szereplők (pl. stratégiai és operatív beszerzési osztályok, értékesítés, befektetési alapkezelők). ► lásd 5. táblázat
- A kockázattal összefüggő termékek és működési módok kifejlesztésének és felügyeletének felelősei (pl. termékfejlesztők, operatív és műszaki vezetők).
- A termékek és szolgáltatások értékesítési és marketingfelelősei.

Ezek az egységek a kellő gondosság lépéseinek tényleges megvalósításába is bevonhatók (mint például a felelős üzleti magatartással kapcsolatos politikák kidolgozása, irányítási rendszerek bevezetése, hatások azonosítása, megelőzése és mérséklése).

A vállalat felépítésétől függően szintén fontos biztosítani, hogy a leányvállalatok szervezetei, a jogbérletbe vevők és a helyi irodák is a központi vállalásokkal és folyamatokkal összhangban működjenek, bár ezek a testületek a felelős üzleti magatartással kapcsolatos politikákat a helyi keretekhez igazíthatják. ► lásd 14. melléklet

5. TÁBLÁZAT – PÉLDÁK A KELLŐ GONDOSSÁG MEGVALÓSÍTÁSÁBAN POTENCIÁLISAN FONTOS SZEREPE T JÁT SZÓ SZERVEZETI EGYSÉGEKRE ÉS FELADATKÖRÖKRE

SZERVEZETI EGYSÉGEK ÉS/VAGY FELADATKÖRÖK	TÁRGYKÖRÖK *
Fenntarthatóság, vállalati társadalmi felelősségvállalás, etikus beszerzés	Potenciálisan az Irányelvekben szereplő sok/valamennyi tárgykör, mivel ezek a szervezeti egységek/feladatkörök gyakran vezető/központi/koordinációs szerepet töltenek be a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökben
Környezetvédelmi és/vagy társadalmi	• környezetvédelem • munkahelyi egészségvédelem és biztonság • emberi jogok • egyéb olyan társadalmi ügyek, amelyekkel más a szervezeti egység/feladatkör nem foglalkozik
Emberi erőforrások	• foglalkoztatás és munkaügyi kapcsolatok • munkahelyi egészségvédelem és biztonság • emberi jogok • munkaerő-felvétel
Munkavállalók képviselői, szakszervezeti képviselők	• foglalkoztatás és munkaügyi kapcsolatok • munkahelyi egészségvédelem és biztonság • emberi jogok
Működtetés, termelés	• környezetvédelem • munkahelyi egészségvédelem és biztonság • emberi jogok • fogyasztóvédelem
Jogi osztály	• jogszabályi megfelelés • foglalkoztatás és munkaügyi kapcsolatok • vesztegetés- és korrupcióellenes intézkedések • emberi jogok • fogyasztóvédelem • információk közzététele • szerződéskötés az üzleti partnerekkel
Megfelelőség, etika/integritás	• általánosabb értelemben vett megfelelés • vesztegetés- és korrupcióellenes intézkedések
Beszerzés, ellátási lánc, üzleti kapcsolatok	• az Irányelvekben szereplő tárgykörök teljes köre az ellátási láncra és az üzleti kapcsolatokra vonatkozóan • az ellátási láncok/üzleti kapcsolatok szűrése e tárgykörök szempontjából, szerződéskötés, monitoring

5. TÁBLÁZAT – PÉLDÁK A KELLŐ GONDOSSÁG MEGVALÓSÍTÁSÁBAN POTENCIÁLISAN FONTOS SZEREPE TÁJTSZÓ SZERVEZETI EGYSÉGEKRE ÉS FELADATKÖRÖKRE

Értékesítés és marketing	• emberi jogok • fogyasztóvédelem • információk közzététele
Közösségfejlesztés	• érdekeltek bevonása • környezetvédelem • közösségi egészségvédelem és biztonság • emberi jogok • információk közzététele
Külső ügyek, jelentéstétel	• érdekeltek bevonása • információk közzététele
Kockázatkezelés	• potenciálisan valamennyi tárgykör
Ellenőrzés	• potenciálisan valamennyi tárgykör
Felső vezetés	• potenciálisan valamennyi tárgykör
Igazgatótanács/tulajdonosok	• potenciálisan valamennyi tárgykör

* Az Irányelvek szerinti azon tárgykörök nem kimerítő felsorolása, amelyekre az adott szervezeti egységeknek és feladatköröknek kellő gondossági feladataik elvégzésekor vagy a folyamathoz való szakmai hozzájárulásuk során különös tekintettel kell lenniük.

K17. Az igazgatótanácsnak és a menedzsmentnek milyen szerepe van abban, hogy a

felelős üzleti magatartás biztosan beépítésre kerüljön? ► lásd II. szakasz 1.2. pont

Az igazgatótanács általában biztosan részt vesz a vállalat felelős üzleti magatartással kapcsolatos politikáinak jóváhagyásában. Szerepe lehet az azon üzleti stratégiáról szóló döntések meghozatalában is, amelyek kihatással lehetnek a felelős üzleti magatartásra. Beavatkozhat továbbá, ha a felelős üzleti magatartással kapcsolatos politikákat nem hajtják végre, és kérheti a menedzsmentet, hogy tegyen lépéseket ez ügyben. Hasznos lehet a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökben szakértelemmel rendelkező és azokért felelős igazgatótanácsi tag(ok) kijelölése. E tekintetben a G20/OECD Felelős vállalatirányítási alapelvek elismerik, hogy a nyilvánosan működő társaságok igazgatótanácsának egyik fontos feladata a kockázatkezelési rendszerek, valamint azon rendszerek felügyelete, amelyek célja a jogszabályi megfelelés (ideértve az adózási, verseny-, munka-, környezetvédelmi, esélyegyenlőségi, vesztegetéssel, valamint az egészségvédelmi és biztonsági jogszabályokat) biztosítása (OECD, 2015a, Ch.VI). A menedzsment pedig azért felel, hogy stratégiát dolgozzon ki a felelős üzleti magatartással kapcsolatos politikák végrehajtására. Míg az igazgatótanács és a menedzsment feladata elkülönül, a gyakorlatban előfordulhat, hogy a felső vezetés tagjai ülnek az igazgatótanácsban is, így kettős szerepet töltenek be.

A vállalat építse be a felelős üzleti magatartással kapcsolatos elvárásokat és politikákat a beszállítókkal és más partnerekkel fennálló üzleti kapcsolataiba. ► lásd II. szakasz 1.3 pont

K18. Hogyan építhetők be a felelős üzleti magatartásra vonatkozó elvárások az üzleti kapcsolatokba?

► lásd II. szakasz 1.3 pont

Az üzleti partnerekkel szembeni elvárások a felelős üzleti magatartással kapcsolatos politikákban történő megfogalmazása mellett további lépések is tehetők annak érdekében, hogy ezek az elvárások beépüljenek az üzleti kapcsolatokba.

→ **PÉLDÁUL** az Útmutatás által említettek szerint az új üzleti partnerekkel szembeni elvárások formális megállapodások és dokumentumok (pl. beszállítói magatartási kódexek, vegyesvállalati szerződések, a befektetés tárgyát képező szervezetnek címzett levél) útján is közölhetők és rögzíthetők. E megállapodások vagy dokumentumok rögzíthetik például:

- Azt az elvárást, hogy az üzleti kapcsolatnak meg kell felelnie Irányelveknek és/vagy az Útmutatásnak, illetve az ezekkel összhangban álló normáknak.
- Az üzleti partner átláthatósági, monitoring- és jelentéstételi kötelezettségeire vonatkozó elvárásokat.
- Azt, hogy az üzleti partnereknek a saját üzleti kapcsolataikban, ellátási láncukban vagy értékláncukban is meg kell-e követelniük ezen elvárások betartását, és hogyan.
- Hogy az Irányelvek szerinti elvárások betartásának elmulasztása alapul szolgálhat-e a szerződés felmondására.

Az új üzleti partnerek kiválasztásáért felelős szervezeti egységek a döntés meghozatala előtt mérlegelhetik a felelős üzleti magatartási szempontokat. Ez történhet előminősítési folyamat, ajánlattételi feltételek vagy a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgyköröket figyelembe vevő szűrési szempontok alkalmazása útján.

Sok esetben előfordulhat, hogy adott üzleti partner (beszállító) számos megrendelőnek szállít, és egynél több iparágban nyújt szolgáltatásokat és termékeket. Erre figyelemmel célszerűtlen vagy nehézkes lehet az, ha a vállalkozás a saját elvárásait próbálja ráerőltetni az adott partnerre, figyelmen kívül hagyva az adott partner többi megrendelője/partnere által már elvárt és esetlegesen az adott partner követelményeibe ütköző elvárásokat. A vállalatok ezt úgy oldhatják meg, hogy:

- az ellátási láncból elvárt kellő gondosság tekintetében igazodnak a nemzetközi vagy iparági normákhoz.
- más iparági szereplőkkel együttműködésben közös elvárásokat dolgoznak ki az üzleti partnerekkel szemben, ideértve a közös felelős üzleti magatartással kapcsolatos politikákat és jelentéstételi keretrendszereket is. ► lásd K12. melléklet
- egyeztetésbe kezdenek az üzleti partnerekkel arról, hogyan lehet csökkenteni és több megrendelőre kiterjedően racionalizálni az egymásnak ellentmondó követelményeket, illetve további kezdeményezéseket, politikákat vagy kölcsönös elismerési programokat dolgoznak ki.

A VÁLLALAT MŰKÖDÉSÉHEZ, TERMÉKEIHEZ VAGY SZOLGÁLTATÁSAIHOZ KAPCSOLÓDÓ TÉNYLEGES ÉS LEHETSÉGES KÁROS HATÁSOK AZONOSÍTÁSA ÉS ÉRTÉKELÉSE

A vállalat átfogó jelleggel derítse fel az alkalmazási kört, vagyis tevékenységének minden olyan területét (beleértve minden működési területet, üzleti partnert és ellátási láncot), amelyen a legvalószínűbb a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatok előfordulása, és ahol ezek a kockázatok a legjelentősebbek lehetnek.

► lásd II. szakasz 2.1 pont

K19. Mit értünk az alkalmazási kör meghatározásán, és mennyire legyen széles a vállalat által kialakított alkalmazási kör? ► lásd II. szakasz 2.1 pont

Az alkalmazási kör meghatározása azon általános területeknek a vállalat saját működésében (pl. tevékenységek és termékcsoportok) és üzleti kapcsolataiban (ideértve az ellátási lánc vagy az értéklánc valamennyi szakaszát) történő kezdeti azonosítást jelenti, ahol a legjelentősebbek a kockázatok. Az alkalmazási kör meghatározásának nem kell részletekbe menőnek lennie, csak kiindulási pontként szolgál a prioritási sorrend felállításához. Az értékelés (a II. szakasz 2.2. pontja szerinti értelemben) azonban már egy mélységi folyamatra utal, amely adott tevékenységhez vagy üzleti kapcsolathoz kötődő, prioritási sorrendbe állított kockázatok azonosítását és értékelését célozza. ► lásd K23-K28. melléklet

Az, hogy az alkalmazási kör meghatározása (különösen az üzleti kapcsolatokban felmerülő kockázatok kapcsán) a gyakorlatban hogyan történik, a vállalat jellemzőitől függően változhat.

➔ **PÉLDÁUL** egy intézményi befektető piaci felmérésekre vagy más külső forrásokra (civil jelentésekre, a médiára stb.) támaszkodhat a befektetési portfóliójában felmerülő kockázatok körének meghatározásakor, míg egy kiskereskedő felmérheti például ellátási lánc felépítését, és földrajzi, ágazati, vagy a termékekkel vagy vállalatokkal kapcsolatos tényezők alapján azonosíthat általános kockázati területeket.

Ha azonban a vállalat tudomására jut (pl. jelentések, az érdekeltek bevonása vagy panaszkezelési mechanizmusok útján), hogy bizonyos termékcsoport vagy összetevő különös kockázatot hordoz, fontos, hogy ezt az információt az alkalmazási kör meghatározása során gyűjtött más információkkal együtt értékelje.

4. KERETES ÍRÁS – HOGYAN ILLESZKEDIK AZ ELLÁTÁSI LÁNC FELTÉRKÉPEZÉSE AZ ALKALMAZÁSI KÖR MEGHATÁROZÁSÁNAK ÉS ÉRTÉKELÉSÉNEK FOLYAMATÁBA?

Fontos, hogy az alkalmazási kör meghatározása során a vállalatok általános működésüket és ellátási láncuk felépítését feltérképezzék annak érdekében, hogy a magasabb kockázatot hordozó tevékenységeket, földrajzi területeket, termékeket és üzleti kapcsolatokat azonosítani tudják. Ezekre a kockázatosabb területekre fókuszálva azután a vállalat elvégezheti egyes tényleges üzleti kapcsolatainak részletesebb feltérképezését, hogy meghatározza, melyeket kell tovább vizsgálnia. (folytatás a következő oldalon)

A VÁLLALAT MŰKÖDÉSÉHEZ, TERMÉKEIHEZ VAGY SZOLGÁLTATÁSAIHOZ KAPCSOLÓDÓ
TÉNYLEGES ÉS LEHETSÉGES KÁROS HATÁSOK AZONOSÍTÁSA ÉS ÉRTÉKELÉSE

4. KERETES ÍRÁS – HOGYAN ILLESZKEDIK AZ ELLÁTÁSI LÁNC FELTÉRKÉPEZÉSE AZ ALKALMAZÁSI KÖR MEGHATÁROZÁSÁNAK ÉS ÉRTÉKELÉSÉNEK FOLYAMATÁBA?

Például egy autópári vállalat az alkalmazási kör meghatározása során megállapíthatja, hogy ismert ágazati információk alapján akkumulátorai valószínűleg jelentősebb kockázatot hordoznak, mint az általa alkalmazott egyéb alkatrészek. Ezen a ponton a vállalat valószínűleg nem rendelkezik megfelelően részletes információkkal az egyes alvállalkozóira és a származási országokra vonatkozóan ahhoz, hogy akkumulátor-ellátási láncának részletes értékelését megkezdhesse. Ehelyett további információkat kezd gyűjteni arról, hogy ténylegesen hol készülnek az akkumulátorai, feltérképezi e termékek ellátási láncának magasabb kockázatú szakaszait, az akkumulátorban használt anyagok valószínű származási országait, valamint a magas kockázatú alvállalkozók által végzett kellő gondosság színvonalát és jellegét. Csak ezután kezdheti el a mélységi értékelés és intézkedés szempontjából prioritási sorrendbe állítani az egyes üzleti kapcsolatokat.

Például termékcsoportjait áttekintve egy cipőipari vállalat megállapíthatja, hogy bőrből készült cipői a cserzéssel összefüggő munkaügyi és környezeti kockázatok miatt jelentős kockázatokat hordoznak. A vállalat ezután feltérképezheti a bőrből készült termékei előállításához kapcsolódó egyes üzleti partnereit (pl. a cserzőüzemeket), és kiválaszthatja a további vizsgálatot igénylő, magasabb kockázatú földrajzi területeken működő beszállítóit.

K20. Miért értünk ágazati, termék-, földrajzi és vállalati szintű kockázatok alatt?

► lásd II. szakasz 2.1 pont

Az ágazati és termékkockázatok, földrajzi kockázati tényezők és vállalati szintű kockázati tényezők mérlegelése a vállalat saját működésében és üzleti kapcsolataiban felmerülő kockázatok körének meghatározásakor is segítség lehet. Ezeket a kockázati tényezőket múltbeli hatások vagy újonnan felmerülő okok is meghatározhatják.

- Az ágazati kockázatok azok, amelyek – egy adott szektor jellemzőiből, tevékenységeiből, termékeiből vagy termelési folyamataiból eredően – a teljes szektorban jelen vannak. Például a nyersanyag-kitermelő ágazatban gyakran jelen vannak a nagy ökológiai lábnyomhoz és a helyi közösségekre gyakorolt hatásokhoz kötődő kockázatok. A ruházati és cipőipari ágazatban a leghangsúlyosabb kockázatok például a szakszervezeti jogokhoz, a munkahelyi egészségvédelemhez és biztonsághoz, valamint az alacsony bérekhez kapcsolódnak.¹¹

11. A ruházati és cipőipari ágazat kockázataival kapcsolatban további információért lásd OECD(2017a); a nyersanyag-kitermelő ágazat kockázataival kapcsolatban további információért lásd OECD (2016c).

A VÁLLALAT MŰKÖDÉSÉHEZ, TERMÉKEIHEZ VAGY SZOLGÁLTATÁSAIHOZ KAPCSOLÓDÓ
TÉNYLEGES ÉS LEHETSÉGES KÁROS HATÁSOK AZONOSÍTÁSA ÉS ÉRTÉKELÉSE

- A termékkockázatok az egyes termékek előállítása vagy használata során alkalmazott alapanyagokhoz vagy termelési folyamatokhoz kapcsolódó kockázatok. Például a gyönggyel vagy hímzéssel díszített ruházati termékek esetén magasabb az informális munka és a bizonytalan foglalkoztatás kockázata, a telefonok és számítógépek pedig tartalmazhatnak olyan összetevőket, amelyeket konfliktussal sújtott területen bányásznak.
- A földrajzi kockázatok egy adott országban jellemző olyan feltételeket jelentenek, amelyek esetén nagyobb valószínűséggel vannak jelen ágazati kockázatok. A földrajzi kockázati tényezők általános csoportosítás szerint kapcsolódhatnak a szabályozói keretrendszerhez (pl. nemzetközi egyezmények betartása), a kormányzathoz (pl. felügyeletek ereje, jogállamiság, korrupció szintje), a társadalmi-gazdasági körülményekhez (pl. szegénységi és iskolázottsági ráták, kiszolgáltatottság és bizonyos néprétegek hátrányos megkülönböztetése) és a politikai háttérhez (pl. konfliktus jelenléte).
- A vállalati szintű kockázatok az adott vállalathoz kapcsolódnak; ilyen lehet például a gyenge irányítás, az emberi jogok, munkavállalói jogok, korrupcióellenes normák, környezetvédelmi normák korábbi figyelmen kívül hagyása, vagy a felelős üzleti magatartási kultúra hiánya.

K21. Milyen információforrásokra támaszkodhat az elméleti megközelítésű kutatás?

► *lásd II. szakasz 2.1 pont*

A legtöbb ágazati és termékkockázat, valamint az egyes országokban uralkodó helyzet közismert, vagy legalábbis könnyen elérhető információk alapján egyszerűen felderíthető. Az egyes technikai folyamatok és termékek veszélyes környezeti és egészségügyi hatásai például általában jól ismertek az adott ágazatokban.

A nemzetközi szervezetek, civil szervezetek, NEJ-k, kormányzati ügynökségek, szakszervezetek, munkáltatói és üzleti szövetségek által készített jelentések a kellő gondosság egész folyamatában, de különösen az alkalmazási kör meghatározása során értékes információkkal szolgálhatnak. A médiában megjelenő cikkek is segíthetnek megérteni a helyi, regionális vagy nemzeti társadalmi és politikai helyzetet. ► *lásd a 6. táblázatot a dokumentumalapú források kapcsán*

Fontos, hogy a vállalatok felmérjék a kockázattal kapcsolatos információforrások pontosságát és hitelességét. Ez különösen fontos a másoktól átvett források, például egy partner, felvásárolt vállalat, más vállalat által készített alapfelmérések és kutatás vagy egyéb másodlagos forrás esetén. Ennek módja az információk behatárolása, összehasonlítása más forrásokkal, figyelembe véve az információ jellegét és forrását, a közzététel dátumát, és kétség esetén egyeztetve harmadik felekkel, például civil szervezetekkel. A külső jelentésekből vett információkat azonban nem szükséges teljeskörűen ellenőrizni ahhoz, hogy a vállalat további vizsgálódásaihoz kiindulási pontként használja azokat.

A VÁLLALAT MŰKÖDÉSÉHEZ, TERMÉKEIHEZ VAGY SZOLGÁLTATÁSAIHOZ KAPCSOLÓDÓ
TÉNYLEGES ÉS LEHETSÉGES KÁROS HATÁSOK AZONOSÍTÁSA ÉS ÉRTÉKELÉSE

6. TÁBLÁZAT PÉLDÁK A DOKUMENTUMALAPÚ FORRÁSOKRA

Elsődleges források	• Szerződések, engedélyek, releváns szabályozás és jogszabályok, a projektre vagy tevékenységre irányadó jogszabályi vagy szabályozási környezetet leíró vállalati politika. • Más felek megbízásából vagy a projekt korábbi szakaszaiban készült alaptanulmányok/hatásvizsgálatok. • Kormányzati szervek által a foglalkoztatás, szegénységi szintek, egészségügyi és oktatási szabványok, bérek, munkakörülmények, munkahelyi egészségvédelem és biztonság stb. témakörében gyűjtött adatok. • Népszámlálási adatok, jövedelemadatok és szegénységi ráták (ezek fejlődő gazdaságok esetén megbízhatatlanok lehetnek). • A földek feltérképezése, a projekt vagy tevékenység egyéb adatai. • Földrajzi információs rendszerek térképei és más források révén gyűjtött fő mutatók. • Más meglévő, felvásárlás esetén másoktól átvett anyagok (ha megszerezhetők). • A helyi közösség által tett, nyilvántartott panaszok vagy követelések.
Másodlagos források	• Tudósok, NEJI-k, kormányzati ügynökségek és iparági testületek által készített tanulmányok és mutatók. • Kormányközi szervezetek és multilaterális vagy bilaterális fejlesztési intézmények által készített tanulmányok és jelentések. • Civil szervezetek és ágazati, nemzeti és nemzetközi szakszervezeti szervezetek által készített tanulmányok és mutatók. • A területen vagy régióban folyó más iparági projektekhez kapcsolódó közösségi beruházási vagy fejlesztési programokra vonatkozó információk. • Közösségek, például az őslakosok vagy képviselői szerveik által olyan fő kérdésekről készített tanulmányok, amelyek relevánsak lehetnek a projektfejlesztés szempontjából. • A területen vagy régióban működő más vállalatok által készített rendelkezésre álló jelentések.

A VÁLLALAT MŰKÖDÉSÉHEZ, TERMÉKEIHEZ VAGY SZOLGÁLTATÁSAIHOZ KAPCSOLÓDÓ
TÉNYLEGES ÉS LEHETSÉGES KÁROS HATÁSOK AZONOSÍTÁSA ÉS ÉRTÉKELÉSE

K22. Mi a teendő információhiány esetén? ► lásd II. 2.1 - 2.2. pont

A releváns körülmények és valós korlátok figyelembevétele mellett bizonyos stratégiák hasznosnak bizonyulhatnak akkor, ha hiányoznak a vállalat saját tevékenységeivel és üzleti kapcsolataival összefüggő kockázatokra vonatkozó információk.

→ **PÉLDÁUL**

- Panaszkezelési mechanizmusok és más monitoringfelületek (pl. nemzeti monitoringbizottságok) állíthatók fel, hogy figyelmeztessék a vállalatokat az olyan tényleges vagy lehetséges káros hatásokra, amelyeket ők maguk esetleg nem azonosítottak. ► **lásd** K54. melléklet
- A tényleges vagy lehetséges káros hatásokra vonatkozó információkat vagy igényeket nem kell teljeskörűen ellenőrizni ahhoz, hogy további értékelés alapjául szolgáljanak.
- A vállalatok főbb érdekelteket vagy szakértőket is bevonhatnak – például kerekasztal-beszélgetések formájában –, hogy jobban megértsék az ágazati, termék- vagy földrajzi kockázatokat.

A fentiek szerint azonosított jelentős kockázati területekről kiindulva a vállalat végezze el a prioritásnak minősített működési területek, beszállítók és más üzleti kapcsolatok ismétlődő és egyre részletesebb értékelését a konkrét tényleges és lehetséges káros felelős üzleti magatartást érintő hatások azonosítása és értékelése érdekében. ►

II. szakasz 2.2 pont

K23. Hogyan mérheti fel a vállalat a saját tevékenységei során felmerülő káros hatások kockázatait?

► **lásd** II. szakasz 2.2 pont

A vállalatok sok esetben már egyébként is végeznek önértékeléseket vagy végeztetnek külső ellenőrzéseket vagy vizsgálatokat ágazatuk fő kockázataira vonatkozóan, és bizonyos keretek között ezeket az értékeléseket a nemzeti jog is szabályozza. A munkaügyi ellenőrzések, az engedélyekhez szükséges környezetvédelmi vizsgálatok, környezeti hatásvizsgálatok, korrupcióellenes megfelelési irányítási rendszerek, „ismerd az üzletfeled” eljárások, pénzügyi auditok, emberi jogi hatásvizsgálatok és termékengedélyeztetési eljárások például mind olyan kockázatértékelések, amelyeket a vállalat sokszor már egyébként is elkészít, vagy amelyek kapcsán együttműködik az illetékes hatóságokkal. A vállalatok kiegészíthetik vagy módosíthatják a meglévő értékeléseket, hogy azok tükrözzék a nemzetközi normákat és a felelős üzleti magatartásra vonatkozó ajánlásokat.

Az Irányelvekben foglalt felelős üzleti magatartásra vonatkozó elvárásoknak való megfelelés biztosítása érdekében a vállalkozások által már sok esetben alkalmazott szokásos értékelések mellett további belső értékelésekre is szükség lehet a vállalat saját működésével kapcsolatos lehetséges kockázatok vagy tényleges káros hatások megértéséhez.

→ **PÉLDÁUL** a vállalat külső szervezetet bízhat meg, hogy ellenőrizze a hátrányos megkülönböztetéssel vagy szexuális zaklatással kapcsolatos politikáinak végrehajtását.

→ **PÉLDÁUL**, a leányvállalat környezeti hatásvizsgálatot végezhet tevékenységei kapcsán, amelyet megoszt az anyavállalattal.

A VÁLLALAT MŰKÖDÉSÉHEZ, TERMÉKEIHEZ VAGY SZOLGÁLTATÁSAIHOZ KAPCSOLÓDÓ
TÉNYLEGES ÉS LEHETSÉGES KÁROS HATÁSOK AZONOSÍTÁSA ÉS ÉRTÉKELÉSE

K24. Hogyan döntheti el a vállalat azt, hogy melyik működési területét vagy üzleti kapcsolatát

értékelje először? ► *lásd II. szakasz 2.2 pont*

Sok vállalat, különösen a nagyobb vállalatok számára lehetetlen lesz, hogy valamennyi működési területükre és üzleti kapcsolatukra vonatkozóan értékeljék a tényleges vagy lehetséges káros hatásokat. Elsődlegesként kezelhetik azon működési területeik vagy üzleti kapcsolataik értékelését, ahol a legjelentősebb a káros hatások kockázata

► *lásd a II. szakasz 2.4 pontját és a K3. mellékletet a legjelentősebb hatásokkal kapcsolatos útmutatásért.*

Ennek meghatározásában mérlegelendők lehetnek az alábbiak:

- A vállalat vagy az üzleti partnerek olyan országban működnek, amely magasabb kockázatot hordoz (pl. konfliktus jelenléte, veszélyeztetett csoportok, gyenge jogállamiság, magas korrupció stb.).
- A működés vagy üzleti kapcsolat olyan tevékenységet vagy termelési folyamatot foglal magában, amely nagyobb kockázatot hordoz (nagyarányú informális munka, veszélyes vegyi anyagok használata, nehézgépek használata stb.).
- A kockázatokat már egy korábbi értékelés során azonosították.

Fontos, hogy az üzleti kapcsolatokat kockázati profiljuk, nem pedig a vállalattal fennálló kapcsolatuk erőssége alapján kell „magas kockázatúnak” besorolni és prioritásként kezelni a további értékelés során.

→ **PÉLDÁUL** egy elektronikai vállalat annak ellenére „magas kockázatúnak” jelölheti a beszerzési forrásául szolgáló, konfliktusok által érintett és magas kockázatú régiókban működő nyersanyag-kitermelőket, hogy nem áll közvetlen szerződéses kapcsolatban velük.

Olykor a magas kockázatú üzleti kapcsolatokon belül is prioritási sorrendet kell felállítani. Ezekben az esetekben – szem előtt tartva azt, hogy a cél valamennyi magas kockázatú üzleti kapcsolat értékelése – a vállalat előre sorolhatja azon magas kockázatú kapcsolatok értékelését, amelyek az onnan beszerzett termékek százalékos mennyisége szempontjából a legjelentősebbek (vagy amely országból a legtöbb forrást beszerzi).

K25. Hogyan tudják a vállalatok értékelni az alkalmazási kör meghatározása során prioritásnak minősített üzleti kapcsolatokat? ► *lásd II. szakasz 2.2. pont*

Az alkalmazási kör meghatározása során a vállalat az üzleti kapcsolataival összefüggő általános kockázati kategóriákat azonosít. Az értékelés az alkalmazási kör meghatározása során prioritásként megjelölt kockázatok részletesebb vizsgálatát jelenti. Az értékelés formái lehetnek például többek között a beszállítói önértékelések, a helyszíni vizsgálatok és ellenőrzések. A vállalat által alkalmazott értékelési formának a kockázat jellegéhez kell igazodniuk.

A VÁLLALAT MŰKÖDÉSÉHEZ, TERMÉKEIHEZ VAGY SZOLGÁLTATÁSAIHOZ KAPCSOLÓDÓ
TÉNYLEGES ÉS LEHETSÉGES KÁROS HATÁSOK AZONOSÍTÁSA ÉS ÉRTÉKELÉSE

→ **PÉLDÁUL**

- A helyszíni vizsgálatok megfelelőek lehetnek (többek között) a munkahelyi egészségvédelemmel és biztonsággal, termékbiztonsággal és környezeti teljesítménnyel kapcsolatos kockázatok értékeléséhez.
- A dokumentumok áttekintése megfelelő lehet annak megállapításához, hogy a vállalat betartja-e a pénzügyi beszámolási szabályokat.
- A dolgozókkal folytatott beszélgetések és a fókuszcsoportos megbeszélések megfelelőek lehetnek a munkaügyi és emberi jogi kockázatok felmérésekor, különösen azon kockázatok kapcsán, amelyek érzékeny természetűek és általában nem dokumentálják őket. Felismerve azt, hogy a munkavállalók sokszor nem szívesen adnak őszinte választ a vezetőség kérdéseire, célszerű lehet, ha a beszélgetéseket és fókuszcsoportos megbeszéléseket inkább külső bizalmi felek folytatják le.
- Az érdekeltek bevonása és az érintett civil szervezetekkel folytatott konzultációk megfelelőek lehetnek a vállalat tevékenységei által a helyi közösségekre gyakorolt negatív hatások értékelésekor.

K26. Mire terjedhet ki az üzleti kapcsolatok értékelése, és ki végezze? ► lásd II. szakasz 2.2 pont

A legtöbb kockázattípus esetén az értékelésnek az alábbiakra kell kiterjednie:

- Az üzleti kapcsolat által vagy hozzájárulásával okozott tényleges káros hatás vagy hatás kockázata (pl. vegyi anyagok nem biztonságos kezelése; hivatalos személyeknek fizetett kenőpénzek), ideértve a küszöbön álló projektekre és jövőbeli tevékenységekre vonatkozó hatásokat vagy kockázatokat is.
- Az üzleti kapcsolat képessége és hajlandósága a kellő gondosság végrehajtására.
- Az elvégzett kellő gondosság megfelelősége, ideértve a vállalat vagy üzleti kapcsolata által a káros hatások megelőzése vagy mérséklése érdekében tett intézkedéseket is (pl. politika, megfelelőségi irányítási rendszerek, alvállalkozók értékelése, a létesítmények korszerűsítése, panaszkezelési mechanizmusok biztosítása).

Hasznos, ha az értékeléseket végző személyek rendelkeznek az alábbi kompetenciákkal:

- A vállalat által felmérendő releváns kockázatokkal kapcsolatos szakértelem (pl. emberi jogok, egészségvédelem és biztonság, korrupció), ideértve annak ismeretét, hogy az adott körülmények között mi a legjobb módszer a tényleges és lehetséges káros hatások azonosítására.
- A káros hatásokhoz kapcsolódó nemzetközi és nemzeti normák ismerete.
- Képesség az értékelés helyi keretek közötti elvégzésére (pl. nyelvi készségek).

Valószínűtlen, hogy valamennyi kockázati területre és környezetre nézve egyetlen ember rendelkezzen minden fenti kompetenciával. E nehézség fényében az értékeléseket egy csapat is végezheti, amelynek tagjai együtt rendelkeznek a fenti készségekkel.

A VÁLLALAT MŰKÖDÉSÉHEZ, TERMÉKEIHEZ VAGY SZOLGÁLTATÁSAIHOZ KAPCSOLÓDÓ
TÉNYLEGES ÉS LEHETSÉGES KÁROS HATÁSOK AZONOSÍTÁSA ÉS ÉRTÉKELÉSE

K27. Mikor célszerű elvégezni az üzleti kapcsolatok értékelését? ► lásd II. szakasz 2.2 pont

Javasolt, hogy a vállalatok végezzenek értékelést:

- azon meglévő magas kockázatú üzleti kapcsolatokra (azaz azokra, amelyek olyan földrajzi területhez, termékekhez vagy ágazathoz kapcsolódnak, amelyekre nézve már megállapították, hogy a káros hatások magas kockázatát hordozzák) nézve, amelyek értékelését még nem végezték el.
- új első szintű, magas kockázatú üzleti kapcsolat kialakítása előtt. ► lásd K18. melléklet
- ha a magas kockázatú üzleti kapcsolatok környezete valószínűleg megváltozott.

Bizonyos esetekben a káros hatások kockázatai adott régióban annyira elterjedtek, hogy az egyes konkrét üzleti kapcsolatok értékelése nem eredményezhet új információkat. Ilyen esetben a vállalat úgy is dönthet, hogy rögtön a káros hatások megelőzésére és mérséklésére összpontosít.

→ **PÉLDÁUL** egy vállalatnak tudomására juthat, hogy a szexuális zaklatás egy bizonyos exportfeldolgozó zónában (EFZ) nagyon elterjedt. Felismerve azt, hogy mennyire nehéz a konkrét szexuális zaklatási esetek felderítése, a vállalat úgy dönthet, hogy először nem a beszállítók értékelését végzi el, hanem a szexuális zaklatást megelőző tevékenységek (pl. a vezetőségnek tartott tréning) elvégzésére ösztönzi a beszállítókat.

Előfordulhat, hogy az üzleti kapcsolatokra vonatkozóan már készültek megbízható értékelések. Ha vannak ilyenek, javasolt, hogy a vállalat tekintse át a megállapításait, majd összpontosítson az azonosított káros hatások megelőzésére vagy mérséklésére, és az előrehaladás nyomon követésére.

K28. Hogyan tudják a vállalatok értékelni azokat az üzleti kapcsolatokat, amelyekkel nem állnak szerződéses viszonyban? ► lásd 2.2. pont

A vállalat különböző eszközök és megközelítések segítségével értékelheti azokat a magas kockázatú üzleti kapcsolatokat, amelyekkel nincs szerződéses viszonyban, és leküzdheti a láthatóság és befolyásoló erő hiányából adódó kihívásokat.

→ **PÉLDÁUL** a láthatóság növelése érdekében a vállalatok:

- felkérhetik az üzleti kapcsolataikat olyan információk közlésére, amelyek a vállalat számára a beszállítóikkal és üzleti kapcsolataikkal összefüggő kockázatok értékeléséhez szükségesek, úgymint a beszállítók alvállalkozóira, más alvállalkozókra vagy a származási országra vonatkozó információk. Adott ágazatban a vállalatok közös jelentéstételi mintákat dolgozhatnak ki és használhatnak, ezzel csökkentve az üzleti kapcsolatokra háruló terheket.
► lásd K12. melléklet
- alkalmazhatnak egy meglévő nyomonkövethetőségi vagy felügyeleti láncot¹², hogy az ellátási lánc korábbi szakaszaiban lévő üzleti kapcsolataikat is jobban átlássák. Ez a termékorientált, fizikai ellátási láncokkal rendelkező vállalatoknál a legrelevánsabb.

¹² A nyomonkövethetőség az a folyamat, amelynek segítségével a vállalatok nyomon követik az anyagokat és termékeket az ellátási láncban.

A VÁLLALAT MŰKÖDÉSÉHEZ, TERMÉKEIHEZ VAGY SZOLGÁLTATÁSAIHOZ KAPCSOLÓDÓ TÉNYLEGES ÉS LEHETSÉGES KÁROS HATÁSOK AZONOSÍTÁSA ÉS ÉRTÉKELÉSE

Amennyiben lehetséges, az ellátási lánc korábbi szakaszaiban lévő üzleti kapcsolatok káros hatásainak vizsgálata érdekében a vállalat:

- felhasználhatja az ellátási lánc korábbi szakaszaiban lévő üzleti kapcsolatok meglévő megbízható értékeléseit, például egy együttműködési kezdeményezésen keresztül vagy lépcsőzetes közlés útján, esetleg az írásos megállapodásokba vagy szerződésekbe beépített továbbadási rendelkezések¹³ útján megosztott értékelést.
- amennyiben nem áll rendelkezésre megbízható értékelés, a lépcsőzetes jelentéstétel, továbbadási rendelkezések vagy nyomkövethetőség révén gyűjtött információk alapján azonosíthatók olyan, más iparági szereplőkkel közös üzleti kapcsolatok, amelyek megbízhatók a közös üzleti kapcsolatok értékelésével, vagy felkérhetők ezek elvégeztetésére.
- értékelheti az ellátási láncnak ellenőrzési pontjaiban működő üzleti kapcsolatok kellő gondossági folyamatait. ► lásd 5. keretes írás

5. KERETES ÍRÁS AZ ELLÁTÁSI LÁNC ELLENŐRZÉSI PONTJAIBAN MŰKÖDŐ ÜZLETI KAPCSOLATOK BEVONÁSA

A vállalatok „keresztmetszeti pontoknak” is nevezett ellenőrzési pontokat azonosíthatnak, figyelemmel:

- az ellátási lánc azon fő átalakulási pontjaira, ahol összegyűlhetnek vagy elveszhetnek a nyomon követésből vagy felügyeleti láncból származó információk.
- a szereplők számára, például ahol viszonylag kevés vállalat dolgozza fel vagy kezeli a bemeneti termékek nagy részét, és adja tovább az ellátási láncban.
- arra, hogy a vállalatok az ellátási lánc többi résztvevőjére nézve hol bírnak a legnagyobb befolyásoló erővel.
- azokra a pontokra, ahol már léteznek az ezeket a rendszereket erősítő ellenőrzési vagy egyéb programok, elkerülendő a duplikációt.

Az ellenőrzési ponton lévő vállalatok valószínűleg nagyobb láthatósággal és befolyásoló erővel bírnak az ellátási lánc korábbi szakaszaiban lévő saját beszállítóik és üzleti kapcsolataik felett, mint a fogyasztókhoz vagy végfelhasználókhoz közelebb elhelyezkedő vállalatok. Ha megvizsgálja, hogy az ellenőrzési ponton lévő vállalatok végeznek-e a jelen Útmutatásnak megfelelő kellő gondossági intézkedéseket, a vállalat valamennyire megnyugodhat abból a szempontból, hogy a közvetlenül a beszállítókhöz kötődő káros hatások kockázatainak azonosítása, megelőzése és mérséklése megtörtént. Az ellenőrzési pontok azonosítása és bevonása a következő módokon végezhető el: az ellenőrzési pontok (bizalmas) azonosítására vonatkozó követelmények belefoglalása a beszállítók és üzleti kapcsolatok szerződéseibe; a beszállító/üzleti kapcsolatok felkérése arra, hogy a jelen Útmutatásnak megfelelő ellenőrzési ponti vállalatoktól szerezzék be forrásait, bizalmas információmegosztó rendszerek használata a beszállítók kapcsán, és/vagy az egész iparágra kiterjedő, az ellátási lánc korábbi szakaszaiban lévő szereplőkre vonatkozó információk közlésére szolgáló rendszereken keresztül.

13. Lépcsőzetes közlésnek azt nevezzük, amikor a vállalat információt ad az ellátási láncban közvetlenül utána következő szereplőnek, aki aztán szintén továbbadja azt; a továbbadási rendelkezés egy általános szerződés olyan kikötése, amelyet alsóbb szintű megállapodásokba is beépítenek.

A VÁLLALAT MŰKÖDÉSÉHEZ, TERMÉKEIHEZ VAGY SZOLGÁLTATÁSAIHOZ KAPCSOLÓDÓ
TÉNYLEGES ÉS LEHETSÉGES KÁROS HATÁSOK AZONOSÍTÁSA ÉS ÉRTÉKELÉSE

A megfelelő választintézkedések meghatározása érdekében a vállalat mérje fel, hogy milyen szerepet játszik az azonosított tényleges vagy lehetséges káros hatásokban. Különösen azt mérje fel, hogy a vállalat (a) okozta-e (vagy okozná-e) a káros hatást; vagy (b) hozzájárult-e (vagy hozzájárulna-e) a káros hatáshoz; vagy (c) a káros hatás egy üzleti kapcsolat révén közvetlenül összefügg-e (vagy összefüggene-e) a működésével, termékeivel vagy szolgáltatásaival. ► lásd II. szakasz 2.3 pont

K29. Mit értünk azon káros hatások alatt, amelyeket a vállalat „okozott”, vagy amelyekhez „hozzájárult”, illetve amelyek üzleti kapcsolat révén „közvetlenül összefüggenek” a tevékenységével, termékeivel vagy szolgáltatásaival? ► lásd II. szakasz 2.3 pont

Okozás: A vállalat „okozza” a káros hatást akkor, ha a vállalat tevékenységei¹⁴ önmagukban elegendőek a káros hatás előidézéséhez.

→ **PÉLDÁUL**, ha a vállalat a munkaerő-felvétel során hátrányosan megkülönbözteti a nőket vagy a faji kisebbségeket, vagy külföldi hivatalos személynek kenőpénzt fizet.

Hozzájárulás: A vállalat „hozzájárul” egy hatáshoz akkor, ha tevékenységei más szervezetek tevékenységeivel együtt okozzák a hatást, vagy a vállalat tevékenységei hozzásegítenek vagy ösztönöznek más szervezetet (vállalatot) a káros hatás okozására, vagy azt megkönnyítik a számára. A hozzájárulásnak lényegesnek kell lennie, tehát a csekély vagy jelentéktelen hozzájárulás nem értendő ide.

A hozzájárulás lényegi mivoltának, valamint annak megállapítása, hogy a vállalat tevékenységei mikor ösztönöznek, bírnak rá más szervezeteket káros hatás előidézésére, vagy mikor könnyítik meg azt a számukra, több tényező mérlegelését teheti szükségessé. Az alábbi tényezők vehetők figyelembe:

- a vállalat milyen mértékben ösztönzi vagy motiválja a káros hatás másik szervezet általi okozását, vagyis a vállalat milyen mértékben növelte a hatás bekövetkezésének kockázatát.
- a vállalat mennyire tudhatott a tényleges vagy lehetséges káros hatásról, vagy mennyire kellett volna tudnia arról, vagyis az előreláthatóság mértéke.
- a vállalat tevékenységei mennyire mérsékeltek a káros hatást vagy mennyire csökkentették annak kockázatát.

Egy olyan üzleti kapcsolat vagy olyan tevékenységek megléte, amely megteremti az általános feltételeket egy káros hatás lehetséges megjelenéséhez, önmagában még nem jelent hozzájárulást. A kérdéses tevékenységnek lényegesen kell növelnie a káros hatás kockázatát.

→ **PÉLDÁUL** vegyünk egy kiskereskedőt, aki nagyon rövid átfutási időt követel meg a termékek szállításakor, holott a hasonló múltbeli termékek alapján tudja, hogy az előállítás így nem megvalósítható, és ezáltal korlátozza az előzetesen jóváhagyott alvállalkozók alkalmazását.

- Azzal, hogy a megvalósíthatónál rövidebb leszállítási időt követel meg és korlátozza az alvállalkozásba adást, a gyártó szintjén növeli a nagymértékű túlórázás kockázatát.

14. Az OECD (2011), IV. fejezet, 42. bekezdés szerint „A 'tevékenység' fogalmába mind a ténykedések, mind a mulasztások beletartozhatnak.”

A VÁLLALAT MŰKÖDÉSÉHEZ, TERMÉKEIHEZ VAGY SZOLGÁLTATÁSAIHOZ KAPCSOLÓDÓ
TÉNYLEGES ÉS LEHETSÉGES KÁROS HATÁSOK AZONOSÍTÁSA ÉS ÉRTÉKELÉSE

- A hatás előreláthatósági foka magas lehet, mivel a kereskedő tudja, hogy a hasonló régebbi termékek átfutási ideje így nem volt megvalósítható, és hogy a rövid átfutási idők az ágazatban jellemzően jelentős túlórához vezetnek.
- Ha nem tesz lépéseket annak érdekében, hogy mérsékelje a hatás bekövetkezésének kockázatát, a kiskereskedő hozzájárulhat ahhoz, hogy a gyártó munkavállalói jelentős túlórákat végezzenek.

→ **PÉLDÁUL** vegyünk egy magántőke-befektetőt, aki befektet egy acélüzembe.

A befektető tagja az acélüzem igazgatótanácsának, és rendszeresen egyeztet a vezetőséggel. Egy az üzemből kifolyó szennyvíz kezelésére hivatott költséges berendezés beszerzéséről szóló döntésnél a befektető a berendezés ellen szavaz. A szennyvízkezelő berendezés hiánya miatt a helyi közösség ivóvíze szennyeződik.

- A projektmenedzsment arra történő ösztönzése, hogy ne szereltesse be egy olyan technológiát, amely megelőzné vagy mérsékelné a vízforrásokra gyakorolt környezeti hatásokat, növeli a káros hatások kockázatát.
- Az előreláthatóság mértéke magas lehet, ha az acéliparban a környezetgazdálkodási szakemberek számára közismert tény, hogy az ivóvízszennyezés elkerüléséhez szükség van vízkezelő berendezésre.
- Ha a befektető a kellő gondosságnak megfelelően kezelési tervében egy másik alternatív megoldást javasol a kifolyó víz kezelésére, a vízellátás szennyezésének kockázata és a hatás előreláthatósága kisebb lesz, így a befektetői magatartás már nem feltétlenül minősül hozzájárulásnak.

Közvetlen összefüggés: Az „összefüggés” azt jelenti, hogy a káros hatás és a vállalat termékei, szolgáltatásai vagy működése egy másik szervezeten (vagyis üzleti kapcsolaton) keresztül állnak összeköttetésben. A „közvetlen összefüggés” nem jelent közvetlen szerződéses kapcsolatot, például „közvetlen beszerzést”.

→ **PÉLDÁUL**, ha egy vállalat gyermekmunkával bányászott kobaltot szerez be és használ fel termékeiben, a vállalat és a káros hatás (pl. gyermekmunka) között közvetlen összefüggés lehet. Ebben az esetben nem maga a vállalat okozta a káros hatást, és nem is járult hozzá, a kobalt beszerzésében résztvevő szervezetekkel (pl. a gyermekmunkát alkalmazó kohó, ásványkereskedő, bányavállalat) fennálló üzleti kapcsolatán keresztül mégis közvetlen összefüggés lehet a vállalat termékei és a káros hatás között.

A vállalat és a káros hatás közötti kapcsolat nem statikus. A helyzet alakulásától, de például attól függően is változhat, hogy a kellő gondosság keretében és az azonosított kockázatok és hatások kezelése érdekében tett lépések mennyire csökkentik a kockázatok és hatások bekövetkezését.

Általánosságban véve a legvalószínűbb az, hogy a vállalat a saját működéséhez kötődő tevékenységek által okoz káros hatásokat, a közvetlen összefüggés fennállása pedig az üzleti kapcsolatai által okozott káros hatásokkal a legvalószínűbb. A hozzájárulás a vállalat saját működéséhez kapcsolódó tevékenységei által és egy üzleti kapcsolaton keresztül is fennállhat.

A VÁLLALAT MŰKÖDÉSÉHEZ, TERMÉKEIHEZ VAGY SZOLGÁLTATÁSAIHOZ KAPCSOLÓDÓ
TÉNYLEGES ÉS LEHETSÉGES KÁROS HATÁSOK AZONOSÍTÁSA ÉS ÉRTÉKELÉSE

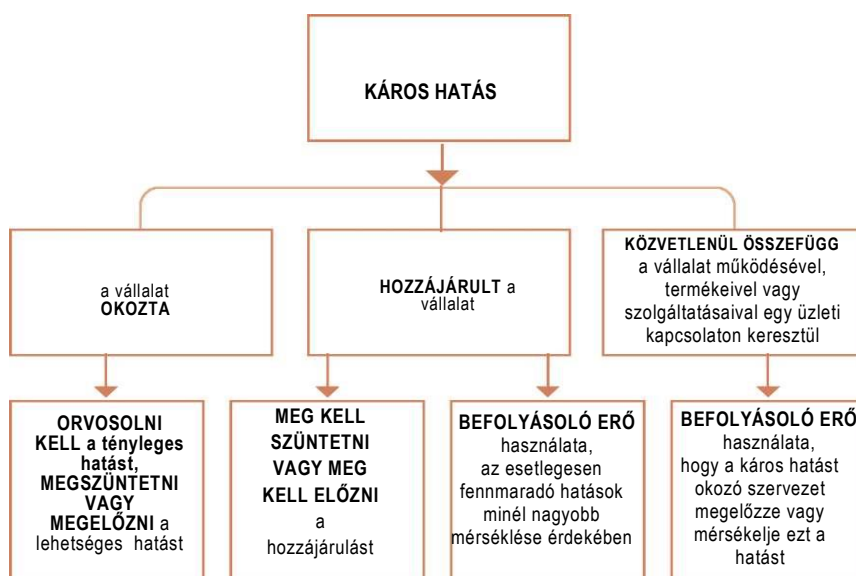
A fenti kategorizálásnak nem célja, hogy felülírja a jogszabályon alapuló felelősséget. A nemzeti jogszabályok meghatározott megközelítést, illetve szabályozást követhetnek a hatással kapcsolatos okozati összefüggés, és ennek alapján a jogi felelősség megállapítására. Például, ha megállapítják, hogy egy vállalat elkövette a vesztegetés bűncselekményét, valószínűleg meg fogják állapítani, hogy a nemzeti korrupcióellenes jogszabályok értelmében hozzájárult a hatás bekövetkezéséhez, vagy ő okozta azt.

K30. Miért fontos az, hogy egy vállalat hogyan kapcsolódik a káros hatásokhoz?

lásd II. szakasz 2.3 pont

A vállalat és a káros hatás viszonya (vagyis hogy a vállalat okozta-e, hozzájárult-e, vagy egy üzleti kapcsolat révén közvetlenül összefügg-e vele) fontos mérlegelendő szempont, mivel meghatározza, hogy a vállalatnak hogyan kell reagálnia az adott hatásra, és hogy terheli-e felelősség a hatás orvoslása vagy az ahhoz való hozzájárulása tekintetében. ► *lásd 2. ábra*

2. ABRA Káros hatások kezelése

Megjegyzés: Az emberi jogokkal kapcsolatos káros hatások kezeléséről részletesebb útmutatást nyújt az OECD (2011) IV: fejezete

A VÁLLALAT MŰKÖDÉSÉHEZ, TERMÉKEIHEZ VAGY SZOLGÁLTATÁSAIHOZ KAPCSOLÓDÓ
TÉNYLEGES ÉS LEHETSÉGES KÁROS HATÁSOK AZONOSÍTÁSA ÉS ÉRTÉKELÉSE

A tényleges vagy lehetséges káros hatásokról gyűjtött információk alapján a vállalat szükség esetén súlyosság és valószínűség szerint állítsa prioritási sorrendbe a legjelentősebb felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatokat és kezelendő hatásokat. A sorrend felállításának akkor van jelentősége, ha nem lehet valamennyi lehetséges és tényleges káros hatást azonnal kezelni. A legjelentősebb hatások azonosítását és kezelését kövesse a kevésbé jelentős hatások kezelése. lásd II. szakasz 2.4 pont

K31. A tevékenységeivel és üzleti kapcsolataival kapcsolatos káros hatások megelőzése és mérséklése során hogyan tud a vállalat prioritási sorrendet felállítani válaszingtőzkezőeői közőtt?

► lásd I. szakasz, A kellő gondossáő őellemzői – A kellő gondossáő őiterjedhet egy (kockázatalapú) prioritási sorrend felállítására; II. szakasz, 2.4. pont

A válaszingtőzkezőeői őorrendőőének felállításakor a tényleges vagy lehetséges kár jelentősége a legfontosabb tényező.¹⁵ Felismerve azonban, hogy a vállalatok számos különböző jelentős káros hatásnak lehetnek kitéve, másodsorban azt kell őfigyelembe venni, mennyire közeli a kár bekőövetkezőésének lehetősége.

→ **PÉLDÁUL**, ha egy őgyárban megállapítőják, hogy a veszélyes elektromos rendszerek miatt közvetlen tűzveszély áll fenn, az őelsőőleges az őépület őbiztonsáőgossá őtetele és a munkavállalók őkioktatása tűz esetén teendő őintőzkezőeői őről, nem pedig az őesetleges ővízszennyezés őkockázatatának őkezelése, amely őugyanannyira őúlyos, de bekőövetkezőeői a őővetkező ő5 őévben nem ővárható.

¹⁵. Az őemberi őjogokra őgyakorolt káros őkockázatok őorrendőőének őfelállításakor a őlehetséges káros hatás ősúlyosságát a ővalőszínűsége őelő őkell őhelyezni.

A KÁROS HATÁSOK MEGSZÜNTETÉSE, MEGELŐZÉSE ÉS MÉRSÉKLÉSE

A vállalat hagyjon fel az olyan tevékenységekkel, amelyek – a vállalat káros hatásokban való érintettségének értékelése alapján – a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökre nézve káros hatással járnak, vagy ahhoz hozzájárulnak. Dolgozzon ki és hajtsa végre terveket, amelyek alkalmasak a lehetséges (jövőbeli) káros hatások megelőzésére és mérséklésére.

► *lásd II. szakasz 3.1 pont*

K32. Mi a különbség a káros hatások megelőzése és mérséklése között? ► *lásd II. szakasz 3.1 pont*

A **megelőzés** olyan tevékenységeket jelent, amelyeknek célja az, hogy a káros hatás egyáltalán meg se történjen (azaz amelyek csökkentik a káros hatás bekövetkezésének kockázatát); míg a **mérséklés** olyan tevékenységeket jelöl, amelyek a káros hatás bekövetkezése esetén csökkentik a hatást. A megelőzés a kellő gondosság elsődleges célja. → **PÉLDÁUL**

- A munkahelyi egészségvédelem és biztonság tekintetében a veszély kiiktatása a legjobb módja a sérülések és megbetegedések eredendő elkerülésének.
- A vízkezelési eljárások bevezetésével kevesebb szennyező anyag jut a vizekbe, így mérsékelhető a vízszennyező hatás.

→ **PÉLDÁUL**

- Segítheti a jövőbeli veszteségek megakadályozását az, ha a magas kockázatú térségekben összefogás révén a kenőpénz elutasításáról szóló képzésben részesítik a helyi szervezeteket, valamint ha a helyi önkormányzatoknak a veszteséges ellenes jogszabályok figyelemmel követésére és végrehajtására szolgáló kapacitásait növelik.
- A veszteséges ügyekben folytatott vádemelésekben való együttműködés és a kenőpénzt kérő hivatalos személyek feljelentése mérsékelheti a veszteséges hatásait.

K33. Hogyan előzze meg és mérsékelje a vállalat az általa vagy hozzájárulásával okozott tényleges vagy lehetséges hatásokat? ► lásd II. szakasz 3.1. pont

A vállalatoknak mindenképp fel kell hagyniuk valamennyi olyan tevékenységgel, amelyek tényleges káros hatásokat okoznak, vagy azokhoz hozzájárulnak.

Számos intézkedés létezhet, amellyel egy vállalat megelőzheti vagy mérsékelheti a saját működésében kialakuló jövőbeli káros hatásokat.

→ **PÉLDÁUL**

- **Adaptációs/módosítási intézkedések:** Bizonyos esetekben a hatások megelőzéséhez vagy mérsékléséhez szükséges lehet a vállalati működés, termékek vagy szolgáltatások bizonyos szegmenseinek korrigálása vagy módosítása, például egy olajvezeték áthelyezése a helyi közösséget fenyegető potenciális egészségügyi kockázatok elkerülése érdekében, a termelési folyamatok megváltoztatása a mérgező anyagok használatának elkerülése érdekében.
- **Létesítmények korszerűsítése:** Bizonyos hatások csak a létesítmények és berendezések korszerűsítése érdekében eszközölt beruházásokkal előzhetők meg. Ilyen lehet például: a világítás, szellőzés, a vészkijáratok hozzáférhetősége, új gépek, a káros hatások ellenőrzését segítő technológia stb.
- **Politikák:** A vállalati politikák és kapcsolódó végrehajtási eljárásrendek kidolgozása már önmagában a hatások megelőzésének eszköze lehet. Például a munkaerő-felvétel során felmerülő hátrányos megkülönböztetést tiltó vállalati politika és a kapcsolódó eljárások segíthetik a diszkrimináció elkerülését. ► lásd II. szakasz 1.1-1.2. pontok
- **Képzés:** A dolgozók, munkavállalók és a vezetés eredményes képzése segítheti a káros hatások elkerülését. A képzés témák széles körére kiterjedhet, mint például a vállalat politikáira és eljárásrendjeire, a jogszabályokra és kötelezettségekre, a gépek, vegyi anyagok biztonságos kezelésére stb., valamint felhívhatja a figyelmet a kockázatok azonosításának módjára is. ► lásd II. szakasz 1.2(f); 1.3(d) pont
- **Figyelmeztető jelzések rendszere:** Ennek részét képezi a figyelmeztető jelek vagy kockázati mutatók azonosítása, illetve az olyan eljárások kidolgozása, amelyeket a vállalatnak követnie kell, ha felmerül a káros hatások okozásának vagy az azokhoz való hozzájárulásnak a kockázata.
- **Rendszerszintű kérdések kezelése:** A vállalatok akkor is felelősek az általuk vagy a hozzájárulásukkal okozott káros hatások kezeléséért, ha olyan keretek között működnek, ahol nagyon elterjedtek a rendszerszintű problémák. Bár a társadalmi szinten létező rendszerszintű problémák megoldása nem a vállalatok feladata, a vállalatok mégis úgy találhatják, hogy az ilyen kihívások kezelése hatásos lehet a káros hatások megelőzésében vagy mérséklésében. ► lásd a 6. keretes írást a rendszerszintű kockázatok kezelésével kapcsolatos további információkért

6. KERETES ÍRÁS – RENDSZERSZINTŰ KÉRDÉSEK KEZELÉSE

A rendszerszintű kérdések olyan problémákat vagy kihívásokat jelentenek, amelyek adott környezetben nagyon elterjedtek, és a vállalat közvetlen befolyásán kívüli okokból erednek, viszont mégis fokozzák a vállalat saját működésében vagy ellátási láncában előálló káros hatások kockázatát. A rendszerszintű kockázatok adódhatnak kormányzati hiányosságokból vagy abból, hogy a kormányzat nem teljesíti a jogszabályok betartására és az emberi jogok védelmére vonatkozó kötelezettségét. Rendszerszintű problémák lehetnek például az oktatáshoz való rossz hozzáférés, magas szegénységi ráták, amelyek növelhetik a gyermekmunka kockázatát, a kormányzatban nagymértékben előforduló vesztegetések és korrupció, a kisebbségi csoportok rendszerszintű hátrányos megkülönböztetése, valamint a nők és lányok széles körű bántalmazása és zaklatása a társadalomban. Bár a vállalatok nem felelősek a kormányzat mulasztásaiért, azonban ha úgy döntenek, hogy olyan környezetben végzik tevékenységüket, ahol rendszerszintű kockázatok vannak jelen, kellő gondossági folyamataiknak is alaposabbaknak és kiterjedtebbeknek kell lenniük. A vállalatok számos módon kísérrelhetik meg kezelni a rendszerszintű problémákhoz kapcsolódó kockázatokat. Például a vállalatok:

- **Együttműködhetnek ágazatokon átívelően** - a rendszerszintű kockázatok egy adott környezetben sokszor több ágazatot is érintenek. Ezért a vállalatok dönthetnek úgy, hogy több ágazatra kiterjedő együttműködés révén igyekeznek erősíteni megelőzési és mérséklési intézkedéseiket, így a probléma nem csak átkerül az egyik iparágból egy másikba.*
- **Bevonhatják a kormányzatot** - Elismerve ennek jogi és gyakorlati korlátait, azokban az esetekben, ahol a kormány nem teljesíti védelmi feladatait, a vállalat a (helyi vagy nemzeti) kormányzat feletti befolyásoló ereje segítségével arra ösztönözheti azt, hogy – például a jogszabályok és előírások jobb végrehajtása vagy a felelős üzleti magatartás elősegítése révén – próbáljon változást elérni. Ennek részeként számos intézkedést tehet, például nyílt levelet írhat a kormánynak, több érdekelt fél részvételén alapuló kezdeményezéseket indíthat, párbeszédekben vehet részt stb. A vállalatok a helyi kormányokkal is együttműködhetnek annak érdekében, hogy a felelős üzleti magatartás terjesztésére ösztönözzék azokat.
- **A meglévő hatékony kezdeményezések azonosítása** - A közös ágazati kockázatok esetén előfordulhat, hogy a vállalatok a kormányzat, az iparági szövetségek, a több érdekelt fél részvételén alapuló kezdeményezések vagy az ágazatban működő más vállalatok által kidolgozott megelőzési és mérséklési ajánlásokból is tudnak meríteni. A meglévő kezdeményezések és azok célkitűzéseinek azonosítása segítségével a vállalat jobban átláthatja, hogyan tudja a meglévő stratégiákat a rendszerszintű kockázatok megelőzésére és mérséklésére használni. Előfordulhat például, hogy vannak a közösségben olyan már létező panaszkezelési mechanizmusok, amelyekre a vállalat is támaszkodni tud.

Időbe telhet, mire a rendszerszintű problémák kezelése érdekében tett erőfeszítések kézzelfogható eredményei jelentkeznek, de nem szabad, hogy ez aláássa a problémák kezelésére irányuló erőfeszítéseket vagy eltántorítsa attól a vállalatokat. Ha a vállalat olyan környezetben működik, amelynek rendszerszintű problémái a vállalat működésében vagy ellátási láncában is káros hatásokhoz vezetnek, készen kell lennie arra, hogy a maradásra vonatkozó döntését és annak indokait átláthatóvá tegye, és mérlegelnie kell, hogy a fenti erőfeszítések során képes-e felelősen működni vagy az adott környezetben a forrásait felelősen beszerezni. Gyakran az erőfeszítések megnövekedésével jár az, hogy a vállalatok saját környezetükben és ellátási láncukban figyelemmel kísérik és megelőzzék a káros hatásokat, és ugyanakkor megpróbálják a rendszerszintű kérdéseket is kezelni.

* Például egy olyan környezetben, ahol a gyermekmunka rendszerszintű kockázat, az egyik szektorból való kiiktatása azt eredményezheti, hogy a gyermekeket egy másik ágazatban kezdik foglalkoztatni. Ezért javasolt az ágazatokon átívelő megközelítés alkalmazása.

A felállított prioritási sorrend alapján a vállalat dolgozzon ki terveket a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökre gyakorolt, a vállalat működésével, termékeivel vagy szolgáltatásaival egy üzleti kapcsolat révén közvetlenül összefüggő tényleges vagy lehetséges káros hatások megelőzésére és mérséklésére, és hajtsa is végre ezeket. ► lásd II. szakasz 3.2. pont

K34. Hogyan tudja a vállalat megelőzni és mérsékelni a valamely üzleti kapcsolat révén a tevékenységével, termékeivel vagy szolgáltatásaival közvetlenül összefüggő tényleges vagy lehetséges hatásokat? ► lásd II. szakasz 3.2. pont

Annak az elvárásnak, hogy a vállalat próbálja megelőzni vagy mérsékelni a valamely üzleti kapcsolat révén a tevékenységével, termékeivel vagy szolgáltatásaival közvetlenül összefüggő káros hatásokat, nem célja, hogy a felelősséget a káros hatást előidéző vagy ahhoz hozzájáruló szervezetről a vele üzleti kapcsolatban álló vállalatra hárítsa át.¹⁶ A hatásért továbbra is az a szervezet vagy szervezetek maradnak felelősek, amelyek azt okozzák vagy ahhoz hozzájárulnak.¹⁷ Mivel azonban nem biztos, hogy a vállalat képes a hatást kezelni, meg kell próbálnia üzleti kapcsolatát rábírn arra, hogy előzze meg vagy mérsékelje a káros hatást.

► **lásd I. szakasz, A kellő gondosság jellemzői - A kellő gondosság nem hárítja át a felelősséget**

E tekintetben az üzleti kapcsolattal összefüggő káros hatások megelőzését vagy mérséklését célzó intézkedések közé tartozhatnak az alábbiak:

- Az üzleti működés vagy tevékenységek módosítása az üzleti kapcsolatokhoz kötődő káros hatások megelőzése és mérséklése érdekében. ► **lásd K35. melléklet**
- Befolyásoló ereje segítségével a vállalat megpróbálhat változást előidézni a káros hatás(oka)t okozó szervezet gyakorlataiban. ► **lásd K36-37. melléklet**
- Az üzleti kapcsolatok segítése a káros hatás(ok) megelőzésében vagy mérséklésében. ► **lásd K38. melléklet**
- Az üzleti kapcsolat megszüntetése. ► **lásd K39. melléklet**
- Rendszerszintű kérdések kezelése. ► **lásd 6. keretes írás**

K35. Hogyan tudja a vállalat az üzleti kapcsolataival összefüggő káros hatások megelőzése és mérséklése érdekében módosítani működését vagy tevékenységeit?

► **lásd II. szakasz 3.2. pont**

A vállalat által az Útmutatás II. szakasz 1.1. pontja alapján felállított számos irányítási rendszer úgy próbálja megelőzni és mérsékelni az ellátási láncban felmerülő a kockázatokat, hogy már eleve megpróbálja csökkenteni a magas kockázatú üzleti kapcsolatok létrejöttét, vagy megpróbálja növelni az új beszállítók/üzleti kapcsolatok feletti befolyásoló erejét. Ez magában foglalhatja azt, hogy a felelős üzleti magatartásra vonatkozó elvárásokat beépítik az üzleti kapcsolatokba, például a felelős üzleti magatartás normákon alapuló előminősítési vagy ajánlattételi kritériumokat határoznak meg.

Az üzleti kapcsolataival összefüggő káros hatások megelőzése vagy mérséklése érdekében tett további intézkedés lehet a vállalat működésének, termékeinek vagy szolgáltatásainak módosítása.

^{16.} OECD (2011), II. fejezet 12. bekezdés

^{17.} Uo.

A KÁROS HATÁSOK MEGSZÜNTETÉSE, MEGELŐZÉSE ÉS MÉRSÉKLÉSE

Elkerülhetők a jövőbeli kockázatok például akkor, ha olyan jellemzők, mint a megvalósíthatóság, költség és kereslet mellett a termék felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatainak átgondolása révén a kellő gondossági megfontolásokat is beépítik a termékfejlesztési folyamatba, és meghatározzák, hogy a tervezés folyamatából a termék átkerüljön-e a fejlesztési folyamatba.

K36. Hogyan tudja a vállalat a befolyásoló erejét használni? ► *lásd II. szakasz 3.2(c)-(e) pont*

Befolyásoló erő ott áll fenn, „ahol a vállalat képes hatást gyakorolni a kárt okozó szervezet helytelen gyakorlatának megváltoztatására.”¹⁸ A befolyásoló erő használatának megfelelő módja függ az adott hatástól, attól, hogy a vállalat mekkora befolyásoló erővel bír az üzleti kapcsolataira, valamint az ágazat egyéb jellemzőitől és/vagy az üzleti kapcsolat jellegétől. A befolyásoló erő kapcsán a vállalatok a különböző megközelítések kombinációját is alkalmazhatják.

→ **PÉLDÁUL** a befolyásoló erő használata az ágazattól és az adott helyzettől függően kiterjedhet a következőkre:

- Kapcsolatfelvétel az üzleti partnerrel levélben, e-mailben, a partner operatív, felső vezetésével és/vagy igazgatótanácsával folytatott telefonhívások vagy személyes találkozó útján a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökkel kapcsolatos nézőpontok kifejtése és annak érdekében, hogy felkérjék a partnereket a hatások megelőzésére és/vagy mérséklésére.
- A felelős üzleti magatartásra és kellő gondosságra vonatkozó elvárások konkrét belefoglalása a kereskedelmi szerződésekbe.
- Az üzleti ösztönzők – úgymint hosszú távú szerződések megkötése, jövőbeli megrendelések melletti elköteleződés – a felelős üzleti magatartással kapcsolatos teljesítményhez kötése.
- Befektetők esetében megjelenés az éves közgyűlésen és a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kérdésekkel kapcsolatos álláspontok kifejtése, valamint a tárgykörökkel kapcsolatos álláspont kifejtése, amihez a szavazati jogok is felhasználásra kerülnek, a releváns információk megszerzése érdekében információk kérése a befektetés tárgyát képező vállalatoktól és egyeztetés az elvárások tisztázása érdekében.
- Kapcsolatfelvétel a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökkel kapcsolatos szabályozókkal és döntéshozókkal arra vonatkozóan, hogy gyakoroljanak hatást a kárt okozó szervezet helytelen gyakorlatának megváltoztatására.
- A kapcsolat megszüntetésének kilátásba helyezése a felelős üzleti magatartásra vonatkozó elvárások be nem tartása esetére (pl. szerződéses záradékok, vállalati politikák révén, a partner vezetésével folytatott találkozó alkalmával).

Egyes esetekben a vállalat a befolyásoló erő használata során korlátokkal találkozhatja szemben magát, vagy lehet, hogy önmagában nem is rendelkezik befolyásoló erővel.

► *lásd K37. melléklet*

18. OECD (2011), *Magyarázat az „Általános elvek” fejezethez*, 19. bekezdés

K37. Mi a teendő akkor, ha a vállalat nem rendelkezik befolyásoló erővel?

Ha a vállalat nem rendelkezik befolyásoló erővel üzleti kapcsolatai felett, megpróbálhatja azt a lehetséges mértékig növelni.

→ **PÉLDÁUL** a vállalat:

- A felelős üzleti magatartásra és kellő gondosságra vonatkozó elvárásokat beépítheti kereskedelmi szerződéseibe.
- A felelős üzleti magatartás kritériumokhoz kapcsolt kereskedelmi ösztönzőket határozhat meg.
- Hosszabb távú kapcsolatokat létesíthet beszállítóival vagy üzleti kapcsolataival.

Az üzleti kapcsolataik felett befolyásoló erővel nem rendelkező vállalatok, a lehetséges mértékig, növelhetik befolyásoló erejüket a közös elvárások kommunikálása és együttműködés révén.

→ **PÉLDÁUL**

- Az azonos beszállítótól vásárló vállalatok kidolgozhatnak egy olyan közös felelős üzleti magatartás követelményrendszert, amelynek betartását közösen elvárják. Hasonlóképp, az azonos beszállítótól vásárló vállalatok egyesített befolyásoló erejük révén, a versenyjogi szabályok betartásával hatékony korrektív intézkedések bevezetésére ösztönözhetik a közös beszállítókat. ► lásd K13. melléklet
- Az adott ágazatban működő vállalatok ágazati vagy regionális együttműködésben azonosíthatnak és bevonhatnak olyan beszállítókat, akik az ellátási láncban közös ellenőrzési pontokon működnek.
- A vállalatok csatlakozhatnak földrajzi vagy egy meghatározott problémához kapcsolódó kezdeményezésekhez, amelyek célja a káros hatások megelőzése vagy mérséklése az azonosított területeken (pl. országos, egy árucikkekre vagy ágazatokra vonatkozó kerekasztalok, több érdekelt fél részvételén alapuló kezdeményezések és helyszíni programok).
- Kisebbségi befektetők közös levelet írhatnak a befektetés tárgyát képező vállalatnak, jelezve a felelős üzleti magatartással kapcsolatos elvárásaikat, és adott esetben kérve a vállalatot a hatások megelőzésére/mérséklésére.

Az Irányelvek azt is elismerik, hogy „a vállalatok képességének gyakorlati korlátai vannak a tekintetben, hogy beszállítóik magatartásának megváltoztatására hatást gyakoroljanak.”¹⁹ Emellett a vállalatirányítási jogszabályok bizonyos esetekben – mint például a részvényesek és a befektetés tárgyát képező vállalat, az igazgatótanács és a vezetőség, vagy az anyavállalatok és leányvállalataik és/vagy vegyes vállalataik) viszonylatában – korlátokat szabhatnak a vállalat ellenőrzési vagy befolyásolási képességének. A vállalatnak annak mérlegelésekor, hogy mit tud megtenni azért, hogy intézkedésre bírja az adott szervezetet, hasznos végiggondolnia, hogy mekkora befolyásoló erővel bír a káros hatást okozó üzleti kapcsolat felett; mindemellett a vállalatok felelősek a kellő gondosság végrehajtásáért és azért, hogy bármennyi befolyásoló erejük is van, azt hatékonyan használják.

19. OECD (2011), *Magyarázat az „Általános elvek” fejezethez*, 21. bekezdés

K38. Hogyan segítheti a vállalat az üzleti kapcsolatot a káros hatások megelőzésében és mérséklésében? ► lásd II. szakasz 3.2(b) és 3.2(g) pont

A vállalat segítheti üzleti partnereit az Útmutatás II. szakasz 3.2. pontja szerinti intézkedések végrehajtásában.

→ **PÉLDÁUL** a vállalat:

- Együttműködhet a beszállítóival/üzleti kapcsolataival határidőhöz kötött, eredményorientált korrekciós cselekvési tervek kidolgozásában és végrehajtásában.
- Technikai útmutatást nyújthat a beszállítók/üzleti kapcsolatok számára – például képzés, az irányítási rendszerek korszerűsítése stb. útján.
- Elősegítheti a beszállítók/üzleti kapcsolatok részvételét a hatások megelőzését célzó szélesebb körű ágazati kezdeményezésekben vagy regionális kezdeményezésekben.
- Összekötheti a beszállítókat/üzleti kapcsolatokat a helyi szolgáltatókkal.
- Segítheti a beszállítókat/üzleti kapcsolatokat abban, hogy a korrekciós cselekvési tervek végrehajtása érdekében finanszírozáshoz jussanak, például közvetlen finanszírozás, alacsony kamatú kölcsön, a további megrendelések garantálása, a finanszírozás biztosításának elősegítése útján.

K39. Mit tehet a vállalat az üzleti kapcsolat megszakításával kapcsolatban? ► lásd II. szakasz 3.2 (h) pont

Az Útmutatásban foglaltak szerint az üzleti kapcsolat megszakítása lehet a végső megoldás akkor, ha a káros hatások megelőzésére vagy mérséklésére irányuló kísérletek sikertelenek voltak; ha a káros hatások orvosolhatatlanok; ha nincs észszerű kilátás a változásra; vagy ha káros hatásokat vagy kockázatokat azonosítottak, és az azokat okozó szervezet nem tesz azonnali lépéseket azok megelőzésére vagy mérséklésére. A vállalat befolyásoló erejének hatékonyságához gyakran szükség van arra, hogy a kapcsolat megszakítása tényleg valós opció legyen. Ezekben a helyzetekben a vállalatnak azt is mérlegelnie kell, hogy maga a kapcsolat megszakítása milyen lehetséges káros hatásokkal járhat, és kezelnie kell ezeket a hatásokat. Ha a vállalat arra jut, hogy a megszakítás a legmegfelelőbb lépés, számos intézkedést tehet annak érdekében, hogy a folyamatot felelős módon folytassa le.

→ **PÉLDÁUL** a vállalat:

- Tartsa be a nemzeti jogszabályokat, nemzetközi munkaügyi normákat és a kollektív szerződések rendelkezéseit.
- Már előre közölheti az üzleti kapcsolat megszüntetésével kapcsolatos eskalációs intézkedéseket.
- Részletesen közölheti a vezetőséggel és a szakszervezettel (ha van) a döntéséhez vezető okokat.
- Fontos, hogy amennyiben lehetséges, megfelelő előzetes értesítést küldjön az üzleti kapcsolat megszakításáról.²⁰

²⁰ Ha súlyos káros hatásokat azonosítottak, vagy ha a vállalat nem tartja megvalósíthatónak a káros hatás megelőzését vagy mérséklését, előfordulhat, hogy nem tud megfelelő értesítést küldeni.

A KÁROS HATÁSOK MEGSZÜNTETÉSE, MEGELŐZÉSE ÉS MÉRSÉKLÉSE

Előfordulhat, hogy bizonyos esetekben nem lehetséges vagy nem célszerű az üzleti kapcsolat megszakítása.

→ PÉLDÁUL

- Ha egy üzleti kapcsolat időtartamát szerződés vagy gyakorlati megfontolások szabják meg (pl. egyesített portfólióba való befektetés; ha a befektetéskezelő ügyfelei nem értenek egyet a tőke kivonással; határozott idejű szerződés).
- Ha a beszállító nélkülözhetetlen üzleti kapcsolat²¹ (pl. a fő termékhez nélkülözhetetlen ritka földi ásvány esetében, amely csak magas kockázatú környezetben működő beszállítók kis csoportjától szerezhető be).

Ezekben az esetekben javasolt, hogy a vállalatok belsőleg tegyenek jelentést a helyzetről, folytassák az üzleti kapcsolat figyelemmel követését például egy tudásbázis működtetésével, és a körülmények megváltozása esetén vagy a vállalat káros hatások szisztematikus kezelésére vonatkozó hosszú távú stratégiája keretében gondolják újra az üzleti kapcsolat fenntartására vonatkozó döntésüket. A vállalat érdekében állhat az is, hogy megindokolja az üzleti kapcsolat fenntartására vonatkozó döntését, hogy hogyan illeszkedik ez a döntés politikáiba és prioritáiba, hogy milyen lépésekkel próbál befolyást gyakorolni a hatások mérséklése érdekében, és hogy a továbbiakban hogyan követi figyelemmel az üzleti kapcsolatot.

K40. Mit tud tenni a vállalat az azon üzleti kapcsolataihoz kötődő káros hatások megelőzése és mérséklése érdekében, amelyek kapcsán nem áll fenn szerződéses viszony?

lásd II. szakasz 3.2 pont

Egy vállalat számos módon próbálhatja megelőzni és mérsékelni az azon üzleti kapcsolataihoz kötődő káros hatásokat, amelyek kapcsán nem áll fenn szerződéses viszony.

→ PÉLDÁUL a vállalatok:

- Felkérhetik szerződéses üzleti kapcsolataikat arra, hogy saját tevékenységeiket igyekezzenek előminősített partnerekkel folytatni.
- Megpróbálhatják a beszerzést vagy egyéb tevékenységet az ellátási láncban ellenőrzési pontként működő olyan partnerekkel végezni, amelyek beszállítóira nézve megbízható kellő gondossági folyamatokkal rendelkeznek (az ellátási lánc tekintetében). ► **lásd 5. keretes írás**
- Azonosíthatják azokat a magas kockázatú üzleti kapcsolatokat, amelyekkel nincsenek közvetlen szerződéses viszonyban, és megpróbálhatnak velük közvetlenül együttműködni, hogy a K34. pontban leírtakhoz hasonló intézkedésekkel próbálják megelőzni és mérsékelni a hatásokat.

21. A kapcsolat akkor minősülhet nélkülözhetetlennek, ha a vállalat működésében alapvető fontosságú termék vagy szolgáltatás előállításához szükséges, és amelyet nem létezik észszerű alternatív forrás.

A VÉGREHAJTÁS ÉS AZ EREDMÉNYEK NYOMON KÖVETÉSE

A vállalat kövesse nyomon kellő gondossági tevékenységeinek végrehajtását és hatékonyságát, vagyis a káros hatások azonosítására, megelőzésére, mérséklésére és adott esetben azok orvoslásának támogatására irányuló intézkedéseit, beleértve az üzleti kapcsolatokra vonatkozó intézkedéseket is. A nyomon követésből levont tanulságokat pedig használja fel a folyamatok jövőbeli továbbfejlesztésére. ► lásd II. szakasz 4.1 pont

K41. Mely információk nyomon követésére terjed ki a kellő gondosság? ► lásd II. szakasz 4.1 pont

A nyomon követés elsősorban annak felmérését jelenti, hogy az azonosított káros hatásokra hatékonyan reagáltak-e. Az azonosított káros hatásokra adott válaszok utánkövetésén kívül a vállalatok felülvizsgálhatják kellő gondossági folyamatukat vagy a releváns, több érdekelt fél részvételén alapuló vagy iparági kezdeményezéseket, meggyőződve arról, hogy hatásosak-e. Ez történhet időszakosan vagy akkor, ha a nyomonkövetési tevékenységek során kiderül, hogy bizonyos káros hatásokat nem kezelnek hatékonyan.

A megfelelő minőségi és mennyiségi mutatók kidolgozása segítheti a nyomon követést.

→ **PÉLDÁUL** releváns mutatók lehetnek:

- Azon érintett és bevont érdekelték százalékos aránya, akik szerint a káros hatások kezelése megfelelő volt.
- Azon megbeszélte cselekvési pontok százalékos aránya/száma, amelyeket a megbeszélte határidőig végrehajtottak.
- Azon érintett érdekelték százalékos aránya, akik szerint hozzáférhetők, méltányosak és hatékonyak a panasztételi csatornák.
- Az azonosított káros hatás(ok)hoz fűződő visszatérő problémák aránya.

A mutatók az adott körülményekhez igazodnak, és a vállalat kellő gondossági folyamatához kapcsolódó célkitűzéseknek és intézkedéseknek megfelelően változhatnak.

K42. Hogyan követheti nyomon a vállalat a végrehajtást és az eredményeket? ► lásd II. szakasz 4.1 pont

Az, hogy a vállalat hogyan követi nyomon a végrehajtást és az eredményeket – ideértve azt is, hogy sikerült-e hatékonyan kezelnie a hatásokat – a vállalat működési környezetétől, méretétől, valamint a saját tevékenységein és üzleti kapcsolatain keresztül felmerülő kockázatoktól függően változik. Számos esetben a vállalatnak adatok széles körét kell áttekintenie – ideértve az értékelés adatait, a panaszkezelési mechanizmusokból származó adatokat, valamint az érdekeltektől származó visszajelzéseket – ahhoz, hogy teljes körű képet kapjon a hatások kezeléséről.

A VÉGREHAJTÁS ÉS AZ EREDMÉNYEK NYOMON KÖVETÉSE

→ **PÉLDÁUL**, ha egy vállalat azt akarja nyomon követni, hogy mennyire kezeli jól a több országban működő közvetlen beszállítóhoz kötődő gyermekmunkát, a következőket teheti:

- A telephely szintjén a vállalat:
 - nyomon követheti, hogy az egyes beszállítók hogyan haladnak a gyermekmunka megszüntetésére készített korrekciós cselekvési tervek végrehajtásával.
 - visszajelzést kérhet a munkavállalóktól, a munkavállalói képviselőktől és a szakszervezetektől arról, hogy a gyermekmunkát minden telephelyen megfelelően kezelték-e.
 - nyomon követheti a gyermekmunka azonosított eseteit és azok kezelési módját (vagyis hogy hogyan orvosolták).
- Globális szinten a vállalat évente áttekintheti az értékelés adatait, a bejelentett panaszokat, valamint a magas kockázatú beszállítóitól vagy földrajzi területekről évente begyűjtött, hitelt érdemlő jelentéseket, hogy áttekinthesse a tendenciákat és azt, hogy milyen előrehaladás történt a gyermekmunka megelőzésében és mérséklésében.

Az, hogy a vállalat milyen gyakran követi nyomon az előrehaladást, szintén függ a nyomon követett tényleges vagy lehetséges káros hatás jellegétől és súlyosságától. Súlyosabb hatások esetén például sürgetőbb a káros hatások hatékony kezelésének megállapítása. A végrehajtás és az eredmények nyomon követése érdekében folytatott tevékenységek gyakran beépíthetők a már meglévő releváns monitoring és jelentéstételi folyamatokba.

K43. A vállalaton belül ki vegyen részt a végrehajtás és az eredmények nyomon követésében?

lásd II. szakasz 4.1 pont

A végrehajtás és az eredmények nyomon követéséért viselt felelősség a vállalat megfelelő üzleti egységein vagy osztályain belül több személyre is ráruházható.

→ **PÉLDÁUL**

- A vállalat beszerzési osztálya lehet az elsődleges felelős a beszállítói értékelések és a kapcsolódó korrekciós intézkedések nyomon követéséért.
- A vállalat felvásárlási osztálya lehet az elsődleges felelős a későn leadott megrendelések árának követéséért, illetve módosításáért törlesztéért – valamennyi olyan gyakorlatért, amellyel beszállítóinál munkaügyi kockázatokhoz járulhat hozzá.
- Az operatív személyzet visszajelzést kérhet az érintett érdekeltektől és jogosultaktól arra vonatkozóan, hogy megtörtént-e a hatások kezelése (pl. a helyi közösségekkel való egyeztetés útján, a találkozókön vagy fórumokon megjelenő emberek megkérdezésével, az orvoslási eljárásokban felmerülő ügyek feljegyzésével).

A VÉGREHAJTÁS ÉS AZ EREDMÉNYEK NYOMON KÖVETÉSE

Átfogóbb képet adhat a vállalat egész szervezetére nézve az, ha a felső vezetés is nyomon követi a vállalat végrehajtással és eredményekkel kapcsolatos előrehaladását.

Például a helyi szinten gyűjtött információknak (pl. beszállítói értékelési adatok) egy központi osztály (pl. központ vagy regionális iroda) által történő összesítése segíthet a szélesebb körű tendenciák megállapításában és a levont tanulságok vállalati szintű megosztásában.

K44. Mit tehet a vállalat a nyomon követés eredményei nyomán?

► **lásd II. szakasz 4.1 (e)-(f) pont**

A nyomon követés segítségével a vállalat láthatja, hogy az általa felállított rendszerek hatékonyan segítik-e a saját tevékenységeiben és ellátási láncában felmerülő káros hatások elkerülését és kezelését, vagy szükség van-e azok módosítására eredményességük növelése érdekében.

→ **PÉLDÁUL**

- Ha egy vállalat beszállítói értékelése nem tár fel semmilyen tűzveszélyt, de a beszállítónál mégis tűz üt ki, a vállalat ennek nyomán felülvizsgálhatja a beszállítói tűzbiztonságának felmérésére alkalmazott módszerét.
- Ha egy vállalat belső tréninget szervez és más szabályozási intézkedéseket alkalmaz annak érdekében, hogy elkerülje az engedélyeztetés során előforduló kenőpénz fizetését, majd külső jelentésekből megtudja, hogy még mindig fizetnek kenőpénzt az engedélyekért, felülvizsgálhatja belső ellenőrzési mechanizmusait, hogy a jövőben hatékonyabban tudja megelőzni és mérsékelni a szabályszegéseket.

Ha a vállalat kellő gondossági folyamata vagy megközelítése nem eredményes, hasznos lehet belső vizsgálatot lefolytatni az okok megértéséhez. Ennek során segíthet a kellő gondossági folyamatban részt vevő munkavállalókkal és a külső releváns érdekelttel való egyeztetés. A nyomon követés felső vezetés általi felügyelete szintén segít abban, hogy a levont tanulságokat figyelembe vegyék és a kellő gondossági rendszereket folyamatosan fejleszteni tudják.

K45. Hogyan állítható fel a nyomonkövetési tevékenységek prioritási sorrendje? ► **lásd II. szakasz 4.1 pont**

A nyomonkövetési tevékenységek prioritizálásának összhangban kell állnia a megelőzés és mérséklés sorrendisége tekintetében hozott döntésekkel. Más szóval a vállalatnak elsősorban azokat a káros hatásokat kell nyomon követnie, amelyeket a legjelentősebbnek értékelt, és amelyek kapcsán megelőzési és mérséklési lépéseket tett. A kellő gondossági folyamatok átfogóbb értékelése elvégezhető időszakosan, vagy akkor, ha kiderül, hogy a jelentős hatások nincsenek eredményesen kezelve. ► **lásd K3 és K31. melléklet**

A HATÁSOK KEZELÉSI MÓDJÁNAK KOMMUNIKÁLÁSA

A vállalat tegyen közzé a kellő gondossági politikákra, folyamatokra, a tényleges és lehetséges káros hatások azonosítása és kezelése érdekében tett tevékenységekre vonatkozó releváns információkat, beleértve a tevékenységek során tett megállapításokat, azok eredményeit. ► lásd II. szakasz 5.1 pont

K46. Melyek a nyilvánosság, illetve az érintett érdekelttek felé történő kommunikáció

megfelelő formái? ► lásd II. szakasz 5.1 pont

Az Útmutatás II. szakasz 5.1 pontjában foglaltak szerint a nyilvános kommunikáció formája szabadon megválasztható, feltéve, hogy az információ a nyilvánosság számára könnyen hozzáférhető. Emellett egyes országok vagy tőzsdék a kellő gondosság kapcsán konkrét jelentéstételi követelményeket is előírhatnak. Ha a vállalat emberi jogi hatásokat okoz vagy ilyenekhez járul hozzá, az érintett vagy potenciálisan érintett jogosultakkal a megfelelő időben, kulturális érzékenységgel és hozzáférhető módon kell közölni a releváns információkat. Az információ hozzáférhetősége nemcsak fizikai elérhetőséget, de érthetőséget is jelent, illetve azt is, hogy az információk olyan időben, formátumban, nyelven és helyen kerülnek közzétételre, amely a leginkább biztosítja, hogy a célközönség ezen információkat észrevegye, és eredményesen fel tudja használni. Az információknak „legendőnek kell lenniük annak igazolásához, hogy a vállalat megfelelő választ adott a kérdéses emberi jogi hatásokra” és „nem okozott kockázatokat az érintett érdekelttek és személyzet számára, és nem szegte meg a törvényes üzleti titoktartási követelményeket.”²²

A közlés formájának szintén hozzáférhetőnek kell lennie a célközönség számára.

→ **PÉLDÁUL** a vállalatok az alábbi kommunikációs formákat használhatják:

- személyes találkozók
- online párbeszéd
- egyeztethetnek az érintett vagy potenciálisan érintett jogosultakkal
- hivatalos nyilvános jelentések²³
- megoszthatják ellenőrzési vagy értékelési megállapításait a szakszervezetekkel
- megfelelő közvetítőn keresztül

Az érdekelttekkel való kommunikáció megfelelő formájának kiválasztásában iránymutatásul szolgálhatnak az alábbi kérdések:

- Ki a célközönség?
- Hogyan tud a célközönség hozzáférni az információkhoz?
- Bizonyos peremre szorult vagy veszélyeztetett csoportokat mi akadályozhat az információk elérésében?
- Melyek a célközönség jellemzői (nyelv, képzettség, helyszín, idő, elérhetőség, technikai kompetenciák)?

22. UN (2011), 21. alapelv, Magyarázat.

23. Uo.

A HATÁSOK KEZELÉSI MÓDJÁNAK KOMMUNIKÁLÁSA

- Állnak-e fenn adatvédelmi vagy biztonsági problémák?
- Az érintett vagy potenciálisan érintett érdekelték és jogosultak mit mondtak arról, hogy az információtartalom és az információmegosztás módjai szempontjából mit találtak fontosnak?

Lehetséges, hogy a vállalatok akkor is kommunikálni akarnak az érintett vagy potenciálisan érintett érdekelttekkel és jogosultakkal, ha üzleti kapcsolataik jelentős káros hatásokat okoztak vagy ilyen hatásokhoz járultak hozzá.

Ilyen esetekben a kommunikáció megfelelő formái lehetnek az alábbiak:

- A munkaügyi, emberi jogi vagy környezetvédelmi ellenőrzés vagy értékelés eredményeinek megosztása az érintett vagy potenciálisan érintett jogosultakkal, a titoktartási előírások tiszteletben tartása mellett.
- Kommunikáció az érintett vagy potenciálisan érintett jogosultakkal az adott üzleti kapcsolattal vagy kapcsolatokkal együttműködésben.
- Kommunikáció az érintett vagy potenciálisan érintett jogosultakkal egy olyan, több érdekelt fél részvételén alapuló vagy iparági kezdeményezésen keresztül, amely szorosabb kapcsolatban áll a jogosultakkal.

K47. Hogyan oldható meg a lényeges információk közlése érzékeny üzleti információk esetén? lásd

II. szakasz 5.1. pont

A kommunikáció során figyelemmel kell lenni az üzleti titoktartásra és más versenyjogi vagy biztonsági aggályokra.

→PÉLDÁUL

- A nemzeti jogszabályok bizonyos esetekben kizárhatják egyes információk közzétételét, illetve kijelölhetik, hogy mi minősül védett kereskedelmi információnak.
- A vállalat és üzleti kapcsolatai közötti szerződések is kizárhatják bizonyos információk (pl. az ügyfelek kiléte) közzétételét.
- Kereskedelmi titoktartási megfontolások is kizárhatnak bizonyos közléseket (pl. árinformációk, beszállítói kapcsolatok)
- Ha az érdekeltet vagy a személyzetet potenciális veszélyek fenyegetik (például a személyes adatok közzétételéből adódóan), lehet, hogy a teljes közzététel nem megfelelő opció.

A HATÁSOK KEZELÉSI MÓDJÁNAK KOMMUNIKÁLÁSA

Bizonyos körülmények között azonban a közzététel alapvető lehet az emberi jogok tiszteletére vonatkozó vállalati felelősség teljesítéséhez.

→ PÉLDÁUL

- A munkavállalók tájékoztatása a veszélyes anyagoknak való kitettségükről.
- A termék- vagy környezeti tesztek eredményeinek közzététele, amely az élethez és egészséghez való jog eredményes védelméhez szükséges.
- A veszélyes anyagokkal kapcsolatos információk közzététele, hogy egy ipari katasztrófa esetén lehetséges legyen a hatékony orvosi segítségnyújtás.

Egyes megközelítések hasznosak lehetnek annak biztosítására, hogy a kommunikáció minél szélesebb körű legyen, azonban ne sértsen titoktartási szempontokat.

→ PÉLDÁUL

- az érzékeny információkhoz való hozzáférés az információnyújtó által jóváhagyott bizonyos körre korlátozható.
- az információk forrásának anonimizálása.
- valós magyarázat vagy indoklás arra vonatkozóan, hogy miért nem osztották meg az információkat.
- harmadik felek vagy innovatív technológiák használata, amelyek segítségével a kulcsfontosságú információk közzétehetők, a kereskedelmileg érzékeny adatok pedig megvédhetők, például bizonyos információk összesített vagy a konkrét üzleti kapcsolat azonosítása nélkül történő közlése.
- a jelentéstétel késleltetése az adott személyeket fenyegető kockázat elmúltáig, például ha egy panaszt már kezeltek vagy kockázatot már elhárítottak.
- biztosítékok nyújtása egyéb módon, például független harmadik fél felkérése a vállalat kellő gondossági folyamatainak áttekintésére, a megállapítások megosztása a nyilvánossággal vagy egy releváns együttműködési kezdeményezéssel.

SZÜKSÉGES ESETEKBEN A HELYZET ORVOSLÁSA, ÖNÁLLÓAN VAGY MÁSOKKAL EGYÜTTMŰKÖDÉSBEN

K48. Hogyan viszonyul az orvoslási intézkedés a kellő gondossághoz?

► **lásd II. szakasz 6. pont**

Az orvoslás nem a kellő gondosság összetevője, hanem különálló, kritikus jelentőségű folyamat, amelyet a kellő gondosságnak lehetővé kell tennie és támogatnia kell. A panaszkezelési és orvoslási intézkedések kölcsönhatásba lépnek a kellő gondossággal és végeredményben támogatják azt, mivel egy olyan csatort alkotnak, amelyen keresztül a vállalat értesülhet a felelős üzleti magatartással kapcsolatos hatásokról és kezelheti azokat. Az orvoslási folyamatokból származó adatok és visszajelzések az addig nem kellő hangsúlyt kapott kérdések előtérbe kerülése, valamint a hatékony reagálási módokra vonatkozó információk nyújtása révén segíthetik a tényleges és lehetséges káros hatások azonosítását. Ennek ellenére a következő példának és magyarázatoknak nem célja, hogy teljes körű áttekintést adjanak az orvoslás módjáról.

Ha a vállalat megállapítja, hogy tényleges káros hatásokat okozott vagy ilyen hatásokhoz járult hozzá, orvosolja ezeket a hatásokat akár önállóan, akár másokkal együttműködésben. ► lásd II. szakasz 6.1. pont

K49. Mit értünk „orvoslás” alatt? ► **lásd II. szakasz 6.1. és 6.2. pont**

Az „orvoslás” magában foglalja mind a káros hatás orvoslásának folyamatát, mind azokat a lényegi eredményeket, amelyek ellensúlyozzák vagy „jóváteszik” a káros hatást.

K50. Hogyan állapíthatja meg a vállalat a orvoslás megfelelő formáit? ► **lásd II. szakasz 6.1. pont**

Az orvoslás megfelelő típusa vagy ezek kombinációja a káros hatás jellegétől és mértékétől függ.

► **lásd II. szakasz 6.1(b) pont.** Az Útmutatás II. szakasz 6.1(b) pontja kifejti az orvoslás megfelelő formáit, az alábbiak azonban szintén segítséget nyújthatnak a megfelelő orvoslási módok kiválasztásában:

- **Meglévő normák** – Bizonyos esetekben nemzeti és nemzetközi normák vagy jogszabályok írják elő, hogy mi minősül megfelelő orvoslási módnak.
- **Precedens** – Ha nincsenek ilyen nemzeti és nemzetközi normák, a vállalat megpróbálhat a korábban hasonló ügyekben nyújtott orvoslási formákkal összhangban cselekedni.
- **Az érdekeltek által előnyben részesített megoldások** – Az emberi jogi hatások esetén fontos, hogy maguk az érintettek mit tartanak megfelelő orvoslásnak.

SZÜKSÉGES ESETEKBEN A HELYZET ORVOSLÁSA, ÖNÁLLÓAN VAGY MÁSOKKAL EGYÜTTMŰKÖDÉSBEN

Szükség esetén működtessen, önállóan vagy másokkal együttműködésben, törvényes orvoslási mechanizmusokat, amelyeken keresztül az érintett érdekeltek és jogosultak panaszt tehetnek, és kérhetik a panasz vállalat általi kezelését. ► lásd II. szakasz 6.2. pont

K51. Melyek a törvényes orvoslási mechanizmusok”? ► lásd II. szakasz 6.2. pont

A törvényes orvoslási mechanizmusok közé tartozhatnak azok az állami vagy nem állami folyamatok, amelyeken keresztül bejelenthetők a vállalattal kapcsolatos káros hatások által okozott sérelmek, és kérhető azok orvoslása.²⁴

→ **PÉLDÁUL**

- A vádemelés, perindítás és a választottbíráskodás mind olyan állami jogi eljárások, amelyek jogorvoslatot nyújthatnak.
- Bírószágon kívüli állami mechanizmusok, úgymint a szakosodott kormányzati testületek, fogyasztóvédelmi hivatalok, szabályozói felügyeleti testületek és környezetvédelmi hatóságok.
- Az Irányelvek szerinti Nemzeti Kapcsolattartó Pontok bíróságon kívüli állami mechanizmusnak minősülnek, amelyekhez panaszos esetekben bejelenthetők az Irányelvek végrehajtásával kapcsolatos sérelmek. ► lásd 8. keretes írás
- Operatív szintű panaszkezelési mechanizmusok, amennyiben megfelelnek a törvényesség, hozzáférhetőség, kiszámíthatóság, méltányosság, az Irányelvekkel való összeegyeztethetőség és az átláthatóság alapvető kritériumainak, valamint párbeszédre alapulnak.
- A vállalatok és globális szakszervezetek közötti globális keretmegállapodások, több érdekelt fél részvételén alapuló panaszkezelési mechanizmusok, közösségi panaszkezelési mechanizmusok, kollektív szerződések, a vállalati ellátási láncok panaszkezelési mechanizmusai mind olyan nem állami eljárások, amelyek segíthetik a káros hatások orvoslását.

7. KERETES ÍRÁS AZ ÁLLAM SZEREPE A HATÉKONY ORVOSLÁSHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉS BIZTOSÍTÁSÁBAN

Az emberi jogok vállalatokkal kapcsolatos megsértésével szembeni védelmi kötelezettsége részeként az államoknak megfelelő lépéseket kell tenniük annak érdekében, hogy bírói, közigazgatási, jogalkotási vagy más megfelelő intézkedések útján biztosítsák, hogy a sérelmet szenvedetteknek megfelelő orvoslás álljon rendelkezésére, ha a területükön vagy joghatósági területükön belül ilyen jogsértésekre kerül sor. Az Irányelveknek nem célja, hogy a felelősséggel kapcsolatos jogi fogalmakat hozzon létre, még a vállalatok kapcsán sem. A helyi bíróságok a saját fogalmaikat és tesztjeiket fogják használni az elszámoltathatóság és a megfelelő orvoslás mérlegelésekor. Azonban ha a vállalatok olyan országokat választanak működési helyszínül, ahol az állam nem teljesíti védelmi kötelezettségét, nem mentesülnek azon felelősség alól, hogy az általuk vagy hozzájárulásukkal okozott káros hatás esetén orvoslást nyújtsanak.

24. OECD (2011), IV. fejezet 46. bekezdés

SZÜKSÉGES ESETEKBE A HELYZET ORVOSLÁSA, ÖNÁLLÓAN VAGY MÁSOKKAL EGYÜTTMŰKÖDÉSBE

8. KERETES ÍRÁS AZ IRÁNYELVEK NEMZETI KAPCSOLATTARTÓ PONTJAI

Az Irányelvek szerinti Nemzeti Kapcsolattartó Pontok (NKP-k) formájában beépített bíróságon kívüli panaszkezelési mechanizmussal rendelkeznek. Az NKP-kat az OECD Beruházási Nyilatkozat Részben Országai hozzák létre. Az NKP-knak elő kell mozdítaniuk az Irányelvek hatékonyságát azáltal, hogy: népszerűsítő tevékenységeket folytatnak, megválaszolják a megkereséseket, és közreműködnek az Irányelvek alkalmazásával kapcsolatos panaszos esetek megoldásában.* Bármely személy vagy szervezet a vállalat működési helye vagy székhelye szerinti NKP-hoz fordulhat a vállalattal szembeni, a vállalatnak a világon bárhol folytatott tevékenységéhez kapcsolódó panaszos esetben (ügyben). Az NKP-k a felek segítése érdekében a problémák rendezésére megegyezésen alapuló és peren kívüli eszközöket – mint a békéltetés vagy a közvetítés – kínálnak, és ezek alkalmazását segítik elő. A panaszos esetek lezárásakor az NKP-nak zárónyilatkozatot kell kibocsátaniuk. A panaszos eset körülményei alapján az NKP ajánlásokat is kibocsáthat. *Az Irányelvek a „panaszos eset” kifejezést használja az Irányelvek végrehajtása során felmerülő gyakorlati problémák ügyek megjelölésére.

K52. Mit jelent a „törvényes orvoslási mechanizmusokban való együttműködés”?

► lásd II. szakasz 6.2. pont

Amennyiben a vállalat káros hatást okozott vagy ilyen hatáshoz járult hozzá, úgy az Útmutatás II. szakasz 6.2(a)-(c) pontja szerinti rendszerek bármelyikének segítségével meghatározhatja, hogy ő okozta-e a káros hatást vagy hozzájárult-e ahhoz, és orvoslást nyújthat.

Amennyiben azonban a vállalat nem okozta a káros hatást és nem járult hozzá, viszont közvetlen összefüggésben áll vele, akkor is szerepet vállalhat az orvoslásában, bár nem várják el tőle, hogy maga nyújtson orvoslást. Például a vállalat a lehetséges mértékben befolyásoló ereje segítségével megpróbálhatja rábírni üzleti kapcsolatát arra, hogy vegyen részt valamely orvoslási eljárásban. Releváns esetben a vállalat információkat nyújthat, amelyek segíthetik a vizsgálatot vagy párbeszédet.

K53. Mely körülmények között megfelelőek az orvoslást lehetővé tevő különböző folyamatok?

lásd II. szakasz 6.2. pont

Az orvoslást lehetővé tevő megfelelő folyamat számos tényezőtől függ, mint például a jogi kötelezettségek, az érdekelt preferenciái, a mechanizmusok elérhetősége, a káros hatások jellege és hogy hol következnek be (vagyis a vállalat saját működésében vagy az ellátási láncában).

SZÜKSÉGES ESETEKBE A HELYZET ORVOSLÁSA, ÖNÁLLÓAN VAGY MÁSOKKAL EGYÜTTMŰKÖDÉSBEN

→ PÉLDÁUL

- Bizonyos esetekben a vállalatok kötelesek lehetnek állami bírósági panaszkezelési mechanizmusokban részt venni, illetve büntetőeljárás indulhat ellenük.
- A vállalat saját működésén belül elérhető operatív szintű panaszkezelési mechanizmusok is az orvoslás hatékony eszközei lehetnek, ha megfelelnek a törvényesség, hozzáférhetőség, kiszámíthatóság, méltányosság, az Irányelvekkel való összeegyeztethetőség és az átláthatóság alapvető kritériumainak, továbbá párbeszeden és egyezségeken alapuló megoldások keresésére irányuló elkötelezettségen alapulnak.²⁵
- A rendelkezésre álló lehetőségek köre szűkebb lehet a vállalat ellátási láncában (tehát nem a saját működésében) felforrósuló panaszok esetén. A vállalatok kialakíthatnak olyan folyamatokat – vagy részt vehetnek olyan folyamatokban – amelyek az adott körülményeik között megvalósíthatók és megfelelőek. Ez jelentheti akár a saját ellátási láncukra alkalmazott panaszkezelési mechanizmus létrehozatalát, egy több érdekelt fél részvételén alapuló panaszkezelési mechanizmusban való részvételt vagy egy globális keretmegállapodáshoz való csatlakozást.

K54. Mi a különbség a korai figyelmeztetési rendszer és az orvoslást lehetővé tevő folyamat között? ► lásd II. szakasz 6.2. pont

A korai figyelmeztetési rendszer célja a vállalat saját tevékenységeivel vagy az üzleti kapcsolataival összefüggő kockázatok (vagy tényleges hatások) azonosítása.

→ **PÉLDÁUL** a vállalat létrehozhat egy segélyvonalat, amelyen keresztül a munkavállalók bejelenthetik a jogaikat érintő ügyeket, például az egészségvédelmi és biztonsági feltételekkel kapcsolatos aggályait.

Az orvoslást lehetővé tevő folyamat célja a sérelmet szenvedett személyek sérelmeinek orvoslása.

→ **PÉLDÁUL** egy munkavállaló panaszt tesz a vezetőség ellen munkaviszonya méltánytalan megszüntetése miatt. A munkavállaló és a vállalat között egyeztetés indul a megfelelő orvoslásról (pl. munkaviszony visszaállítása, kompenzáció stb.).

Egy és ugyanazon rendszer – mint például egy panaszkezelési mechanizmus – működhet korai figyelmeztetési rendszerként, de ugyanakkor orvoslási eljárások lefolytatását is lehetővé teheti.

25. OECD (2011), IV. fejezet 46. bekezdés

FÜGGELEK

A TANÁCS AJÁNLÁSA A FELELŐS ÜZLETI MAGATARTÁSRA VONATKOZÓ KELLŐ GONDOSÁGRÓL SZÓLÓ OECD ÚTMUTATÁS KAPCSÁN

2018. május 30. napján elfogadott változat

A TANÁCS

TEKINTETTEL a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezetről (OECD) szóló 1960. december 14-i konvenció 5. cikkének b) pontjára,

TEKINTETTEL a Nemzetközi beruházásokról és multinacionális vállalatokról szóló nyilatkozatra [C(76)99/FINAL], az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelveiről szóló Tanácsi határozatra [C(2000)96/FINAL] (a továbbiakban: Tanácsi határozat), az Egyezményre a külföldi hivatalos személyek megvesztegetése elleni küzdelemről a nemzetközi kereskedelmi ügyletekben, a konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségekből származó ásványok felelősségteljes ellátási láncja tekintetében követendő kellő gondosságról szóló OECD útmutatás kapcsán hozott tanácsi ajánlásra [C/MIN(2011)12/FINAL], a Beruházási Keretrendszer tárgyában hozott tanácsi ajánlásra [C(2015)56/REV1], a felelős mezőgazdasági ellátási láncokról szóló OECD-FAO útmutatás kapcsán hozott tanácsi ajánlásra [C(2016)83], a nyersanyag-kitermelő ágazatban az érdekeltek érdemi bevonásáról szóló kellő gondosságra vonatkozó OECD útmutatás kapcsán hozott tanácsi ajánlásra [C(2016)100], valamint a ruházati és cipőipari ágazat felelős ellátási láncjai tekintetében követendő kellő gondosságról szóló OECD útmutatás kapcsán hozott tanácsi ajánlásra [C(2017)63];

FIGYELEMMEL ARRA, hogy az OECD miniszterei olyan általános kellő gondossági irányelvek kidolgozására ösztönözték az OECD-t, amely bármely ágazatra alkalmazható [C/MIN(2017)9/FINAL];

EMLÉKEZTETVE ARRA, hogy az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelveinek (a továbbiakban: az Irányelvek) betartására ajánlást tevő kormányzatok közös célja a felelős üzleti magatartás előmozdítása;

TOVÁBBÁ EMLÉKEZTETVE ARRA, hogy a Tanácsi határozat szerint a Beruházási Bizottság a Nemzeti Kapcsolattartó Pontokkal és az érdekeltekkel együttműködve proaktív programot követ, hogy segítse a vállalatokat az Irányelvekben foglalt, egyes termékekkel, régiókkal, ágazatokkal vagy iparágakkal kapcsolatos alapelvek és normák hatékony betartásában;

FIGYELEMMEL a nemzetközi közösség felelős üzleti magatartás globális előmozdításáért az emberi jogi, munkaügyi, környezetvédelmi és korrupcióellenes normák végrehajtásának megerősítése és harmonizálása, illetve annak érdekében tett erőfeszítéseire, hogy olyan egyenlő versenyfeltételeket teremtsen a vállalatok számára, amelyek figyelembe veszik a társadalomra és környezetre gyakorolt hatásait is;

FÜGGELÉK

ELISMERVE, hogy a gazdaság valamennyi ágazatában tanúsított felelős üzleti magatartás a fenntartható fejlődés kritikus feltétele;

MEGJEGYZVE, hogy az Irányelvek azt javasolják a vállalatoknak, hogy a kockázatalapú kellő gondosság segítségével azonosítsák, előzzék meg és mérsékeljék az információk közzétételéhez, az emberi jogokhoz, a foglalkoztatáshoz és munkaügyi kapcsolatokhoz, a környezetvédelemhez, a vesztegetéshez és korrupcióhoz és a fogyasztói érdekekhez kötődően a saját működésükben, ellátási láncokban és más üzleti kapcsolataikban keletkezett tényleges és lehetséges káros hatásokat;

ELISMERVE, hogy a kormányok, vállalatok, szakszervezetek, civil szervezetek és nemzetközi szervezetek kompetenciáikra és szerepükre támaszkodva – az ellátási láncokban is – elő tudják mozdítani és támogatni tudják a felelős üzleti magatartást;

FIGYELEMMEL a felelős üzleti magatartásra vonatkozó kellő gondosságról szóló OECD útmutatásra [C(2018)42/ADD1] (a továbbiakban: Útmutatás), amelyet a Beruházási Bizottság megfelelően módosíthat, különösen, ahogy a kellő gondossági gyakorlatok fejlődnek és egyre hatékonyabban hárítják el és kezelik a társadalomra és a környezetre gyakorolt káros hatásokat;

FIGYELEMMEL ENSZ Üzleti élet és emberi jogok vezérelveire, valamint a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet multinacionális vállalatokra és szociálpolitikára vonatkozó alapelvek tripartit nyilatkozatára, amelyek kellő gondossági ajánlásaival az Útmutatás igyekszik összhangot teremteni;

ELISMERVE az OECD és a releváns kormányközi szervezetek közötti, az Útmutatás kidolgozásához és jövőbeli végrehajtásához kapcsolódó értékes együttműködést;

MEGJEGYZVE, hogy a kellő gondosság folyamatos és reagáló folyamat, számos eljárást és célkitűzést foglal magában, célja kell legyen a társadalomra és környezetre gyakorolt káros hatások megelőzése, továbbá kockázatalapúnak kell lennie, igazodnia kell a vállalat körülményeihez, az üzleti kapcsolatokból fakadó korlátok leküzdéséhez, információit pedig az érdekeltek érdemi bevonásából kell nyernie;

A Beruházási Bizottság javaslata alapján

- I. **JAVASOLJA**, hogy a Tagok és a Tagokon kívüli, a jelen Ajánlásban részes országok (a továbbiakban: Részes Országok), valamint vonatkozó esetben az Irányelvek szerinti Nemzeti Kapcsolattartó Pontjaik (a továbbiakban: NKP-k) aktívan mozdítsák elő az Útmutatásnak az országukban tevékenykedő vagy székhellyel rendelkező multinacionális vállalatok általi használatát, biztosítandó, hogy a vállalatok betartják a felelős üzleti magatartás nemzetközileg elfogadott normáit, és ezáltal megelőzik tevékenységeik káros hatásait és hozzájárulnak a fenntartható fejlődéshez;

FÜGGELÉK

- II. **JAVASOLJA** különösen azt, hogy a Részes Országok hozzanak olyan intézkedéseket, amelyekkel aktívan támogatják és figyelemmel követik az Útmutatás szerinti kellő gondossági keretrendszer elfogadását, amelynek értelmében az országukban tevékenykedő vagy székhellyel rendelkező multinacionális vállalatok számára javasolt, hogy:
1. a felelős üzleti magatartást építsék be politikáikba és irányítási rendszereikbe;
 2. azonosítsák és értékeljék a működésükhöz, termékeikhez vagy szolgáltatásaikhoz kapcsolódó tényleges és lehetséges káros hatásokat;
 3. szüntessék meg, előzzék meg és mérsékeljék a káros hatásokat;
 4. kövessék nyomon a végrehajtást és az eredményeket;
 5. kommunikálják a hatások kezelési módját; valamint
 6. szükség esetén önállóan vagy másokkal együttműködésben orvosolják a helyzetet;
- III. **JAVASOLJA**, hogy a Részes Országok és releváns esetekben az NKP-k az OECD Titkárság támogatásával gondoskodjanak az Útmutatás lehető legszélesebb körű terjesztéséről és a vállalatok általi aktív használatáról, lehetséges forrásként népszerűsítsék az Útmutatást az érdekeltek, úgymint iparági szövetségek, szakszervezetek, civil szervezetek, több érdekelt fél részvételén alapuló kezdeményezések, valamint ágazati kezdeményezések körében, és rendszeresen tegyenek jelentést a Beruházási Bizottság számára a nyomonkövetési, terjesztési és végrehajtási tevékenységekről;
- IV. **FELHÍVJA** a Részes Országokat és a főtitkárt a jelen Ajánlás terjesztésére;
- V. **FELHÍVJA** a nem Részes Országokat a jelen Ajánlás figyelembevételére és betartására;
- VI. **FELSZÓLÍTJA** a Beruházási Bizottságot az Ajánlás végrehajtásának nyomon követésére és arra, hogy az ajánlás elfogadását követő legfeljebb öt éven belül, majd ezután szükség szerint jelentést tegyen a Tanácsnak.

HIVATKOZÁSOK

Capobianco, Gillard and Bijelic (2015), "Competition law and responsible business conduct" („Versenyjog és felelős üzleti magatartás”), Background Note for the 2015 Global Forum on Responsible Business Conduct (Háttéranyag a felelős üzleti magatartásról tartott 2015. évi Globális Fórumhoz), OECD, Párizs, <https://mneguidelines.oecd.org/global-forum/2015GFRBC-Competition-background-note.pdf>

ILO (2017), A multinacionális vállalatokra és szociálpolitikára vonatkozó alapelvek tripartit nyilatkozata (ILO Tripartit nyilatkozat), 5. kiadás, www.ilo.org/empent/areas/mne-declaration/lang--en/index.htm.

ILO (1998), A munka világára vonatkozó alapvető elvekről és jogokról szóló ILO-nyilatkozat www.ilo.org/declaration/lang--en/index.htm.

ILO (1981), Munkavédelemről szóló egyezmény, www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NOR_MLEX PUB:12100:0::NQ::P12100_ILO_CODE:C155.

OECD (2017a), OECD Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains in the Garment and Footwear Sector (Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás a felelős ellátási láncokról a ruházati és cipőipari ágazatban), <https://mneguidelines.oecd.org/responsible-supply-chains-textile-garment-sector.htm>.

OECD (2017b), Responsible business conduct for institutional investors: Key considerations for due diligence under the OECD Guidelines for Multinational Enterprises (A felelős üzleti magatartásról intézményi befektetőknek: Az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelvei szerinti kellő gondosság főbb szempontjai), <http://mneguidelines.oecd.org/rbc-financial-sector.htm>.

OECD (2016a), A konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségekből származó ásványok felelősségteljes ellátási láncja tekintetében követendő kellő gondosságról szóló OECD útmutatás <https://mneguidelines.oecd.org/mining.htm>.

OECD (2016b), OECD-FAO Guidance for Responsible Agricultural Supply Chains (OECD-FAO útmutatás a felelős mezőgazdasági ellátási láncokról), <https://mneguidelines.oecd.org/rbc-agriculture-supply-chains.htm>.

OECD (2016c), OECD Due Diligence Guidance for Meaningful Stakeholder Engagement in the Extractive Sector (A kellő gondosságra vonatkozó OECD útmutatás az érdekeltek érdemi bevonásáról a nyersanyag-kitermelő ágazatban), <http://mneguidelines.oecd.org/stakeholder-engagement-extractive-industries.htm>.

OECD (2016d), Recommendation of the Council on Common Approaches for Officially Supported Export Credits and Environmental and Social Due Diligence (A Tanács ajánlása a hivatalosan támogatott exporthitelek és a környezetvédelmi és társadalmi kellő gondosság közös megközelítéseiről), www.oecd.org/tad/xcred/environmental-social-due-diligence.htm.

OECD (2015a), G20/OECD Principles of Corporate Governance (G20/OECD Vállalatirányítási alapelvek), OECD Publishing, Párizs, www.oecd.org/corporate/principles-corporate-governance.htm.

OECD (2015b), OECD Guidelines on Corporate Governance of State-Owned Enterprises (OECD Irányelvek az állami vállalatok felelős irányításáról, 2015. kiadás, OECD Publishing, Párizs. www.oecd.org/corporate/guidelines-corporate-governance-soes.htm.

OECD (2015c), Policy Framework for Investment (Beruházási Keretrendszer 2015. kiadás, OECD Publishing, Párizs. www.oecd.org/investment/pfi.htm.

HIVATKOZÁSOK

OECD (2015d), OECD Recommendation of the Council on Public Procurement (OECD, A Tanács ajánlása a közbeszerzésről), www.oecd.org/gov/public-procurement/recommendation.

OECD (2011), OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelvei, <https://mneguidelines.oecd.org/guidelines>.

OECD (2009), OECD Recommendation of the Council for Further Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions (OECD A Tanács ajánlása a külföldi hivatalos személyek megvesztegetése elleni további küzdelemről a nemzetközi kereskedelmi ügyletekben) (2009), www.oecd.org/daf/anti-bribery/oecdantibriberyrecommendation2009.htm.

UN (2011), az ENSZ Üzleti élet és emberi jogok vezérelvei <https://business-humanrights.org/en/un-guiding-principles>.

A FELELŐS ÜZLETI MAGATARTÁSRA VONATKOZÓ KELLŐ GONDOSSÁGRÓL SZÓLÓ OECD ÚTMUTATÁS

Az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelvei (Irányelvek) elismerik és ösztönzik az üzleti szféra gazdasági, környezeti és társadalmi előrehaladásra gyakorolt pozitív hatásait, tisztában vannak azonban azzal is, hogy az üzleti tevékenységek a munkavállalókkal, emberi jogokkal, környezettel, vesztegetéssel, fogyasztókkal és vállalatirányítással összefüggő káros hatásokkal is járhatnak. Ez az

Útmutatás segít a vállalkozásoknak megérteni és végrehajtani a felelős üzleti magatartással kapcsolatos kellő gondossági elveket. Kitézített célja az is, hogy elősegítse a felelős üzleti magatartás kormányok és egyéb érdekeltek általi egységes értelmezését.

<https://mneguidelines.oecd.org/>